

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

vojenská mysl

SEDMNÁCTÝ ROČNÍK

4

Vojenská mysl je teoretický časopis
diskusní povahy.

Uvádí osobní názory autorů,
které nelze považovat za oficiální
názory ministerstva národní obrany

JAK DÁL V ROZVOJI VELENÍ

VOJENSKÁ MYSL: V posledních dvou číslech našeho časopisu jsme uveřejnili rozhovory s plukovníkem PhDr. Milošem Sedlářem, CSc., a s plukovníkem Ing. Miroslavem Kepkou o problematice současného stavu rozvoje velení, které jste jistě četl. Chtěl byste k těmto rozhovorům něco dodat?

S. VITANOVSKÝ: Soudruzi se znalostí věci řekli to podstatné, co bylo třeba na zadané otázky říci. Řekli v podstatě všechno, čím se náš Výzkumný ústav zabývá. Ukázali, jak se říká, jeho profil.

Každý ve své odbornosti sdělil svoje dojmy, radosti a potíže, které před námi stály a stojí při řešení tohoto nesmírně složitého problému. Byl bych ovšem velice nerad, kdyby celá složitá problematika rozvoje byla chápána jen podle obou rozhovorů, protože v žádném případě rozhovory nemohly vyčerpat všechno to, co pojem „rozvoj velení“ sám o sobě obsahuje. Chceme-li totiž hovořit o pojmu „rozvoj velení“ v celém obsahu tohoto pojmu, musíme pod ním vidět nejméně pět základních činností: rozvoj teorie velení, rozvoj struktury orgánů velení, rozvoj technizace velení, rozvoj metod velení a rozvoj člověka jako subjektu a objektu velení. Vidíte, že jde o problematiku velmi širokou, ovšem současně není možné řešit ji bez souvislosti mezi sebou — říká se nekomplexně.

Snad nebude bez zajímavosti specifikovat jednotlivé činnosti. Pod pojmem „**rozvoj teorie velení**“ rozumíme základní, syntetizující teoretické východisko, které na základě vědeckého poznání zákonitostí procesu velení a při respektování požadavků všech na velení zainteresovaných vědních disciplín určuje zásady a principy řízení procesu přípravy a vedení ozbrojeného zápasu v daných konkrétních podmínkách armády. Pod pojmem „**rozvoj struktur orgánů velení**“ vidíme zákonitosti a tendence vývoje organizačních struktur orgánů velení se systémem vzájemných vazeb pravomoci a konkrétně stanovené odpovědnosti uvnitř daného stupně a mezi jednotlivými stupni velení. Pod pojmem „**rozvoj technizace velení**“ rozumíme rozvoj technických prostředků velení pro postupnou mechanizaci a automatizaci některých procesů velení, prostředků pro přenos informací a jejich utajení. Pod pojmem „**rozvoj metod velení**“ rozumíme zkoumání a uplatňování nejúčinnějších forem a metod práce orgánů velení na základě vědecké organizace práce, aplikace metod operačního výzkumu pro potřeby velení a analýzy procesu velení. Pod pojmem „**rozvoj člověka jako subjektu a objektu velení**“ zahrnujeme přípravu kádrů orgánů velení, zabezpečení rozvoje znalostí orgánů velení pro praktické využívání nových metod a technických prostředků velení.

Vidíte tedy, že jde o velké množství problémů, které je třeba řešit a že problematika rozvoje velení zasahuje do mnoha oblastí vědeckého zájmu. Z těchto hledisek je tedy třeba chápat zmíněné rozhovory a tak bych prosil, aby byl chápán i rozhovor se mnou. Ani jeden z nich si totiž nemůže dělat patent na to, že je vyčerpávající.

VOJENSKÁ MYSL: *Jmenovaní soudruzi hovořili o tom, jaký je současný stav rozvoje velení. Vás bychom se chtěli zeptat, jaká je perspektiva řešení tohoto problému?*

S. VITANOVSKÝ: Dá-li mi někdo takovou otázku, je mi vždycky trochu podivně, a to ze dvou příčin. Je totiž možné popustit uzdu fantazii a dopustit se toho, že celá úvaha buď nebude srozumitelná, nebo se bude čtenáři zdát odvážná i směšná. Na druhé straně v problematice rozvoje velení je ještě tak málo uděláno, že by to zasloužilo trochu tu uzdu popustit. Pokusím se o kompromis. Upozorňuji ale na to, že jde vysloveně o můj subjektivní názor, který se v žádném případě nemusí stát názorem oficiálním.

Především upozorňuji na to, že perspektivní rozvoj velení v naší armádě, jako konečně i v každé jiné, je jedním z prvořadých kritérií dalšího zvyšování její bojové pohotovosti a bojeschopnosti. Dnes již je každému jasné, že stav velení je jedním z vážných faktorů poměru sil a že tedy jeho rozvoj je přinejmenším adekvátní i rozvoji jiných faktorů (řekněme „konvenčních“), jako jsou rozvoj bojové techniky, rozvoj ekonomiky, vycvičenosti lidí atd. I když neřekám nic objevného a tato zásada platila i dříve, zdůrazňuji ji hlavně proto, že ne vždycky se tento faktor bral na takovou váhu, jak by zasloužil.

Vlivem narůstající technizace bojové činnosti jsou základní funkce armády při přípravě a vedení ozbrojeného zápasu čím dál tím více realizovány technickými prostředky a úloha člověka v nich se stále více soustřeďuje na řízení těchto procesů a na řízení funkce techniky. Soustavně narůstající rozsah a složitost těchto řídicích funkcí lidského činitele si vynucují maximálně možné využití mechanizační a automatizační techniky v informačních a rozhodovacích procesech velení. Proto jejich mechanizace a automatizace se stala jedním

ze základních předpokladů a prostředků dalšího rozvoje velení. Ovšem v žádném případě nelze další rozvoj velení v celém jeho komplexu, jako procesu společenského, redukovat jenom na proces automatizace a mechanizace, které jsou jen jeho částí, byť velmi důležitou. Tvůrčí schopnosti člověka v procesu velení nadále zůstávají prvkem, který určuje kvalitu velení, a proto jeho všestranný rozvoj zůstává i nadále základním předpokladem zkvalitňování velení. Na tom nic nemění ani ten fakt, že techniku bude člověk v procesu velení měnit.

Perspektivní rozvoj velení, máme-li ho správně postihnout a stanovit, je třeba hodnotit pod zorným úhlem některých limitujících faktorů.

VOJENSKÁ MYSL: *Snad by bylo účelné, kdybyste o těchto faktorech pohovořil.*

S. VITANOVSKÝ: Poukážu na některé, ty hlavní.

Rozvoj velení je především limitován soustavným a cílevědomým využíváním výsledků vědeckotechnické revoluce, intenzivním rozvojem všech na velení zainteresovaných vědních disciplín, se zvláštním zřetelem na právě hledající místo na slunci — teorii velení. Uvažte, jak rychle se rozvíjejí různé vědní oblasti, nemluvě již o některých hraničních vědních oborech. Všimněme si, jaké nové objevy se rodí. To všechno může mít velký vliv na naše představy o perspektivě rozvoje a my jsme povinni se všemi těmito novotami stále počítat a perspektivu upravovat.

Rozvoj velení je stále limitován tím, jakou mu „dáme zelenou“ **v soustavné péči o růst vědeckého poznání procesu velení** a ve zvyšování připravenosti velitelského sboru k efektivnímu využívání nových metod v řídicí činnosti. Nesmí se přece stát, aby došlo k tomu, že bude vynikající technika a nebudou připravení lidé.

Nemalý vliv má na rozvoj velení v ČSLA **rozvoj koaličního systému velení v rámci Spojeného velení armád států — účastníků Varšavské smlouvy**, zejména pak v oblasti plného velení a systému PVOS.

VOJENSKÁ MYSL: *V této souvislosti se vnucuje podotázka, proč právě v polním systému a v podsystemu PVOS?*

S. VITANOVSKÝ: Je to proto, že rozpracování komplexního systému velení v poli je jednak záležitost velice nákladná finančně i ve vědeckých kapacitách, jednak proto, že polní systém musí mít svoji logickou návaznost v celé vertikální struktuře a není možné, aby si armády Varšavské smlouvy svoje polní systémy budovaly podle své chuti. Takový koaliční systém by pak prostě nefungoval. V podsystemu PVOS je to zcela jasné, protože jde o jednotný koaliční systém PVO států — účastníků Varšavské smlouvy. Něco jiného je problematika modelování automatizovaných systémů teritoriálního charakteru a modelování mírového systému. Zde máme řeče jen trochu volnější ruče, protože musíme respektovat doktrinální zvláštnosti.

Budu pokračovat ještě jedním limitujícím faktorem, kterým jsou **konkrétní reálné možnosti ČSLA v oblasti kapacit vědecké základny, v oblasti kádrových, technických a ekonomických možností**. Tato sféra není nepodstatná, protože je východiskem jak pro nynější doktrinální systém velení, tak i pro naše perspektivy. Aby totiž tyto perspektivy byly co nejreálnější a abychom nelétali vysoko v povětří.

S. VITANOVSKÝ: Vycházejí ze všeho, co jsem vpředu uvedl, bude mít další část mých odpovědí, hlavně v závěrech, hypotetický charakter.

V konkrétních podmínkách naší armády může rozvoj velení v perspektivě sledovat a respektovat zvláštnosti dvou základních vývojových směrů. Bude to především vývoj polního systému velení, jako základního a určujícího, který bude muset být rozvíjen v jednotě a v souladu s rozvojem celokoaličního systému velení. Za druhé půjde o vývoj teritoriálního systému velení, který při respektování priority polního systému musí respektovat i konkrétní mírové a teritoriální podmínky a možnosti ČSSR a ve kterém musí být uplatněny požadavky obranného systému ČSSR. Priorita v tomto teritoriálním systému velení přísluší především podsystemu velení PVOS, jako součásti celokoaličního systému protivzdušné obrany.

Perspektivní rozvoj velení bude uskutečňován na bázi teorie velení, chápáné jako relativně samostatná součást teorie vojenského umění a teoretický základ doktrinárního systému velení. **Obecnými disciplínami** teorie velení jsou styčné oblasti teorie řízení společenských soustav a teorie vojenského umění, které v teorii uplatňují či aplikují poznatky všech ostatních zainteresovaných vědních oborů, jako společenských a technických věd, kybernetiky, logiky, matematiky atd. Hlavním předmětem zájmu obecných disciplín teorie velení je člověk jako subjekt a objekt řízení.

Speciálními disciplínami teorie velení jsou

— metodika velení — zabývá se zákonitostmi rozvoje metod práce velitelů a štábů při informačních a rozhodovacích procesech,

— teorie organizačních struktur orgánů velení — zabývá se zákonitostmi vývoje štábů jako orgánů velení,

— technizace procesu velení — zabývá se využitím technických prostředků (techniky velení), zejména prostředků mechanizace a automatizace a prostředků přenosu informací pro potřeby velení.

Rozvoj velení bude probíhat i nadále pod určujícím vlivem požadavků vševojskového velení a bude uskutečňován v souladu a za vzájemného působení teoreticky výzkumných prací na přípravě dalšího vývojového stupně systému velení, založeného především na využití automatizace a aplikačně projekčních prací, které postupnou realizací budou přinášet změny především v systému práce s informacemi.

Postupná automatizace bude uskutečňována cestou shora dolů, od ústředních orgánů velení přes operační k taktickým stupňům velení a od mírového přes válečný teritoriální k polnímu systému velení.

VOJENSKÁ MYSL: *Ještě na vysvětlení tohoto problému. Na jedné straně hovoříte, že limitujícím a základním je polní systém velení a z něho že se vychází pro systém teritoriální a mírový, a na druhé straně tvrdíte, že postupná automatizace bude uskutečňována kromě jiného i od mírového přes válečný teritoriální k polnímu systému. Jak to tedy vlastně je?*

S. VITANOVSKÝ: V tom, co jsem řekl, je skutečně jakoby rozpor. Ale to je jenom zdánlivé. Vysvětlím, proč. Zůstává skutečně zákonem, že limitujícím je

polní velení. Armáda se přece připravuje na válku a není budována samoúčelně. Kritériem její bojeschopnosti a bojové pohotovosti je koneckonců to, jak ob stojí v případě válce. To platí v plné míře i pro systém velení. Je tedy skutečně třeba tento systém pokládat za rozhodující, řešit prvořadě tento systém, protože systém mírového velení by měl maximálně tomuto válečnému systému odpovídat. To by bylo ideální, i když to není beze zbytku možné. Jiná věc ovšem je v zasazování výpočetní techniky do systému velení. Výzkum a výroba počítačů nejde totiž cestou od mobilních, malých a vysoce pohyblivých počítačů k nemobilním a těžkým stacionárním, nýbrž zcela opačně. Dnes jsme v takové situaci, že máme k dispozici počítače stacionární, v podstatě 2. generace, které se hodí pro mírový systém velení, méně pro teritoriální a vůbec ne pro polní. A z tohoto důvodu postup automatizace jednotlivých systémů je tedy jakoby „na ruby obrácený“. To je hlavní důvod pro to, co jsem řekl.

Zdálo by se, že je to nepřekonatelný nedostatek. I to je jen zdánlivé. V experimentální etapě, do které vstupujeme, je nejdůležitější mít v procesu velení zasazené počítače, byť by to byly počítače nemobilní, abychom mohli experimentovat, cvičit specialisty, seznamovat velitele a štáby s těmito výkonnými pomocníky a pak až budou mobilní počítače k dispozici, bude velice lehké je se znalostí věci do systému i polního velení zasadit.

VOJENSKÁ MYSL: *Jaké úkoly nás tedy čekají v jednotlivých oblastech velení v perspektivě?*

S. VITANOVSKÝ: Nejprve tedy o tom, co nás čeká v oblasti **rozvoje teorie velení**. Na tuto oblast jsou velice protichůdné názory. Jedni tvrdí, že teorie velení je oblast, kde se čeká na její zázračné objevení. Druzí naproti tomu říkají „co si to vymýšlíte, protože všechno to je“. Pravda je asi na polovině. Je nesporné, že každá praxe si svoji teorii nutně vytváří a naopak teorie praxi postrkuje kupředu. Jestliže jsme tedy doposud veleli, pak jsme i zobecňovali zkušenosti z tohoto procesu — vznikala tedy teorie. Ovšem šlo o součást vojenského umění, která nějak zvlášť do popředí nevystupovala jako její samostatná součást. To nebylo správné. Dnes docházíme k názoru, že si skutečně teorie velení hledá svoje „místo na slunci“ a má k tomu vážné důvody. V tom je tedy podstata sporu o teorii velení. Tolik jen na vysvětlení.

V oblasti rozvoje teorie velení nás čeká úkolů velmi mnoho; proto jen k několika nejvýznamnějším. Bude třeba analyzovat současný stav systému vojenských informací z počátku na nejvyšších stupních velení s tím, že pak postupně tato analýza bude rozšířena i na stupně taktické. Cílem této analýzy bude získat podklady k vypracování modelu přestavby informační soustavy v armádě **v automatizovaný integrovaný systém informací**. Ujala se pro něj zkratka AISI.

Budeme dále pokračovat v rozšiřování a prohlubování studií o aplikaci soudobých výsledků společenských věd, kybernetiky, lékařských a technických věd s cílem specifikovat jejich požadavky na proces velení. Budeme dále pokračovat ve studiu možností konkrétního využití metod operačního výzkumu a metod kybernetického modelování vojenských soustav z hlediska informačních výměn. Bude jistě správné dopracovat a hlavně pak využívat automatizovaný programovací jazyk (autokód) pro plánovanou výpočetní techniku. Budeme pokračovat v projektování a experimentálním ověřování provozu částečně a později komplexněji automatizovaných mírových (teritoriál-

ních) procesů velení na operačních stupních s cílem postupného vypracování modelu automatizovaného systému vševojskového velení na operačních stupních. V teorii velení budeme pokračovat v mezinárodní spolupráci formou aktivní činnosti v rámci Spojeného velení a při dalším uskutečňování dvoustranné spolupráce s bratrskými armádami, především se Sovětskou armádou.

V oblasti **rozvoje struktur orgánů velení** musíme dořešit praktické důsledky schváleného obranného systému ČSSR. To bude nejbližší prvořadý úkol. Vedle toho musíme pokračovat ve studiu organizačních struktur polního velení, které musíme řešit v těsné součinnosti se Spojeným velením armád států — účastníků Varšavské smlouvy. Bude třeba vyjasnit otázku jednotného štábu. Kolem této otázky se chodí jako kolem horké kaše. O tomto problému připravují do Vojenské mysli obšírnější pojednání. Je to třeba dořešit proto, že ujasnit tento problém znamená otevřít cestu dalšímu vývoji ve výstavbě orgánů polního velení a skutečně řešit kvalitativní přestavbu systému, jak to vyžadují podmínky raketové jaderné války.

O technizaci velení nebudu hovořit, protože ji velmi podrobně rozebral plukovník Ing. Miroslav Kepka v rozhovoru v minulém čísle VM.

V oblasti **metod velení** nás čeká práce jednak v dalším jejich zdokonalování ve stávajícím systému (zde již ovšem není tak mnoho rezerv, jak se někde říká), ale hlavně pak připravovat orgány velení a nové metody práce vyplývající z postupné automatizace procesu velení v budoucnu. Je třeba připravovat je již nyní, i když automatizace (mám na mysli relativně komplexní) je teprve dost daleko před námi.

Nakonec v oblasti **přípravy kádrů** na úseku rozvoje velení nás čeká vůbec nejsložitější a nejodpovědnější řada úkolů. Je to ze dvou příčin. Jednak proto, že jde o věc novou, nikdy dříve nerealizovanou. Za druhé proto, že proces automatizace sám o sobě natolik zasahuje do našeho myšlení, že představuje vpravdě „revoluci v našich hlavách“, kterou musíme každý z nás vybojovat. V praxi přechodu na novou soustavu velení vidíme, jak je to obtížné.

VOJENSKÁ MYSL: Problematika velení, zejména pak jeho automatizace vyžaduje, aby důstojník, který se zabývá touto problematikou, byl speciálně školen. Jaké jsou k tomu předpoklady?

S. VITANOVSKÝ: To je rovněž jeden velice závažný problém, který se již sice realizuje, ale jeho definitivní dořešení není jednorázovou otázkou. Vzniká nová specializace, nové ČVO — totiž ČVO automatizátora. Jde o profesi, která má své specifické vyjádření v tom, že tento důstojník musí být schopen svému náčelníku navrhnout nebo se vyjadřovat k problematice racionalizace práce na správě, složce atd. vcelku a k problematice automatizace informačního a rozhodovacího procesu v oblasti, ve které je zařazen, zvláště. Je to svým způsobem specialista jako operátor, zpravodajec atd. Jedině postupné, ale cílevědomé vybudování sítě těchto specialistů v celé struktuře orgánů velení může napomoci rychlejší realizaci všech racionalizačních opatření ve velení a jejich cílevědomému spojení do jednotného celkového systému. Mám na mysli to, že v realizaci celého procesu přestavby systému velení bude třeba postupovat jak shora dolů, tak i obráceně. Kromě toho bude třeba věnovat větší pozornost přípravě v oboru automatizace již na všech vojenských školách, aby nám při-

cházel do vojsk velitelé a štábní důstojníci, kteří budou problematice dobře rozumět a budou ji umět s přehledem řídit.

VOJENSKÁ MYSL: Co byste chtěl říci v závěru našeho rozhovoru?

S. VITANOVSKÝ: Nejprve mi dovoluje vyjádřit uspokojení nad tím, jak se náš teoretický časopis věnuje otázkám velení. Mám z toho radost hlavně proto, že to pomáhá sjednocovat názory na tuto nesmírně obtížnou problematiku. Dále chci využít možnosti s Vámi besedovat v tom, abych odpověděl na jednu otázku, o které se často hovoří. Soudruzi se často ptají, jaká je vlastně delimitace práce mezi vrcholnými orgány na MNO, které se zabývají otázkami rozvoje velení a které v poslední době v struktuře MNO vznikly, zda se jejich práce nepřekrývá, zda se nedubluje a co ten nebo onen orgán tedy řeší. Uvedu všechno na pravou míru hlavně proto, aby těchto všech orgánů bylo správně využíváno.

Je jistě dobře známo, že na MNO v současné době existuje „Stálá komise MNO pro rozvoj velení“ a „Správa vojenských informací“. Kromě toho Generální štáb má ve své podřízenosti „Výzkumný ústav 401“. Budu trochu podrobněji specifikovat jejich úlohu a místo, aby z toho vynikl jejich pracovní profil.

Stálá komise MNO pro rozvoj velení byla vytvořena jako objektivní koncepční orgán MNO pro metodické a vědecké řízení přípravy podkladů rozhodování o rozvoji doktrinního systému velení v celém rozsahu činnosti MNO a pro vypracování jeho ucelené a dlouhodobé koncepce. Stálá komise tedy řídí rozpracování a navrhuje perspektivní koncepci rozvoje velení, řídí rozpracování teorie velení. Sleduje a vyhodnocuje realizaci všech opatření v procesu rozvoje velení, dbá na zachovávání zásad stanovených pro perspektivní koncepci rozvoje a zobecňuje zkušenosti. Řídí teoretickou, metodickou, organizační a technickou přípravu dalších etap rozvoje velení a navrhuje jejich obsah a způsob realizace. Tato komise byla zřízena jako určitá obdoba Státní komise pro řízení a organizaci. Podobný orgán existuje ve všech armádách socialistických států a pokud někde ještě není zřízen, dochází k jeho zřízení v současné době.

Výzkumný ústav 401 je naproti tomu ústavem pro výzkum Generálním štábem určených teoretických a metodologických problémů rozvoje velení, metod operačního výzkumu, pro rozvoj mechanizace a automatizace velení. Všechny tyto směry výzkumu sledují hlavní cíl Výzkumného ústavu 401 — **vypracovat koncepci postupné automatizace systému velení**, ovšem v jeho obecné podobě, nikoli systému doktrinního. A v tom je právě rozdíl pojetí práce ústavu proti práci Stálé komise.

Výzkumný ústav 401 se tak podílí na tvorbě a rozpracování teorie velení a aplikací metod operačního výzkumu. Rozvoj velení ovšem nelze redukovat jen na rozvoj jeho automatizace a VzÚ 401 nemůže tedy sám pro Generální štáb nebo za Generální štáb vypracovávat hypotézu a koncepci rozvoje doktrinního systému velení v celém komplexu, ale může k jejich tvorbě významně přispívat (vedle akademií a ostatních vědeckých pracovišť) výsledky své práce.

Správa vojenských informací byla zřízena jako funkční orgán pro centrální a komplexní řízení praktických otázek zkvalitňování všech druhů vojenské administrativy, zejména pro organizaci sběru, třídění a zpracování vojenských

informací v podmínkách perspektivy jejich strojového zpracování. Koncepční činnost této správy je tedy omezena jejím posláním. Je však vidět, že neobsahuje celou oblast rozvoje velení a tvorbu jeho koncepce.

Kdybych tedy chtěl velmi populárně a na praktických příkladech ukázat úlohu a místo jednotlivých uvedených orgánů, bude to asi takto:

Chcete-li vědět, jak vypadá nový model velení, který se bude v perspektivě navrhovat k realizaci, můžete se to dozvědět od Stálé komise. Budete-li chtít vědět, jaký je optimální způsob přípravy rozhodnutí velitele, pak se to dovíte ve Výzkumném ústavu 401 (bez ohledu na to, zda tento způsob bude u nás používán) a chcete-li vědět, jaké formalizované dokumenty se v naší armádě používají, jak probíhá tok informací mezi jednotlivými stupni velení (nikoli však jejich odborný obsah), dovíte se to na Správě vojenských informací. Je to sice hodně zjednodušené, ale ukazuje to naprostou jasnost profilu uvedených orgánů.

Nakonec ještě několik slov. Pracovníky v problematice rozvoje velení čeká velmi těžká a málo záviděníhodná práce. Nemohou se s ní vypořádat sami a proto budou potřebovat pomoc všech progresivních lidí. Je zcela jasné, že je to práce, která přinese své ovoce, i když je možná nebudeme sklízet my. Je to však objektivní proces, který nikdo nezastaví. Je možné zpomalit jeho vítězný postup, ale jen bláhový si může myslet, že je možné obrátit jej zpět.

Rozhovor připravil a vedl
podplukovník Ing. Vladimír GRUBNER

DOKTRÍNA A VELENÍ

Diskuse o čs. vojenské doktríně, která před časem proběhla na stránkách našich odborných vojenských časopisů, byla jistě zajímavá z různých hledisek. Jedním z nich by mohlo např. být i překvapení nad tím, že k ujasnění tak základní teoretické otázky došlo po více než 20 letech existence našich ozbrojených sil, které za tu dobu prodělaly značný vývoj a který jistě byl nějakými zásadami a normami státem přijatými řízen.

V této úvaze se však chci doktrínou zabývat trochu z jiného hlediska.

Plukovník gšt. Ing. Josef Průša, CSc., vyslovil ve VM č. 1/1967 požadavek: „...soustředit základní doktrinální zásady a normy, formulované a kodifikované na nejrůznějších místech...“ — a předmětem zájmu této úvahy jsou některé aspekty praktických možností tohoto požadavku.

Souhlasím plně s citovaným autorem v tom, že je sotva možné shrnout všechny zásady a normy doktríny vyčerpávajícím způsobem do nějakého jednoho dokumentu, protože obsah doktríny přijaté státem je zcela zákonitě v různých oblastech její praktické realizace a na různých stupních řízení, také různě členitý a má i různou úroveň detailní rozpracovanosti, podle potřeb jednotlivých oborů státní činnosti a podle úrovně jeho vertikálních stupňů. Na nejvyšší úrovni mají přijaté zásady a normy charakter zásadní linie, která je jak politikou, ekonomikou, technickou oblastí, vojenstvím atd., podrobněji rozpracována, rozvinuta a konkretizována. Tak je tomu přirozeně i ve vztahu doktríny k procesu velení, kterým se chci v této úvaze hlavně zabývat.

Proto pro potřeby ozbrojených sil by stačilo soustředit základní doktrinální zásady a normy, kterými se řídí výstavba a příprava ozbrojených sil.

To by také bylo nutné a účelné už v zájmu jednotného chápání i jednotné realizace doktrinárních zásad v ozbrojených silách. Naskytá se ale otázka, zda takový požadavek je v současné době kvalitně splnitelný, zda totiž dnes už máme jak na úrovni státní vojenské doktríny, tak na úrovni její realizace v ozbrojených silách všechny nezbytné zásady a normy ze všech na tvorbě doktríny zúčastněných vědních disciplín, vypracovány a zformulovány na úrovni soudobých potřeb a požadavků.

Jsem toho názoru, že tomu tak ještě zdaneka není.

Mnohé doktrinární zásady a normy, převzaté z mmiulosti, se v současných podmínkách teprve obsahově i metodicky ujasňují, jednotlivé vědní disciplíny teprve vypracovávají teoretická východiska ke stanovení doktrinárních zásad a norem — prostě čs. vojenská doktrína se v současné době teprve vytváří a dotváří tak, aby odpovídala plně soudobým hlediskům.

Proto se také i dnes můžeme ještě setkat s projevy různého chápání i omezování obsahu vojenské doktríny a s nedoceňováním toho faktu, že vojenská doktrína je syntézou závěrů mnoha různých vědních oborů a že její kvalita závisí na harmonickém rozvoji a kvalitativní úrovni všech. Setkáváme se např. s tím, že za vojenskou doktrínu jsou považovány jenom závěry vojenské vědy o charakteru a požadavcích současného ozbrojeného zápasu, že nejsou doceňovány závěry např. společenských, lékařských, státních a různých mezních věd. Na druhé straně nechybí ani příklady toho, kdy za doktrinární jsou vydávány vypracované a třeba správně zdůvodněné, ale k realizaci oficiálně dosud nepřijaté závěry některých vědních disciplín. Není respektováno to, že teprve vzájemně sladěná syntéza závěrů všech zúčastněných vědních disciplín, přijatá k realizaci, tvoří čs. vojenskou doktrínu.

V článku se chci všimnout blíže současných vztahů doktríny a procesu velení, zejména některých jeho v současné době aktuálních aspektů.

☆ ☆ ☆

Systém velení, jako významná součást funkce ozbrojených sil, budujeme a rozvíjí se podle doktrinárních zásad a norem. Posuzujeme-li současný stav rozvoje velení, neubráníme se dojmu, že není zcela harmonický ve všech svých prvcích, že daleko více pozornosti a zájmu věnujeme těm doktrinárním zásadám, které pro rozvoj velení vyplývají z rozvoje technických a nových mezních disciplín a že se tak děje namnoze na úkor ostatních prvků rozvoje velení.

Svědčí o tom např. ten fakt, že závěry technických a mezních věd tvoří namnoze nejen hlavní, ale i jedinou náplň současných představ a hypotéz o rozvoji velení. Jsem rozhodně dalek toho, nedoceňovat v současné etapě vývoje význam a úlohu nových vědeckých poznatků a technických prostředků velení, ale osobně se domnívám, že to namnoze vede až k nezdravé jednostrannosti chápání rozvoje velení a k narušování harmonického rozvoje všech jeho prvků. Pod vlivem zaujetí novými disciplínami se projevují náznaky podceňování společenského charakteru velení a významu rozvoje doktrinárních zásad a norem z této oblasti. Jednou z příčin toho je jistě i současný stav rozvoje společenských věd, které zaostaly a v současné době teprve intenzivně připravují teoretická východiska, nezbytná k upřesnění doktrinárních zásad.

Genmjr. PhDr. Machač konstatuje ve VM č. 2/1967: „Vákuum, které vzniklo v důsledku zaostávání společenských věd v teoretickém zkoumání problematiky politického vedení ozbrojených sil, řízení a velení v armádě, nutně vyvolává nejistotu a někdy i přímo obavy, zda poznatky a závěry opírající se jen o výsledky technických věd a vojenské vědy jsou optimální, vzhledem k tomu, že jde o řízení v socialistické armádě.“

To je vážné a jak namnoze potvrzuje i dosavadní praxe, zdůvodněné konstatování. Jednou z příčin tohoto stavu je neujasněnost obsahu rozvoje velení. Pojem „rozvoj velení“ byl sice zformulován, oficiálně přijat, je zhusta používán v nejrůznějších dokumentech, ale jeho obsah je zatím chápán velmi různě a nejednotně, namnoze je vykládán a zužován jen z hlediska rezortních zájmů; jako nová a perspektivní oblast činnosti se stal i lákavým předmětem různých licitací.

I tady chybí zdůvodňující a objektivní teoretické východisko, pod vlivem kterého by bylo jednotně pochopeno, že rozvoj velení se řídí teorií velení, která zákonitě musí být syntézou závěrů, na velení zúčastněných vědních disciplín, respektující vedoucí úlohu teorie vojenského umění, jako disciplíny určující její obsah i cíle — tedy pochopení teorie velení jako součásti teorie vojenského umění.

Zdá se být proto zcela logické, že obsah „rozvoje velení“ by měl v komplexu zahrnovat všechny aspekty:

- rozvoje člověka jako subjektu i objektu velení v rámci ozbrojených sil;
- rozvoje struktur soustavy velení;
- rozvoje technických prostředků velení a
- rozvoje metod velení.

Každý z těchto prvků, nebo směrů „rozvoje velení“ má sám o sobě složitý a různorodý obsah, jehož rozvoj se řídí různými teoriemi. Ale teprve v tomto komplexu je možné hovořit o rozvoji velení jako činnosti, kterou se prakticky uskutečňuje program ozbrojených sil, určený teorií vojenského umění. Teprve komplexním a hromadným rozvojem všech těchto prvků velení dochází prakticky k rozvoji teorie velení.

V současné praxi se ale často setkáváme s různými deformacemi pojetí obsahu „rozvoje velení“. Za rozvoj velení bývá vydáván jen rozvoj některého z jeho prvků, nebo dokonce jen některá jeho část, čímž dochází k absolutizaci významu částí na úkor celku, jehož obsah je tak zužován, a k podceňování nebo přehlížení významu rozvoje ostatních prvků. Není pak divu, že při takovém neujasněném pojetí obsahu rozvoje velení dochází k různým názorům a představám o tom, kdo je za rozvoj velení odpověden, kdo jej má řídit, koordinovat, atd.

A právě v tom spočívá určité nebezpečí možných jednostranností, nekomplexností a možných deformací v dalším rozvoji velení.

Nelze se vůbec divit tomu, že v současné etapě se do popředí zájmu dostaly závěry nových vědních disciplín, že jejich závěry vynesly na povrch potřebu řešit i zcela nové úkoly, které se dosud neřešily a že tato situace si vynutila organizovat k jejich řešení i nové prvky struktury velení. Je jistě správné a nutné, aby novými poznatky byly výrazně ovlivněny i doktrinární názory na velení.

Nebylo by ale správné, aby objektivně nutný zájem o nové poznatky zatlačil zcela do pozadí význam ostatních a i nadále neméně důležitých zásad a norem velení. Svoji roli tu jistě sehrála i celková neujasněnost doktrinárních zásad

a i nadále neméně důležitých zásad a norem velení. Svoji roli tu jistě sehrála i celková nejasnost doktrinálních zásad a norem velení a skutečnost, že závěry jednotlivých zúčastněných vědních disciplín nejsou v současné době na stejné úrovni rozpracovanosti.

Všimněme si blíže některých konkrétních projevů tohoto stavu. V poslední době se v materiálech i různých jednáních o rozvoji velení objevil nový termín — „doktrinální systém velení“. Zpravidla je tím míněn v ozbrojených silách zavedený systém, kterým se prakticky v současné době velí. Z tohoto hlediska nemůže být proti takovému názvu žádných námitek leda to, že ten přídomek „doktrinální“ je v podstatě nadbytečný, protože nevyjadřuje žádnou specifikou současného systému velení a je odrazem jen toho, že tento systém velení se řídí platnou doktrínou.

Jenomže se stává — a samotný ten rozlišující přídomek „doktrinální“ k tomu navádí, že tento systém velení je stavěn do takového světla a chápán tak, jakoby vedle něho nebo nad ním a nezávisle na něm existoval, nebo vznikl ještě nějaký jiný, než „doktrinální“ systém velení. Někdy to působí dojmem, že „doktrinální“ systém velení je chápán jako nevědecké provizorium, předurčené k dožití, které bude v příslušné době vystřídáno zcela novým a vědeckým systémem, který už nebude „doktrinální“.

S takovým názorem by ovšem nebylo možné souhlasit proto, že v ozbrojených silách nikdy nebude a nemůže existovat jiný, než „doktrinální“ systém velení. Každé odlišné pojetí rozvoje velení by mohlo napáchat mnoho škod. Netvrdím, že takové pojetí rozvoje velení je jevem obecným a oficiálním — inklinují ale k němu některé tendence v současné praxi. Tyto tendence jsou podporovány neoddiskutovatelnou skutečností, že současný stav systému velení není uspokojivý, že zaostává za požadavky nejen dneška, ale hlavně perspektiv a že vyžaduje kvalitativní přestavbu, ku které také bylo přistoupeno.

Bylo by ale vážným nedorozuměním chápat další rozvoj velení jinak, než jako nepřetržitý a postupný rozvoj stávajícího — tedy onoho „doktrinálního“ — systému s cílem dovést jej všemi možnými cestami na požadovanou úroveň kvality a efektivnosti, zdůvodněné a vypracované teorií. Jednotlivé etapy tohoto procesu budou mít přirozeně v závislosti na konkrétních teoretických i praktických možnostech, různý obsah a budou představovat různé velký podíl na onom „kvalitativním skoku“, který nikdy není okamžikem, ale sám o sobě procesem. Nebudeme tedy velet do určitého data „doktrinálním“ systémem, který v určené době zaměníme nějakým jiným — to by byla iluze a omyl.

Bouřlivý rozvoj, význam a závažnost vlivů nových vědních oborů a technických prostředků v oblasti řízení v poslední době si jistě vynucuje, aby teorie přistupovala k řešení problémů velení z pozic nových poznatků, které namnoze jdou až na kořen věci. To dává právo i povinnost vědeckovýzkumné frontě teoreticky řešit problém i zcela nově, od základu a bez ohledu na některé principy a zásady, na kterých je vybudován současný systém. Ale výsledky takové vědeckovýzkumné práce zůstávají jen vědeckou hypotézou, dokud nejsou synteticky posouzeny ve vztahu k podmínkám a možnostem praktické realizace, prostě dokud nejsou doktrínou přijaty, ať už v celém komplexu, nebo jen v některých částech. A právě proces takového syntetického posuzování závěrů a hypotéz jednotlivých vědních oborů, ve vzájemných souvislostech a návaznostech, ve vztahu k praktickým možnostem a potřebám — tedy v podstatě tvorba doktrinálních zásad a norem — je nejvážnějším problémem dalšího rozvoje velení, zejména z hlediska způsobů praktické realizace. Zatím

nemůžeme tvrdit, že v současné době by tato činnost byla silnou stránkou procesu velení.

Souhrn požadavků a současných podmínek rozvoje velení v celém komplexu jeho obsahu jasně ukazuje na nezbytnost účelné dělby práce všech zainteresovaných funkčních orgánů a vědeckovýzkumné základny, vzájemně koordinované k jednotnému cíli, podle jednotného plánu a jednotné metodiky. Jen centrálně koordinovaná, obsahově i časově vzájemně skloubená dělba práce sledující prakticky realizovatelnou postupnost zkvalitňování velení, může vést k úspěchu úsilí v této oblasti. Jinak by snadno mohlo dojít k nežádoucí roztržce teorie a praxe, k narušení jejich vzájemných vazeb a závislostí a tím i k narušení nezbytné posloupnosti praktické realizace výsledků vědeckovýzkumné práce. Tento požadavek se přirozeně nijak nedotýká nutnosti, aby vědeckovýzkumná základna pracovala s nezbytným teoretickým i experimentálním předstihem, limitovaným schopností formulovat cíle a požadavky do takové perspektivy „kam až vidíme“.

Pro takovou koordinaci a řízení rozvoje velení byly teprve vytvořeny organizační předpoklady, které jsou v plném souladu s tendencemi ve všech ostatních armádách. Rozsah a význam komplexu rozvoje velení v současných podmínkách si všude objektivně vynutil, aby byl koordinován zvláštním orgánem, schopným postihnout celý jeho obsah, který se vymyká možnostem dosavadních orgánů, řešících jen jeho určitý dílčí problém. Nemůžeme ovšem už tvrdit, že tato objektivní tendence se už všude prosadila a že je už všude jednotně a správně chápána.

Sama současná praxe však potvrzuje vážnost tohoto problému zejména v současné době, kdy se tvoří představy o dlouhodobém vývoji velení a kdy je důležité se vystríhat všech omylů. A právě tento proces nám avizuje některé mezery v doktrinálních zásadách a normách, v jejich rozpracovanosti a metodické ujasněnosti celého dalšího procesu rozvoje velení.

Je nezbytné, aby každá z doktrinálních zásad byla obsahově naprosto jasná, nepřipouštělo různý výklad, aby její formulace byla konkrétní a účinná. To ovšem prakticky vyžaduje, aby každá z nich byla podložena vyčerpávající a vědecky zdůvodňující teoretickou studií nebo studii všech těch oborů, které se na jejím obsahu podílejí. Řekne-li např. vojenská věda, že velení musí být třeba „odolné“ — pak musí být jasné a jednotně chápáno, co to odolnost velení je, čeho se týká, v čem spočívá, podle jakých kritérií a norem se v současných podmínkách posuzuje, jaké cíle sleduje v perspektivě, atd. Stejně je to přirozeně i u všech ostatních doktrinálních zásad pro oblast velení.

Skutečnost je ale zatím namnoze taková, že ne všechny dnešní doktrinální zásady a normy těmto požadavkům vyhovují, že mnohé z nich byly převzaty z minulosti a dnes mají odlišné podmínky realizace, některé jsou formulovány příliš obecně a postrádají potřebných objektivních teoretických východisek, ujasňujících a zdůvodňujících jejich pojetí a obsah v současné etapě vývoje, atd.

Jako příkladů si všimneme blíže některých doktrinálních zásad velení z oblasti společenských věd. Volím tuto oblast ne proto, že by se v ostatních nenašly příklady, ale proto, že podle mého názoru celý dosavadní průběh úsilí o zkvalitnění velení potvrzuje a že nejvíc nejasností a obtíží tohoto procesu pramení právě ze společenských zásad a norem velení.

Vlivy vědeckotechnické revoluce se promítají do procesu velení různými cestami a směry. Všechny se však do praxe velení transformují cestou myšlení

lidí, na které vědeckotechnická revoluce klade největší nároky. Tento mnohostranný vývojový pohyb zákonitě mění úroveň a způsoby myšlení, formy i obsah vzájemných vztahů jednotlivců i kolektivů v systému velení, vyžaduje změny v pojetí funkcí jednotlivých prvků velení, v dělbě jejich práce, v jejich vzájemných návaznostech a závislostech. To všechno mění i podmínky, vnitřní obsah a způsoby praktické realizace těch společenských principů, na kterých je systém velení vybudován.

Proto v současné praxi nemůžeme už vystačit jen s obecnou formulací doktrinárních zásad a norem, ale nezbytně potřebujeme ujasnit a teoreticky zdůvodnit jejich soudobé pojetí a vypracovat si účinné metody jejich praktické realizace. Je zajímavé například, že zatímco na jedné straně zdůrazňujeme, že člověk i nadále zůstává základním a určujícím článkem systému velení a že těžiště jeho funkce se bude přenášet z oblasti výkonové do oblasti tvůrčí, že na druhé straně nevěnujeme logickým důsledkům, které z toho zákonitě vyplývají pro lidi a jejich přípravu takovou pozornost, jakou věnujeme třeba jejich technickým prostředkům. To se projevuje např. v tom, že v našich představách o dalším rozvoji velení vcelku málo uvažujeme a rozebíráme důsledky těch změn, ke kterým došlo v pojetí společenských principů velení. Nijak ale nebude přeháněno tvrzení, že dokud si plně neujasníme, nezdůvodníme a nebudeme jednotně chápat a uplatňovat soudobý charakter a obsah takových základních principů velení, jako je třeba centralismus, kázeň, nedílná velitelská pravomoc a další, že do té doby nemůže být naše úsilí o zkvalitnění velení plně úspěšné.

Domnívám se, že mnohé příslušníky velitelského sboru by přivedla do rozpaků třeba otázka, jakou kázeň vlastně konkrétně chceme dnes mít v ozbrojených silách. Pravděpodobně by se ukázalo, že víme víc toho, co nechceme, než toho, co vlastně chceme, že nemáme dostatečně ujasněny a zdůvodněny kritéria a normy, že jsou na ně různé názory atd.

To ovšem jen náhodně volený příklad a odpověď na takovou otázku není dnes ani při existenci řádů, tak jednoduchá. Víme, že se na těchto problémech usilovně pracuje. Nejde ovšem také jen o kázeň. Určité problémy máme v pojetí i jiných principů.

Tak např. můžeme plným právem očekávat, že proces mechanizace a automatizace velení, vlivem praktických možností zejména automatizační techniky a jejích zpětných vlivů na struktury a metody práce, vynese v nejbližší době „na pořad dne“ otázku účelné míry centralizace, jako dalšího významného doktrinárního principu velení.

Současná praxe si vynutila, zejména na vyšších stupních velení, zabývat se možnostmi decentralizace, což je jen druhá stránka téže mince. Z toho můžeme usoudit, že dosavadní míra centralizace je namnoze neúčelně vysoká a že se to projevilo jako určitá brzda rozvoje koncepční práce. To je ale reakce na současnou situaci a současně možnosti, která může, ale také nemusí odpovídat tendencím vývoje v perspektivě. Pravděpodobně odpovídat bude — ale měli bychom se včas teoreticky připravit na řešení určitých protikladných tendencí, ke kterým zcela zákonitě dojde. Automatizační technika svými možnostmi bude na proces velení vykonávat tlak ve směru jak horizontální integrace jednotlivých činností velení, tak ve směru vertikální centralizace. Na druhé straně se ale bude velení vyvíjet dále pod tlakem požadavků plného uplatňování tvůrčích schopností, samostatností a iniciativy lidského činitele na všech stupních velení a tyto požadavky se mohou dostat do vzájemného rozporu, který bude

třeba řešit velmi citlivě, na základě dobře teoreticky připravených a zdůvodněných zásad a principů.

Při praktickém uplatňování principu centralizace ale zdaleka nejde jenom o míru centralizace, i když to samo o sobě je otázka velmi vážná. V našich ozbrojených silách jde ale především o správné pochopení a uplatnění toho faktu, že „není centralismus jako centralismus“ a že je rozdíl ve formách uplatňování centralismu v socialistické a v kapitalistické armádě, i když jeho podstata je stejná. Na to někdy zapomínáme, když studujeme zkušenosti v kapitalistickém hospodářství, nebo armádách.

V socialistických ozbrojených silách jde o demokratický centralismus, tedy o demokratické formy uplatňování tohoto principu. A to je záležitost velmi choulostivá, zejména v ozbrojených silách. To vyžaduje velmi pečlivě zvážit onu „míru demokratismu“. Ze samotné podstaty ozbrojených sil, jako účelové společenské organizace, z charakteru a podmínek plnění jejich úkolu vyplývá nutnost určité omezenosti demokratismu, která nesmí překročit hranici, za kterou by ozbrojené síly přestaly být samy sebou. Tato hranice bude vždycky výš, než v jiných společenských organizacích a její správné stanovení je velmi závažným a citlivým úkolem a má např. velmi úzké vazby na problém kolektivnosti, o kterém se zmíním zvlášť.

Do jaké míry „omezit“ demokratismus v ozbrojených silách, je velmi vážným problémem proto, že na druhé straně socialistický charakter našich ozbrojených sil vyžaduje vytvořit v nich dostatečný, či lépe řečeno maximálně únosný, prostor pro praktické uplatňování demokratických forem centralismu, bez kterých by ozbrojené síly přestaly být socialistické.

I v tomto směru můžeme v současné praxi najít celou řadu nejasností a z nich plynoucích úchylek na tu nebo druhou stranu. V procesu velení se v současné době uplatňují např. velmi naléhavě vlivy vědeckotechnické revoluce a jedním z jejích požadavků je i vytvořit v procesu velení dostatek prostoru k uplatňování vědy, která už svou podstatou a posláním vyžaduje určitou demokracii. Prostě efektivní uplatňování centralismu v ozbrojených silách je složitým společenskovo-vědním problémem, který vyžaduje velmi seriózní teoretickou práci, bez které nelze řešit další rozvoj velení.

Dalším doktrinárním principem velení, jehož soudobé pojetí, obsah i metody realizace vyžadují v současné době zásadního ujasnění, je princip nedílné velitelské pravomoci.

Všimnu si jen jednoho jeho praktického aspektu — jeho vztahu ke kolektivnosti.

Složitost procesu velení a nároky na optimálnost rozhodování si postupně vynutily a čím dále, tím naléhavěji budou vynucovat, aby velitelé, zejména na vyšších stupních velení, v procesu informování a hodnocení situace a při přípravě nezbytných podkladů rozhodování využívali kolektivu odborníků — svých pomocníků. V tomto směru je jasné, že význam kolektivu nespočívá v jeho kvantitě, ale v kvalitě.

Základním a nejdůležitějším kolektivním orgánem každého velitele je jeho štáb, který z těchto důvodů vznikl a postupně se vyvíjel. Poslání štábu jako kolektivního orgánu velení, jako organismu odborníků — pomocníků velitele při jeho rozhodování a realizaci rozhodnutí — to je to nejvlastnější poslání štábů všech stupňů. Tak by také měly být štáby všech stupňů chápány a využívány — jako kolektiv odborníků určených k tomu, aby všestranně pomáhal

veliteli řešit všechny činnosti velení, které jsou danému stupni vymezeny úkoly a působností a za které velitel svému nadřízenému osobně zodpovídá.

V procesu vývoje štábů došlo a dochází k postupnému horizontálnímu členění i vertikálnímu vrstvení struktury štábů, zejména v důsledku technizace boje. Složitost velení si vynutila, aby velitel dočasně nebo trvale delegoval část své pravomoci na čelné představitele jednotlivých odborností ve štábu a aby jim ukládal odpovědnost za svěřený úsek činnosti velení. Tato odpovědnost je ovšem odpovědností příslušného funkcionáře štábu veliteli, který vůči svému nadřízenému dále odpovídá osobně.

Tento objektivní vývoj štábů byl namnoze provázen i různými vlivy, které někdy potlačovaly pravý smysl poslání štábů a vedly i k určitým deformacím v jeho pojetí. Svoji roli tedy sehrály mírové podmínky velení, které někdy zatlačují do pozadí rozhodující význam podmínek v poli, rezortismus, subjektivismus, konzervatismus a další vlivy.

Tak namnoze docházelo i k nedoceňování významu štábů jako kolektivních orgánů velení a vedle nich vznikají zvláštní kolektivní orgány, jako pomocníci velitele, jejichž existence a funkce ne vždy byla logicky zdůvodnitelná. Např. v takových případech, kde poradní kolektivní orgán velitele byl složen zase jen z funkcionářů vlastního štábu, to zcela zákonitě vedlo k formálnosti a k duplicitním činnostem, protože titíž funkcionáři posuzovali tytéž problémy jednou jako příslušníci štábu a podruhé jako členové nějaké „rady“, což v žádném případě nemůže být efektivní, protože velitel má možnost si k posouzení jakéhokoliv problému povolát kdykoli ty příslušníky štábu, které potřebuje. K takovým metodám řízení často vedla určitá „módnost“ kolektivismu, ne vždy správně chápáného a namnoze zaměňovaného za demokracii.

Jiná je ovšem otázka kolektivních orgánů na těch stupních velení, nebo v těch jeho orgánech, kde důsledky rozhodování přesahují rámec velitelem řízeného organismu ozbrojených sil, kde jde o jeho posouzení v širších souvislostech politických, správních a hospodářských. V takových případech jsou zvláštní kolektivní orgány, složené z představitelů a odborníků zainteresovaných úseků objektivně nezbytné ke komplexnímu posouzení a k optimálnímu rozhodnutí. Potřeba takových orgánů v budoucnu dále poroste a jejich význam bude stoupat.

V historickém vývoji takových orgánů nejen v ozbrojených silách, ale v celé naší společnosti, můžeme sledovat, jak v různých obdobích se tyto orgány měnily z orgánů „poradních“ na orgány „s rozhodující pravomocí“ a naopak. Takové změny byly zpravidla vyvolány politickými podmínkami řízení v dané etapě a jejich smyslem bylo určité omezování subjektivní moci tehdy, kdy z jakýchkoli důvodů bylo nebezpečí, že by se mohla dostat do rozporu s celospolečenskými zájmy.

V současné době po ne právě nejlepších zkušenostech s velmi mlhavou a těžko realizovatelnou „kolektivní odpovědností“, která je neodlučitelná od „kolektivní pravomoci“, se v celé naší společnosti prosazuje tendence „řízení odpovědným vedoucím“, která je v plném souladu se závěry soudobé teorie řízení.

Modifikací tohoto principu v ozbrojených silách je nedílná velitelská pravomoc, která, jak se můžeme poučit v dílech vynikajícího sovětského vojenského teoretika M. V. FRUNZE, byla v Sovětské armádě přijata jako vyšší vývojová forma velení před více než 40 lety. I naše doktrína považuje princip nedílné velitelské pravomoci za jeden ze základních principů velení.

Je ovšem skutečností, že zatím nemáme dostatečně hluboko teoreticky analyzovány vlivy současné úrovně společenského vývoje a vědeckotechnické revoluce v pojetí, vnitřní obsah a způsoby realizace tohoto principu a že v důsledku toho dochází v praxi velení k některým nejasnostem, obtížím a disproporcím. Sotva ale můžeme předpokládat, že rozbor těchto otázek by vedl k závěru, že nedílná velitelská pravomoc ztratila v soudobých podmínkách něco ze své důležitosti a principiálního významu, např. ve vztahu ke kolektivnosti jako metodě řízení. Svědčí o tom např. charakter těch změn, ke kterým došlo v podmínkách ozbrojeného zápasu, které už z časového hlediska jsou v rozporu s metodou kolektivního řízení — což ovšem zdaleka není jediný a rozhodující důvod.

Jedním z důsledků teoretické nejasnosti tohoto problému je i určitá nejednotnost v názorech na charakter některých kolektivních orgánů v ozbrojených silách.

Podle mého názoru podstatou nejasnosti v této otázce je dnešní metodická nejasnost a nepropracovanost efektivních způsobů přípravy objektivních podkladů rozhodování a praktické možnosti současných metod, ve kterých se střetávají časové podmínky s objektivním požadavkem aktivní účasti mnoha odborníků při tvorbě rozhodnutí. Tento problém ovšem není řešitelný ani tím, ani oním charakterem kolektivních orgánů, protože ty ovlivňují velení ve zcela odlišné poloze. Vycházíme-li z pozic samotné podstaty řízení, tedy i velení, v jeho soudobých podmínkách, tak můžeme konstatovat, že soudobé velení vyžaduje kolektivnost jako metodu poznání a nezbytný předpoklad objektivnosti podkladů rozhodování, že ale **podstatě velení, jeho principům a podmínkám vyhovuje kolektivnost, jako metoda řízení, jako forma praktického uplatňování pravomoci a odpovědnosti.**

Někdy se dopouštíme toho omylu, že zaměňujeme rozhodování, jako proces poznávání stavu, s rozhodnutím, jako syntetickým výsledkem tohoto procesu, který je projevem odpovědného subjektu, nadaného intuicí, vůlí a dalšími vlastnostmi člověka, které v rozhodnutí hrají svou nemalou roli. Vezmeme-li v úvahu tendence vývoje procesu rozhodování, zejména předpokládané vlivy strojového zpracování informací a hlavně možnosti a výsledky strojového modelování některých procesů rozhodování, které nám umožní zvýšit míru objektivnosti podkladů a optimalizace variabilnosti možných řešení daného stavu, pak dojdeme s největší pravděpodobností k závěru, že tendence vývoje směřují k dalšímu zvýraznění principu nedílné velitelské pravomoci.

☆ ☆ ☆

Těmito příklady jsem chtěl upozornit na některé současné, dílčí problémy rozvoje velení a především na jeho závislost na rozpracovanosti doktrinálních zásad. Podobné, nebo jiné problémy bychom našli ve všech vědních oblastech, které se tak či onak podílejí svými závěry na rozvoji velení. Příklady z oblasti společenských věd jsem volil záměrně především proto, že jejich účast a význam pro další rozvoj velení považuji za rozhodující. Kromě toho (jak jsem již uvedl) se domnívám, že v současné etapě zkvalitňování velení se projevují některé rysy zužování jeho obsahu, jednostranného a nekomplexního jeho pojetí, charakterizovaného především praktickým nedoceňováním významu rozvoje lidského činitele v procesu velení a jeho společenského charakteru.

Vědeckovýzkumná pracoviště společenských věd v současné době na řešení těchto problémů pracují — jde ale o velmi složité otázky s celospolečenskými vazbami, jejichž řešení potřebuje určitý čas. To ovšem vytváří pro rozvoj velení složitou situaci. Vyrovnat zpoždění teorie za potřebami praxe nelze naráz, jestliže navíc je namnoze ještě nutné i překonávat doznívající podceňování teoretické práce, zejména pokud se týče praktických opatření v její prospěch. Ale život ozbrojených sil, nárůst objektivních požadavků praxe velení na řešení naléhavých problémů, nelze zastavit. Proto pod tlakem praxe je třeba i za této situace řešit některé naléhavé problémy velení i s vědomím toho, že nemáme ještě plně kvalitní analýzy problémů, teoretická východiska k jeho řešení a ani synteticky zváženy všechny možné varianty jejich řešení. V některých případech ale rozhodnutí nelze odkládat a není jiného východiska.

Proto také současný proces zkvalitňování velení je provázen některými rysy živelnosti, nesystematičnosti a dalšími zejména tehdy, kdy v dobrém úmyslu, ale pod tlakem netrpělivosti se pokoušíme řešit všechno najednou.

V současné době je tedy důležité si uvědomit, že všechna rozhodnutí bez důkladné teoretické přípravy a opřena namnoze jen o empirii nesou v sobě nebezpečí omylů a deformací a že je nezbytné vždy pečlivě uvážit naléhavost „rychlého“ rozhodnutí v každém jednotlivém případě.

Máme z minulosti dostatek zkušeností — a nejen z oblasti velení, — že tam, kde rozhodování není dostatečně opřeno o objektivní závěry teorie, nebo tam, kde jsou její závěry nedoceny, že tam se snadno a často rozhodujícím způsobem uplatňují vlivy subjektivismu a rezortismu, že místo integrace zájmů dochází k jejich tříštění a že vlivy subjektivní moci, uplatňované v procesu teoretického ujasňování problémů, zpravidla neprospívají objektivitě řešení a mohou vést k plýtvání hodnotami.

Jsme dnes v situaci, kdy vědu, vědeckost a důsledky vědeckotechnické revoluce zatím více teoreticky proklamujeme, než prakticky jsme schopni uskutečňovat. To je pochopitelné, ale musíme vidět, že v takových podmínkách je i možné pod stejnými hesly „vědeckosti“ uplatňovat místo objektivních zájmů zájmy subjektivní a rezortní. Žádná nová věc se nerodí lehce a bez obtíží a není také ihned dost odolná čelit všem překážkám, které se jí mohou postavit do cesty. Nejinak je tomu v současné době i s pojetím a chápáním obsahu rozvoje velení, které sice jako pojem už zakotvilo, ale není dosud jednotně pochopeno ve svém komplexu, různorodosti problémů a ve svých nových, nenavyklých souvislostech a složitostech.

POŽADAVKY

NA OBRANU

V našem odborném tisku se v poslední době objevují články zabývající se obranou. Žádný však z nich se dosud nezabýval jejími požadavky. Vzhledem k tomu, že jejich splnění má podle mého názoru velký, ne-li rozhodující význam jak na organizaci, tak i na vedení obrany, považují za účelné se touto problematikou zabývat a to tím spíše, že naše řády a předpisy požadavky na obranu sice vytyčují, ale jejich obsah nerozpracovávají.

Požadavky na obranu jsou vytyčeny především v základním vševojskovém předpise Vševojsk-1-1, čl. 429, který uvádí: „Obrana musí být odolná a aktivní, protijaderná a protitanková, způsobila čelit úderům nepřátelských jaderných zbraní a jiných prostředků hromadného ničení, nepřátelského letectva a dělostřelectva, musí umožňovat odražení hromadných útoků tanků a zničení nepřítele, který se vklíní do obrany, i zamezovat vysazení a činnost vzdušných výsadek.“

V další části tohoto článku je asi na jedné stránce pojednáno o tom, jak se těchto požadavků dosahuje.

Pro operační stupeň vyšla směrnice generálního štábu - operační správy „Zásady vedení operace“ (k čj. 0010800/19), která v části III, na str. 3 o požadavcích na obranu uvádí: „Obrana musí být aktivní a úporná“. Na celé stránce je pak rozvedeno, jak se toho dosahuje.

Porovnáme-li požadavky na obranu ve Vševojsk-1-1 s Oper. směrnicí, vidíme, že je mezi nimi rozdíl.

Především je patrný různý počet hlavních požadavků. U Vševojsk-1-1 jsou čtyři, u operační směrnice jen dva. Tato již neuvádí požadavky, že obrana má být proti-

jaderná a protitanková. Nejde zde o nějaký rozpor? Podle mého názoru ne. Je to jen zdůraznění toho, že těžiště splnění těchto požadavků leží na taktickém stupni a do operačního stupně jsou přes taktický stupeň automaticky zahrnuty. Přesto se však ještě určitá opatření, související se splněním těchto dvou požadavků, uskutečňují i na operačním stupni, jak vyplývá i ze způsobu (část 3, str. 3), jak se splnění aktivnosti a úpornosti dosahuje. Lze tedy vyvodit, že požadavky, aby obrana byla protijaderná a protitanková jsou druhotné, poněvadž jsou ve zbývajících dvou obsaženy. K odlišení a zdůraznění významu jednotlivých požadavků na obranu můžeme proto aktivnost a úpornost či odolnost označit za požadavky základní.

Ze základních dvou požadavků je v uvedených pramenech jeden — aktivnost — naprosto shodný. Z toho lze vcelku jednoznačně vyvodit **prvořadý význam aktivnosti v obraně**. Skutečnost, že na rozdíl od Vševojsk-1-1, čl. 429 uvádí operační směrnice aktivnost na prvním místě, ukazuje na vzrůstající význam aktivnosti s organizačním stupněm. Čím je tedy organizační stupeň vyšší, tím větší význam má aktivnost před druhým základním po-

žadavkem obrany — úporností (odolností).

Poslední požadavek na obranu je formulován jinak ve Vševojsk-1-1 a jinak v operační směrnici. V prvním případě se hovoří o **odolnosti obrany** a v druhém **případě o její úpornosti**. Je v obsahu těchto dvou pojmů rozdíl, popřípadě jaký?

Pod termínem **odolnost obrany** Vševojsk-52-1 (Vojenský terminologický slovník) na str. 142 uvádí: „Odolnost obrany je jedním ze základních požadavků na obranu. Odolnosti obrany se dosahuje dovedně organizovaným systémem paleb, zejména protitankových, využitím terénu a jeho ženižní úpravou, manévrem palbou a jednotkami“.

Z tohoto jednoznačně vyplývá, že protijadernost a protitankovost jsme oprávněně zahrnuli do základních dvou požadavků na obranu. Z filosofického hlediska lze však vyvodit, že **úpornost z odolnosti plně vychází, tuto v sobě zcela zahrnuje a zdůrazňuje především její aktivní stránku, danou palbou a jejím manévrem a manévrem vojsk**. Domnívám se, že zejména na operačním stupni vedle aktivnosti pojem úpornost obrany lépe vystihuje to, co od obrany v soudobých podmínkách především požadujeme, tj. aktivnost.

V souvislosti s aktivní stránkou úpornosti či odolnosti obrany vystupuje i otázka **aktivnosti obrany jako jejího samostatného požadavku**. Vševojsk-52-1, na str. 11 říká: „Aktivnost obrany je schopnost obrany ničit nepřítele všemi druhy paleb, používat manévru živou silou, palebnými prostředky (manévrem palbou a pohybem), zátarasy a provádět protizteče a protiúder. V soudobých podmínkách obrany je hlavním předpokladem aktivnosti obrany včasné zničení nepřítele jadernými údery a zabezpečení vlastních vojsk před účinky zbraní hromadného ničení, zejména jaderných“.

Porovnáním výkladů termínů odolnost a aktivnost obrany podle Vševojsk-52-1 zjistíme, že **tento předpis mezi nimi v podstatě nerozlišuje**. V obou je zdůrazňován význam palby, jejího manévru a manévru vojsky a rovněž využití terénu a jeho ženižní úprava souvisí se zabezpečením vlastních vojsk před účinky zbraní hromadného ničení.

I když není sporu o tom, že oba základní požadavky na obranu — její úpornost (odolnost) a aktivnost — se spolu vzájemně prolínají a spolu těsně souvisí, přece bude z hlediska vymezení jejich obsahu účelné je **od sebe diferencovat**. Poněvadž to Vševojsk-52-1 nedělá, pokusím se o to sám.

Rozhraní mezi oběma pojmy bude podle mého názoru ve stupni aktivnosti. I úpornost (odolnost) totiž musí v sobě zahrnovat určitou aktivitu. Bude to ta, která umožní a zabezpečí splnit to, co od úpornosti (odolnosti) především požadujeme.

Úpornost je podle mého názoru třeba vidět v tom, že **vojska v maximální míře využívají palebných vlastností jednotlivých zbraní a přirozených ochranných vlastností terénu a jeho ženižní úpravy k tomu, aby způsobila nepříteli, který je v převaze, co největší ztráty a současně, aby byla sama maximálně chráněna před jeho palbami**.

Tato činnost je obvykle svazována s udržením určitého prostoru, přesto, že hlavní úsilí vojsk v obraně musí být **zaměřeno především na ničení útočícího nepřítele a ne na udržení terénu**, který k zničení nepřítele jen napomáhá. Do úpornosti bude patřit i dílčí manévry palbou, silami a prostředky, který vojskům k splnění cílů úpornosti obrany napomáhá. V tom vidím tu aktivnost, která v tomto případě vlastně je pomocnou složkou úpornosti.

Aktivností pak rozumíme takový manévry palbou a silami, který má rozhodujícím způsobem změnit dosavadní vývoj situace na příslušném organizačním stupni a jímž při manévru silami bude docházet i k podstatným změnám v původním obranném uskupení vojsk. Při tomto manévru jak silami, tak palbou budeme (zejména pokud jde o prostor) v maximální míře využívat terén, aby účinky manévru byly co nejefektivnější.

Na základě tohoto výkladu pojmů a toho, jak se podle Vševojsk-1-1 a operační směrnice aktivnosti a úpornosti (odolnosti) obrany dosahuje, můžeme **konkretizovat i obsah těchto pojmů**.

Dříve však, než přejdu k rozboru obsahové náplně základních požadavků obrany, chci upozornit, že **jejich splnění napomáhají nebo je přímo zabezpečují:**

— **organizace a vedení nepřetržitěho průzkumu** všeho druhu s důrazem na nepřátelské zbraně hromadného ničení, zejména jaderné prostředky;

— **tvrdé, dovedné, reálné a nepřetržitě velení** vojskům a včas organizovaná a stále udržovaná součinnost;

— **dobrá organizace materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení**.

Tyto faktory ovlivňují jak úpornost (odolnost), tak i aktivnost obrany.

ÚPORNOST (ODOLNOST) OBRANY

Využití jak palebných vlastností zbraní, tak ochranných možností terénu bude do značné míry závislé na čase, který budou mít vojska k dispozici. Čím více času, tím efektivnější budou výsledky. Důraz přitom klademe na maximální účinek jednotlivých zbraní a jejich sladění mezi sebou tak, aby maximum paleb bylo soustředěno na předpokládaném směru nepřátelského hlavního úderu. Sladění paleb jednotlivých zbraní, jejich vzájemné překrytí a zastupitelnost, případný dílčí manévry k převzetí úkolů zbraní vyřazených činností nepřítele vytváří **jednotný palebný systém**. Čím lépe využívají palebných vlastností různých zbraní tím jsou vojska schopnější odrazit nepřátelskou převahu. Palba všech zbraní obránce bude pak ve srovnání s palbami stejných zbraní útočníka daleko účinnější.

Vzhledem k vysoké nasycenosti vojsk pravděpodobného nepřítele tanky musí být v palebném systému položen **hlavní důraz na organizaci protitankové obrany**.

Vedle boje s tanky je třeba do **protitankové obrany zahrnout i boj s nepřátelskými obrněnými transportéry**. Jejich počet v nepřátelských organizačních stupních neustále vzrůstá a již dnes převyšuje i počty tanků. Rozhodující je však to, že obrněné transportéry nejsou dnes jen prostředkem přepravy vojsk, ale v důsledku svého vyzbrojení např. kanóny (Bundeswehr apod.) se stávají účinným bojovým prostředkem.

Do protitankové obrany bude správně zahrnout i boj s částí protitankových zbraní. Budou to ty, které budou postupovat v sestavě nepřátelských tanků a obrněných transportérů v prvním sledu a jejichž úkolem bude ničit přímými palbami především obránce protitankové zbraně a chránit tak vlastní útočící tanky a obrněné transportéry před jejich palbami.

Poněvadž pozemní vojska útočí zpravidla v těsné součinnosti s letectvem a vzdušnými výsady, závisí schopnost obrany odolávat nepřátelskému útoku do značné míry také na tom, aby byla **protivzdušnou a protivýsadkovou**. Jak protivzdušná, tak protivýsadková obrana jsou dnes již všeobecně vžitou a uznávanou součástí obrany.

Podle potřeby paleb (závisí na kapacitě jednotlivých směrů a na tom, kam chceme palbu té které zbraně umístit nebo položit) volíme i palebná postavení a počet jednotlivých palebných prostředků na daném směru. **Tím je dáno do značné míry i rozmístění vojsk**.

Při rozmísťování vojsk maximálně využíváme ochranných vlastností terénu k zapuštění sestavy vojsk do země, popřípadě ochranné vlastnosti terénu ještě dále zvyšujeme ženijní úpravou, včetně zátarasů. Kde terén využití ochranných vlastností neumožňuje a vzhledem k organizaci palebného systému je žádoucí palebný prostředek v něm umístit, musíme daný prostor ženijně upravit.

Správné rozmístění zbraní a vojsk na jednotlivých směrech (podle jejich kapacity) a s přihlédnutím k ochranným vlastnostem terénu vytváří předpoklady **vtipně a nešablonovitě organizovat obranu**.

Ochranné vlastnosti terénu a jeho ženijní úprava chrání podle své kvality různým stupněm vojska před nepřátelskými palebnými prostředky.

Odolnost a tím i ochrana vojsk před účinky zbraní hromadného ničení se dosahuje kromě jiného také rozptýlením vojsk. Při rozptýlení vojsk jsou mezi jednotlivými organizačními celky různé velké mezery (podle možností, zejména palebných, příslušného organizačního stupně a podle terénu). To dává možnost nepříteli, aby využil těchto mezer, popřípadě mezer vytvořených v obránce sestavě jadernými údery, k proniknutí do boku a týlu jednotlivých částí obranné sestavy vojsk. Proto bránící vojska musí **být schopna uskutečnit manévry palbou, silami a prostředky k přehrazení směrů postupu nepřítele a též bojovat v obklíčení**.

Úspěšné vedení boje v obklíčení je možné jen při **kruhové obraně**. Čím silnější a houževnatější odpor budou tato vojska klást, tím větší síly nepřítele budou na sebe vázat bojem. Nepřítel tak bude nucen k dřívějšímu (proti svému původnímu zámyslu) zasazování svých druhých sledů k boji o vyřazení v obklíčení se bránících vojsk. Tím bude mít nedostatek sil k rozvíjení útoku do hloubky a iniciativa bude postupně přecházet na stranu obránce.

Podmínky pro kruhovou obranu si musí vytvářet každý bránící se organizační stupeň sám a také nadřazený. Jejich základ můžeme vidět ve

— splánování potřebného manévru silami a prostředky k zaujetí kruhové obrany a v jeho skloubení s ženijními zátarasy všeho druhu;

— schopnosti obklíčení vojsk vést překvapivé a silné údery v různých směrech; k tomu si musí velitel ponechat potřebné síly a prostředky v záloze;

— manévru palbou, zejména jadernými údery, silami a prostředky nadřazeného

(protizteče a protiúderu) s cílem v případě potřeby a v souhlase s celkovým zámyslem obrany pomoci jednotkám, útvarům a svazkům vést boj v obklíčení nebo z něho vyjít;

— plánování a použití vrtulníků a letounů k přísunu a odsunu vojsk i materiálu z obklíčeného prostoru;

— vysokém morálně politickém stavu vojsk, schopných bojovat i v obklíčení.

Závěrem této části chci shrnout, že úpornost (odolnost) obrany je svázána s udržením určitého prostoru a zahrnuje:

— organizaci palebného systému, vycházejícího z kapacity jednotlivých směrů a vlastností jednotlivých palebných prostředků,

— organizaci protitankové, protivzdušné a protivýsadkové obrany,

— využití ochranných vlastností terénu a jeho ženíjní úpravy k vtipnému a nešablonovitému organizování obrany a k zvýšení OPZHN vojsk, jejich zapuštěním do země,

— rozptýlení vojsk a další opatření, stanovená Vševojsk-1-1, čl. 106 a zvyšující OPZHN vojsk, včetně změn jejich prostorů rozmístění,

— dílčí manévry palbou, silami a prostředky k přehrazení směrů nepřátelského postupu a k úhradě nepřitelem zničených palebných prostředků,

— houževnatou a kruhovou obranu důležitých (klíčových) prostorů.

AKTIVNOST OBRANY

Základem aktivity obrany je manévry palbou, silami a prostředky.

Na rozdíl od palebného systému bude podle mého názoru **manévry palbou vytvářet z hlediska příslušného organizačního stupně v daném prostoru a čase převahu palby k způsobení rozhodných ztrát nepříteli, k narušení tak jeho zámyslu a tím povede i k zásadní změně v dosavadním vývoji situace.** Současně tak mohou být vytvořeny podmínky k získání převahy v silách v daném prostoru a čase. Brání se vojska mohou k **dokončení ničivých účinků palby** nebo alespoň k jejich dalšímu zvýšení uskutečnit podle potřeby a v souladu se zámyslem příslušného velitele i **úspěšný manévry silami.**

Manévry palbou v obraně je vedle manévru silami hlavním prostředkem k vyjádření úsilí v obraně a spočívá v

— úderech jadernými prostředky a letectvem na dalekých přístupech,

— uskutečnění protipřipravy,

— získání palebné převahy nad útočícím nepřitelem v hloubce obrany.

Na splnění požadavků operační směrnice GŠ/OS (viz část 3, str. 4), že úspěch v obranné operaci je třeba zabezpečovat dříve, než nepřítel vyrazí k útoku, mají rozhodující vliv úderu na nepříteli na dalekých přístupech a protipřipravy.

Za úderu na dalekých přístupech při útoku z chodu, který označujeme za typický, považují úderu na jeho vojska do zaujetí prostoru soustředění (viz Zprav-51-89, str. 168), který odpovídá v podstatě našemu vyčkávacímu prostoru (viz Vševojsk-1-1, čl. 232 a 233), vzdáleném 40 km i více.

Vzhledem k této vzdálenosti a možnosti působit na ni svými palebnými prostředky může úderu na dalekých přístupech vést minimálně vševojsková armáda

svou raketovou brigádou. Poněvadž i přes mohutný účinek jednotlivých úderů je třeba k dosažení žádoucího účinku na přibližující se nepřátelská vojska používat nejméně skupinových úderů, **bude organizátorem úderů na dalekých přístupech nejméně front.**

V době, kdy nepřátelská vojska budou na přesunu do prostoru soustředění k útoku z chodu, nebude totiž ještě zřejmý záměr nepříteli, zejména pravděpodobný směr jeho hlavního úderu. To tedy znamená, že nebude ani jasné, která armáda bude nucena (v případě, že nebude dostatek sil k zničení nepříteli ve střetném srazení) ničit nepříteli přechodem do obrany. Za této situace je tedy **nereálné, aby úderu na dalekých přístupech organizovala vševojsková armáda.**

Požadavek, aby úderu na dalekých přístupech organizoval front, podtrhuje i skutečnost, že **těchto úderů se spolu s raketovými prostředky účastňuje i letectvo**, a to je organickou součástí teprve frontu.

Vševojskové armády se na úderech na dalekých přístupech zúčastní na rozkaz velitele frontu jednotlivými úderu armádní raketové brigády a výjimečně i úderu přiděleného stíhacího bombardovacího letectva. Budou používat jak jaderné a chemické, tak letecko také tříštivotravě a zápalné náplně. **Cíle a druh náplní jim určí front.**

Cílem úderů na dalekých přístupech bude působit nepříteli ztráty, vyčerpávat ho (zejména jsou k tomu vhodné pozemní jaderné a chemické úderu) a získávat čas k organizaci a budování obrany. Při správném využití terénu (úderu např. na osy v horském a zalesněném terénu, na prostory přechodů přes vodní toky, na

důležité komunikační uzly apod.) lze dosáhnout značných úspěchů.

Připravuje-li nepřítel útok silami v dotyku, pak tyto úderý půjdou na svazky přisunované z hloubky. Proti silám v dotyku organizujeme protipřípravu, která bude většinou splývat s palbami k udržení předního okraje obrany.

Velmi důležitou součástí soudobé obrany je **protipříprava**. Její význam je dán mimo jiné také tím, že **nejlépe umožňuje hromadné a centralizované použití jaderných zbraní bez omezení velikosti náplně.** To po sjednání dotyku není v plném rozsahu možné.

Úderý v protipřípravě (počítáme, že v ní použijeme v průměru 40 % jaderných náplní určených k obraně — podle mého názoru bude snaha toto procento ještě zvyšovat) mají způsobit nepříteli takové ztráty, které mohou podstatně narušit jeho zámysl, zejména změnit dobu zahájení útoku, dobu a prostory zasazení druhých sledů a především zničit (ne-li všechny) část nosičů jaderných zbraní a míst velení.

To všechno vytvoří výhodné podmínky k úspěšnému vedení obrany. V některých případech **může být protipříprava dokonce jediným obdobím obrany**, po němž může následovat přechod do útoku.

Podrobně o protipřípravě jsem psal v PT VM 2/67.

Význam úderů na dalekých přístupech a protipřípravy podtrhuje to, že **nepřítel bude chtít rozhodnout sražení přisunem čerstvých svazků z hloubky.** Je to dáno tím, že vojska NATO jednak mají své síly dislokovány na území jednotlivých členských států a jednak značný počet svazků budou stavět teprve po vyhlášení mobilizace. **Úkolem těchto svazků bude zvrátit celkový poměr sil na frontě, zmocnit se iniciativy a přejít do útoku.**

Manévru palbou k získání palebné převahy nad útočícím nepřítelem je možné dosáhnout soustředěním palby většího množství palebných prostředků, zejména nosičů jaderného napadení, v daném prostoru a čase. Na jeho zabezpečení **se musí podílet více organizačních stupňů** (např. palebné prostředky pluků a divize nebo divizí a armády apod.).

Vzhledem k tomu, že palebnou převahu bude třeba získat na určitém prostoru, jsem toho názoru, že **nejmenším organizačním stupněm, který ji může uskutečnit, je divize.** Výjimečně a i to s pomocí divize může velmi omezené převahy dosáhnout pluk.

S manévrem palbou bezprostředně souvisí manévry silami a prostředky. Jeho cí-

lem je vytvořit podmínky k použití jednotlivých palebných prostředků vůbec, nebo k jejich nejlepšímu využití (manévr z podružných směrů) a dále zvýšit ničivý účinek palebných prostředků, popřípadě dokončit zničení palbou rozbitých vojsk nepřítel.

Manévr silami k využití palebných úderů na útočícího nepřítele uskuteční vojska obránce tehdy, budou-li k tomu reálné podmínky. Těch dosáhneme po palebných úderech, kdy má obránce v daném prostoru palebnou převahu nad nepřítelem a poměr sil je alespoň vyrovnán. Navíc nepřítel je palebnými údery dezorientován a dezorganizován. Vojska obránce, chtějí-li mít úspěch, musí na rozbitého nepřítele udeřit dříve, než se mu podaří obnovit bojeschopnost.

V souvislosti s protipřípravou půjde o úder před přední okraj, o němž jsem podrobně psal v PT VM 3/67.

Manévr palbou k získání palebné převahy nad útočícím nepřítelem v průběhu obrany (za boje v hloubce) je nedílnou součástí protiztečů a protiúderů. Tato problematika byla již na stránkách našeho vojenského odborného tisku publikována a nebudu se jí zabývat.

Zbývá tedy **rozebrat možnost využít k manévru silami úderý na dalekých přístupech.** Vzhledem k vzdálenosti úderů 100 a více km **bude nemožné využít jich dříve, než se nepříteli podaří obnovit bojeschopnost** (jen přesun vojsk do sjednání dotyku s rozbitými silami přisunujícího se nepřítele by vyžadoval nejméně 5 hod. času, nepočítaje v to odpor nepřítele v dotyku). Je zde však možná určitá výjimka.

Při masovém a efektivním použití palebných úderů, **když přisunovanému nepříteři budou způsobeny velké ztráty** (nepřítel nebude schopen organizované činnosti) **a bude zcela dezorientován** (bude rozbit i jeho systém velení), **mohou být k využití ničivých účinků úderů na dalekých přístupech a k jejich dalšímu zvýšení použity vzdušné výsadky.**

V takovém případě na základě reálného předpovídání nepřátelských zpráv a a v souladu s vlastním zámyslem je **třeba vzdušný výsadek předem splánovat a připravit.** Bude to záležitost toho, kdo úderý na dalekých přístupech organizuje, tzn. frontu.

Použití výsadku bude záviset na výsledcích podrobného průzkumu těsně po palebných úderech. Výsadek musí v té době již být v pohotovosti k okamžitému odletu (nasednout v letounech či vrtulnících). V případě, že nebude palebnými

úderu dosaženo žádoucích výsledků, výsadek se neuskuteční.

Cílem vzdušného výsadku v tomto případě může být využit výhodných terénních podmínek a ztrát nepřítele po palebných, zejména jaderných úderech a buď zdržet nepřítele a získat tak zejména čas k organizaci obrany hlavními silami příslušné vševojskové armády, nebo zmařit nepříteli zahájení útoku vůbec. V druhém případě půjde o vytvoření podmínek k postupnému ničení nepřítele (nejdříve síly v dotyku a pak přisunované).

Po splnění stanoveného úkolu může být výsadku podle jeho síly použito **buď**

k udržení určitého prostoru, důležitého pro další rozvíjení útoku našimi hlavními silami, **nebo může vést v určeném prostoru záškodnickou činnost** do příchodu sil, které přešly do útoku. Někdy může být alespoň část výsadku odsunuta letecky zpět.

Chci znovu zdůraznit, že **použití vzdušného výsadku v součinnosti s úderem na nepřítele na dalekých přístupech bude skutečně výjimkou**. I když jde spíše o teoretickou úvahu, je možné, že v ojedinělých případech a za příznivé situace může dojít i k její realizaci.

Úvahy ukazují, že **úpornost (odolnost) a aktivnost obrany se vzájemně prolínají a doplňují**. Přesto, že význam obou je velký, přece jen za **rozhodující požadavek obrany považujeme její aktivnost**. Je to dáno tím, že aktivnost rozhodným způsobem přispívá k splnění vrcholné části cíle každé obrany, kterou je přechod do útoku.

Boj s nepřátelskými výsadbky na teritoriu

V uplynulých 10—15 letech nebývale vzrostla snaha, zejména amerického velení, o všestranné zabezpečení aeromobilnosti vojsk a to jak z hlediska taktického a operačního, tak i z hlediska strategického. Orientace na vzdušnou přepravu vojsk i materiálu na válčišti vychází z reálného hodnocení předpokládaného charakteru příští možné války; v důsledku účinků jaderných zbraní budou na jedné straně možnosti použití pozemních dopravních prostředků k zabezpečení přesunů a manévru vojsk velmi omezeny a v jednotlivých případech zcela vyloučeny, a na druhé straně již po 1. hromadném úderu, po narušení souvislosti PVO budou vytvářeny podmínky k širokému použití vrtulníků i dopravního letectva k vysazení výsadek všeho druhu na území protivníka.

1. Praktickým projevem při zabezpečování aeromobilnosti vojsk je především nebývalý početní růst a modernizace vzdušných přepravních prostředků a mimořádná pozornost věnovaná výstavbě a celkové přípravě výsadekových jednotek útvarů.

a) Vzrůstající význam vzdušných dopravních prostředků se projevuje nejen v nepřetržitě zvyšování kapacity dopravního letectva a jeho soustavné modernizaci, ale i nebývalým zvyšováním počtů

organických letounů a vrtulníků u svazků a svazků v západoněmecké, francouzské, ale především v americké armádě.

Zvyšování počtů vojskových letounů i vrtulníků u svazků západoněmecké a americké armády lze přibližně vyjádřit tímto grafem: (viz str. 28).

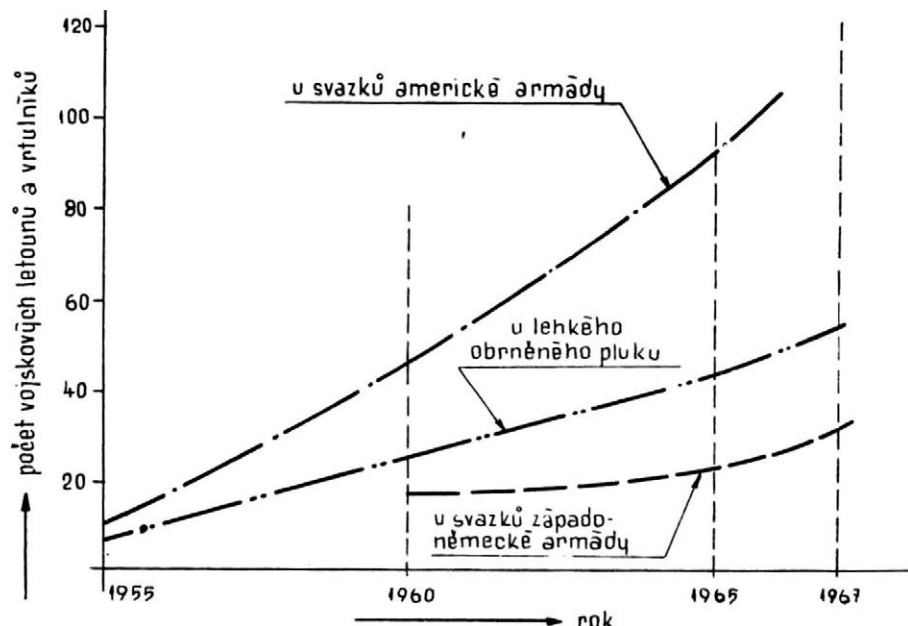
Vyjádřený růst počtů vojskových letounů a vrtulníků ovšem neprobíhal tak plynule, jak vyjadřuje grafické znázornění, ale po určitých organizačních etapách, které nemohu graficky přesně vyjádřit.

V současné době má např. 2. as (N) k dispozici u každé divize letecký divizní prapor — celkem 27 vrtulníků (z toho asi 15 typu Alouette II a 12 typu H-34 a UH-1D) a u štábu 2. as letecký sborový prapor — celkem 57 vrtulníků (z toho 15 typu Alouette II a 42 typu CH-21, H-34 a UH-1D).

Vezmeme-li v úvahu, že část vrtulníků, zejména vrtulníky typu Alouette II, použije k průzkumným, zdravotnickým a kurýrním účelům apod. může přepravní kapacita leteckých praporů (12 td, 4 a 10 md, 1 hd) a sborového letectva praporu být přibližně 1800—1900 vojáků s lehkou výstrojí pro jeden koloběh.

U americké divize je v současné době organizačně začleněno celkem 97 vrtulníků, což představuje přepravní kapacitu jednoho vrtulníkového koloběhu (po odeč-

Graf

tení vrtulníků pro průzkum, vezení, zdravotnické a jiné účely) přibližně 1000–1200 vojáků s lehkou výstrojí.

Podobný růst je i u dopravního letectva. Zatímco v roce 1956 mělo velení NATO ve střední Evropě asi 3 dopravní letecká křídla (přibližně asi 100 dopravních letounů), v roce 1967 počítáme asi s 290–300 dopravními letouny začleněnými ve francouzských, západoněmeckých a amerických ozbrojených silách.

Kapacita jednoho koloběhu vzdušného transportu dopravních letounů západoněmeckých a amerických, použitelných především v pásmu střední skupiny armád (asi 108 dopravních letounů typu NORATLAS a 32 typů C-130) dosahuje přibližně 6 200–6 500 vojáků s lehkou výstrojí. Při využití francouzského vojenského dopravního letectva (tj. dalších asi 150 letounů typu NORATLAS) se tato kapacita zvýší celkem asi na 12 000 osob.

Tato kapacita vrtulníkových i dopravních letounových přeprav osob se pochopitelně sníží o váhu materiálu, potřebného k zabezpečení vysazovaných vojsk do týlu protivníka.

b) Padesáté a začátek šedesátých let jsou charakteristické výraznou výstavbou, reorganizací a stupňujícím se používáním

výsadek v armádách NATO, zejména pak v armádě USA, NSR a Francie.

Postupně zaváděných vrtulníků v pozemních silách bylo pružně využíváno při všech taktických cvičeních k vysazování vojsk do týlu protivníka k zachvacování přechodů přes vodní toky, k urychlení postupu pozemních vojsk, k průzkumné činnosti apod.

Výstavbou západoněmecké 1 vvd a 291 vvpr (10 md), reorganizací dvou výsadkových praporů americké 8 md a 10 speciální vzdušné výsadkové skupiny dosahuje padákové výsadkové jednotky vojsk Střední skupiny armád přibližně počtu 14 000–14 500 osob. V případě použití i francouzské 11 lid zvýší se počet padákových výsadek v pásmu Střední skupiny armád zhruba asi na 26 000 osob.

Výcvik výsadkových útvarů v armádách NATO je velmi náročný. Do těchto útvarů jsou zařazováni především dobrovolníci s delšími služebními závazky a k některým výsadkovým útvarům jsou pečlivě vybíráni. Celkový vývoj směřuje k plné profesionalizaci výsadkových jednotek a útvarů. Např. již dnes dosahuje průměrný věk příslušníků amerických speciálních výsadkových skupin od 30 do 34 let.

Výsadkové jednotky jsou používány prakticky při všech vojenských i teritoriálních cvičeních a kromě toho probíhají různá součinnostní výsadková cvičení VI. vojenského obvodu NSR/München na straně nepřítelů diverzní skupiny americké 10. speciální výsadkové skupiny, část britského speciálního výsadkového praporu, americké sborové průzkumné jednotky apod.

Tato a řada dalších opatření dokumentuje, že nepřítel se bude snažit používat výsadky ve velkém rozsahu.

2. Podle doktrinárních zásad velení NATO a z hlediska použití a úkolů jsou vzdušné výsadky rozděleny do těchto základních druhů:

- taktické vrtulníkové výsadky — síla — četa — prapor — vysazované na hloubku 12–15 km,

- takticko-operační výsadky — síla výsadkový prapor — brigáda (popřípadě až divize) — vysazované na hloubku 150 i více km,

- operačně strategické výsadky — v síle výsadkové divize až sboru — vysazované na hloubku 500 i více km,

- vzdušné výsadkové přepady — v síle rota—prapor — vysazované v taktické i operační hloubce,

- vzdušné výsadky zvláštního určení

- síla cca do 12 osob — vysazované na operační a popřípadě až strategickou hloubku.

Se zahájením a v prvních dvou dnech války podle přepravní kapacity a stavu výsadkových útvarů může nepřítel použít proti našemu státnímu území především:

- taktických vrtulníkových výsadků v síle do 3 i více praporů, tj. přibližně 2 000 i více osob;

- takticko-operačních výsadků v síle do 2 brigád, tj. asi 6 000 osob;

- vzdušných výsadkových přepadů v síle do 2–3 praporů, tj. asi 1 400–2 000 i více osob;

- vzdušných výsadků zvláštního určení v síle asi do 10 diverzních a až 18 průzkumných skupin, tj. asi 250 osob.

Tyto možnosti výsadkové činnosti nepřítel je jednou z řady variant. Na jejich realizaci bude mít vždy zásadní vliv způsob zahájení války, výsledek odvetného úderu, úspěch nepřítelů v pohraničním střetném sražení, cíle PVO a řada dalších skutečností.

V každém případě však vidíme vážnou угрозу narůstajících možností nepřátelské výsadkové činnosti, a proto na území státu musíme přijmout taková protivýsadková opatření, která by hned v zárodku zmařila nepřátelské zámysly.

PROTIVÝSAĐKOVÁ OBRANA NA ÚZEMÍ STÁTU

Obrana proti vzdušným výsadkům nepřítelů všeho druhu je jedna z hlavních činností obrany teritoria, jejímž cílem je zabránit nepříteli v aktivní bojové činnosti, směřující k narušení režimu vojsk a života na teritoriu.

Aby tato obrana byla účinná, musí postihovat všechny fáze bojové činnosti, tj.

- průzkum, ničení výsadků a jeho přepravních prostředků v prostorech soustředění a při nakládání do zahájení přepravy,

- ničení výsadku ve vzduchu a při jeho vysazování,

- ničení výsadku dříve než se zorganizuje k plnění úkolu,

- vyhledávání a likvidace v tom případě, že jsme boj s ním nezačali dříve.

Do doby než se podaří nepříteli vysadit vzdušný výsadek na teritoriu, budou tyto úkoly plnit síly a prostředky frontu a armády PVO. Síly a prostředky teritoriálních orgánů budou ničit výsadek až při jeho vysazení.

Při organizaci obrany proti vzdušným výsadkům nepřítelů zaujímá hlavní místo

obrana a ochrana prostorů a objektů zvláštní důležitosti. Tato se stane kostrou při organizování obrany proti vzdušným výsadkům nepřítelů a proto ji budeme plánovat společně v jednom plánu.

Velmi složitá situace může nastat při likvidaci výsadků v prostorech, kde jsou společně rozmístěna vojska polního velení s teritoriálními vojsky. Aby nedošlo k zbytečnému nebo nedostatečnému nasazení sil k likvidaci výsadku nebo k podstatnému narušení režimu života vojsk polního velení a obyvatelstva, by podle mého názoru měl výsadek likvidovat ten velitel, v jehož prostoru byl výsadek vysazen. Pole situace může ho ničit samostatně (vlastními silami), nebo v součinnosti s teritoriálními silami.

Nepřátelské výsadky na území budou ničit teritoriální ozbrojené síly a na zabezpečení obrany proti nim budou se podílet všechny územní orgány.

Aby činnost územních orgánů vytvářela optimální podmínky k rychlé likvidaci nepřátelských vzdušných výsadků, ukážeme na jejich možné úkoly při organizování obrany a likvidaci.

1. Komise obrany KV KSČ (OV KSČ)

Složitost situace, která se může v jaderné válce na území státu vytvořit, vyžaduje po stránce organizátorské pevnou koordinaci, komplexnost rozhodování a plné využití všech možností k dosažení optimálního, pružného a jednoduchého systému řízení, zejména v počátečním období války.

Na stupni kraje a okresu tuto funkci by měly plnit příslušné komise obrany, které nahrazují práci kompetentních orgánů, ale usilují o to, aby byly plněny statutární úkoly (rozkazy, nařízení a směrnice ministrů a ústředních orgánů) v celé oblasti obrany a ochrany teritoria.

V oblasti obrany proti výsadbám nepřítelů měly by především zaměřovat svou činnost na:

- reálné splňování zásadních opatření a zabezpečení součinnosti při organizaci obrany. Přitom by měly vycházet z možné varianty použití vzdušných výsadek nepřítelů na území ČSSR, specifiky a důležitosti daného území z hlediska obrany celého státu a kategorizaci prostorů a objektů zvláštní důležitosti.

Měly by postihnout především otázky proporcionálního vyčlenění sil a prostředků, jednoduchost součinnostních vztahů, rozdělení úkolů mezi teritoriální vojenské orgány, orgány LM a MV, rychlost bojové činnosti, operativnost a zabezpečení velení při likvidaci výsadek;

- v případě shozu nepřátelských výsadek měly by sledovat průběh vyhledávání a pátrání a vlastní likvidaci, podle situace včas činit nutná opatření k narůstání sil pro rychlé ukončení bojové činnosti.

V zájmových prostorech měly by organizovat nutná politická opatření;

- při organizaci obrany a ochrany prostorů a objektů zvláštní důležitosti měly by zaměřit svou činnost na to, aby životně důležité prostory a objekty z hlediska obrany státu byly zabezpečeny teritoriálními silami ČSLA, krajové a objekty místního významu silami LM a závodních stráží. Přitom věnujeme pozornost na vyčlenění dostatečných sil a prostředků k případnému zesílení obrany a ochrany a to zejména při shozu nepřátelských výsadek taktického a takticko-operačního určení;

- v době míru v rámci celkových příprav měly by prověřovat přípravu a pohotovost součinnostních teritoriálních sil a prostředků vyčleněných k likvidaci nepřátelských výsadek všeho druhu.

2. Jednotky LM

Jednotky LM při vyhledávání, pátrání a likvidaci nepřátelských výsadek použijeme v souladu s plánem protivýsadkové obrany a se souhlasem vedoucího tajemníka KV KSČ (OV KSČ).

Jejich výcvik, výzbroj a dopravní prostředky umožňují vést úspěšně boj a to buď samostatně (proti slabším výsadbám), nebo v součinnosti s teritoriálními silami ČSLA proti taktickým a takticko-operačním výsadbám.

K vyhledávání a pátrání výsadek používáme průzkumné jednotky LM, které jsou mobilní. K vlastní likvidaci výsadek se vyčleňují střelecké jednotky.

Jestliže LM budou likvidovat výsadky v součinnosti s teritoriálními silami ČSLA, vcházejí po dobu bojové činnosti do podřízenosti vojenského velitele, který je likvidací vzdušného výsadku pověřen.

3. Ozbrojené síly a prostředky KS SNB (OO VB)

Krajské správy sboru národní bezpečnosti (OO VB) přebírají plnou odpovědnost za aktivní a rychlé vyhledávání a ničení nepřátelských výsadek zvláštního určení.

Jestliže bude výsadek dostatečně silný, mohou úkol plnit v součinnosti s jednotkami LM a teritoriálními silami ČSLA. V tomto případě budou orgány KS SNB (OO VB) vést agenturně operativní a průzkumnou činnost, vytěžování a konfrontaci se zajatci.

Při vyhledávání, pátrání a likvidaci nepřátelských výsadek zvláštního určení měly by složky KS SNB (OO VB) zaměřovat svou činnost na:

- zabezpečení včasné likvidace všech zdrojů zpráv,

- shromažďování, vyhodnocování a prověřování hodnověrnosti zpráv.

- včasné zpozhotování sil a prostředků, jejich nasazení a rychlou likvidaci výsadku,

- včasná agenturně operativní a pořádková bezpečnostní opatření,

- včasnou a pravdivou informovanost stranických orgánů o bezpečnostní situaci.

4. Vojenské okruhy, krajské a okresní vojenské velitelství

Tyto orgány odpovídají za likvidaci taktických a takticko-operačních výsadek. Úkoly podle situace mohou plnit samostatně organickými silami a prostředky nebo v součinnosti s ostatními vyčleně-

nými silami příslušné komise obrany, nebo dalšími silami ČSLA.

KVV, OVV jako odborné vojenské orgány příslušné komise obrany ve vojenské oblasti by měly postihnout zejména tyto úkoly:

- komplexní plánování, koordinaci a všestranné zabezpečení obrany proti výsadbám nepřítele taktického určení,

- bojovou a politickou přípravu u podřízených teritoriálních jednotek a poskytování odborné pomoci v této oblasti a vyčleněných ozbrojených sil příslušné komise obrany (LM, KS SNB, OO VB),

- prověřování pohotovosti a příprave-

nosti jednotek vyčleněných k ničení výsadek,

- průzkum a rychlou likvidaci nepřátelských výsadek taktického určení,

- dostatečné zabezpečení ochrany důležitých prostorů a objektů v předpokládaném zájmovém prostoru výsadek nepříteli,

- včasnou informaci příslušné komise obrany o vojenské situaci na teritoriu.

Vojenské okruhy především by měly plnit úkoly vyplývající z ničení takticko-operacních výsadek nepřítele, rozdělení úkolů mezi příslušné KVV a zabezpečení mezikrajské součinnosti.

ZÁSADY ORGANIZACE BOJE S NEPŘÁTELSKÝMI VZDUŠNÝMI VÝSADKY

Organizace boje s nepřátelskými vzdušnými výsadbami v podstatě bude probíhat ve dvou údobích:

a) **přípravné údobí**, které zahrnuje:

- průzkum a pozorování nepřátelských výsadek, jejich blokování,
- práci velitele a štábu na plánování bojové činnosti a přípravě rozhodnutí velitele,
- přípravě útvarů a jednotek k bojové činnosti,

- organizace součinnosti,
- organizace politického, zdravotnického a materiálního zabezpečení,
- přesun útvarů a jednotek do prostoru činnosti výsadku a zaujetí bojových sestav.

b) **Údobí bojové činnosti** bude v podstatě zahrnovat vedení boje na nepřítele v obklíčení.

Půjde-li o výsadbky zvláštního určení bude obsahovat:

- vyhledávání a pátrání,
- uzavření zjištěného prostoru skutečné činnosti nepřítele,
- pronásledování nepřítele až do jeho zadržení, nebo zničení.

Na stupni vojenský okruh, KVV, OVV, zpracujeme již v míru na mapě „**Plán obrany proti vzdušným výsadbám nepřítele**“, který bude obsahovat:

- možné prostory a předpokládaný záměr činnosti nepřátelských vzdušných výsadek (takticko-operacní a taktické výsadbky),

- prostory a objekty zvláštní důležitosti s jejich obranou a ochranou,

- organizace pozorování a průzkumu, rozmístění organických a vyčleněných ostatních sil a prostředků. Záměr jejich použití ke zničení nepřátelských výsadek,

- prostory mobilizovaných útvarů a svazků, teritoriálních útvarů, jakož i pře-

suny spojeneckých vojsk (poblíž shozu výsadku).

V legendě uvedeme cíle a úkoly obrany proti nepřátelským výsadbám, rozdělení sil a prostředků podle variant, vyčlenění zálohy, organizace velení, spojení a součinnostní signály.

Aby likvidace nepřátelských výsadek byla úspěšná a proběhla v krátké době, bude třeba:

- aby všechny teritoriální ozbrojené síly organizovaly včas a systematicky pozorování a průzkum po nepřátelských výsadbách (vrtulníky, pozorovatelní vzdušného prostoru, hláskami, teritoriální radiální hláskou síť a aktivem civilního obyvatelstva).

Hodnověrné zprávy o shozu výsadku musí rychle předat vykonavatelům.

Velitel, který zprávu dostane musí okamžitě přikročit k likvidaci výsadek. Rozhodnou činností musí mu vnutit svou vůli, nedovolit mu opustit dosavadní prostor a vytvořit nejvýhodnější podmínky k jeho zničení,

- vysazení vzdušného výsadku bude zpravidla předcházet vysazení padákového sledu, jehož včasné zjištění a ničení podstatně ovlivní vysazení hlavních sil celého výsadku,

- vzdušný výsadek nemusí být vysazen najednou. Samotná plocha vysazení může být značně velká, nebo výsadek může být vysazen ve více prostorech. Proto nelze počítat s úzce koordinovanou útočnou činností proti výsadku. Na takovou činnost je třeba mnoho sil a času, během kterého se může výsadek podařit splnit úkol.

Bude proto třeba volit manévrovou, iniciativní činnost, bez úzké koordinace a palebného styku mezi jednotkami.

Bude pravděpodobnější, že úspěch mohou mít i menší jednotky aktivně úto-

čící na nepřítele, který je po vysazení v nevýhodě, než úderu větších sil, které budou zpožděny a budou vedeny na nepřítele, který měl možnost se zorganizovat k boji a využít všech výhod terénu.

— jednotky a útvary určené k boji s výsadbami musí se přesunout v co nejkrat-

ší době. K přesunu podle situace bude účelné použít i vrtulníků;

— k ničení silných výsadek (takticko-operačních) bude třeba vyčlenit zmobilizované zálohy, nebo vojskové jednotky ze školy. K rychlé likvidaci použijeme i letectva, popřípadě jaderných úderů.

Z á v ě r

Vzhledem k tendencím na vývoj vzdušné přepravy, výstavbu výsadkových jednotek a útvarů v armádách NATO, počítáme, že již se zahájením případné války bude se snažit nepřítel vysadit na naše území značné množství výsadek všeho druhu.

Cílem těchto výsadek bude podstatně narušit celý život na teritoriu i u polních vojsk.

Aby obrana proti výsadbám nepřítele znemožňovala činnost nepřítele, bude třeba již v míru postavit protivýsadkové jednotky a útvary, zabezpečit jejich stálou pohotovost, vyzbrojení a vybavení tak, aby mohly rychle a úspěšně bojovat s výsadbami nepřítele všeho druhu.

Bude třeba organizovat rychlý a spolehlivý systém varování a výstrahy, zabezpečit dokonalou součinnost všech orgánů, které se podílejí na přípravě a vlastní likvidaci nepřátelských výsadek. Zabezpečit bude třeba přitom jednoduché velení, nepřetržité a neselhávající spojení.

Při organizaci obrany proti výsadbám nepřítele vycházíme z toho, že vojenské protivýsadkové jednotky budou zaměřeny na cvičení taktických a takticko-operačních výsadek a jednotky LM, síly a prostředky MV na ničení malých diverzních a průzkumných výsadek.

Ničení diverzních výsadek, průzkumných a taktického určení je třeba plánovat především na stupni kraje.

Ničení takticko-operačních výsadek třeba plánovat na stupni vojenský okruh.

Proti- vysádková obrana na teritoriu vojenského okruhu

Je jasné, že v souladu s plánovanými úkoly a sledovanými cíli vojsk NATO na středoevropském válčišti bude náš pravděpodobný nepřítel používat v pásmu proti ČSSR od samého zahájení nepřátelství v široké míře vzdušné výsadky nejrůznějšího druhu a určení (rozbor viz článek pplk. Ing. Ulče a pplk. Ing. Peška).

V současném pojetí zásad ozbrojeného střetnutí a smazání podstatných rozdílů mezi frontou a zápolím vyvstává otázka boje s výsadky nepřítele do popředí jak na válčišti, tak i na teritoriu vlastního státu. Proto je protivýsadková obrana teritoria jedním z hlavních opatření obrany a ochrany státního území.

Všeobecnými zásadními požadavky ničení nepřátelských výsadek jsou:

- ničit nepřátelské vzdušné výsadky v prostorech jejich dislokace, soustředění, nebo ve vyčkávacích prostorech;

- ničit nepřátelské vzdušné výsadky při nasedání do letounů na odletových letištích;

- ničit nepřátelské vzdušné výsadky za letu nad sestavou vlastních vojsk, při přeletu linie fronty a při letu nad sestavou našich vojsk;

- ničit je při vysazování z letounů v prostorech vysazení, během sestupu na padácích a za jejich přistání;

- ničit je po přistání blokováním prostorů vysazení, rozhodnými zásahy pozemních sil a prostředků, rozdělením jejich sestav a ničením po částech.

Tyto úkoly plní jak prostředky dalekého dosahu (strategické a frontové letectvo, raketové vojsko HV a frontu), tak prostředky PVO vojsk, síly a prostředky PVOS a vyčleněné síly a prostředky teritoria.

Vycházíme-li z úkolů nebo použití nepřátelských taktických nebo operačních výsadek, budou tyto výsadky vysazovány v souladu se situací na frontě a celkovým zámyslem operace někde v týlovém pásmu našich armád. Jejich činnost bude časově a prostorově skloubena s činností na frontě.

Zvláštní postavení a charakter bude mít boj s diverzně průzkumnými odřady nepřítele vysazenými na území okruhu.

Opatření proti strategickým výsádkám nebudou vojenské okruhy zpravidla schopny realizovat a zabezpečit vlastními silami a prostředky. To bude úkolem vyšších orgánů.

Místo a úloha jednotlivých stupňů vedení na teritoriu je známá ze základních ustanovení, statutů a usnesení nejvyšších armádních, stranických a státních orgánů. I když se tyto otázky v současné době

ještě dořešují hlavně v otázkách organizace, kompetence a vzájemných vztahů, přece můžeme již nyní stanovit určité teoretické normy a zásady těchto opatření.

Za opatření protivýsadkové obrany (jednoho z hlavních prvků ochrany a obrany teritoria) v rámci teritoria ČSSR plně odpovídá ministerstvo národní obrany. Na teritoriu jednotlivých vojenských

okruhů tato opatření řídí jednotlivá velitelství vojenských okruhů, v krajích a okresech pak příslušná krajská a okresní vojenská velitelství (dosud KVS a OVS).

Na řízení a zabezpečení všech opatření ochrany a obrany teritoria se podílejí v součinnosti s orgány vojenského velení též další stranické a státní orgány v kompetenci podle příslušného stupně organizace.

Cílem protivýsadkové obrany teritoria vojenského okruhu bude nedovolit vysazení nepřátelského výsadku na teritoriu a zničit ho před splněním jeho úkolu.

Úkoly protivýsadkové obrany teritoria vojenského okruhu budou spočívat především:

- v organizaci nepřetržitého pozorování a protivýsadkové hlášené služby;
- v ničení vzdušných výsadků nepřítel v součinnosti se silami a prostředky PVOS ve vzduchu a při jejich vysazení;
- v ničení výsadku nepřítel v rámci vyčleněnými silami teritoria na zemi.

K řízení a součinnosti v otázkách proti výsadkové obrany má velitelství vojenského okruhu vyčleněny příslušné orgány, síly a prostředky.

Budou-li na teritoriu vojenského okruhu rozmístěny síly a prostředky polních vojsk frontu a bude-li teritorium vojenského okruhu v prostoru frontového týlu (pohraniční vojenské okruhy), pak otázky protivýsadkové obrany budou řešit orgány polního velení v součinnosti s orgány velitelství vojenského okruhu a příslušnými stranickými a státními orgány. To znamená, že v takových situacích bude kladen zvýšený důraz na součinnostní opatření jednotlivých orgánů a složek a bude potřebné zvláště dokonale delimitovat otázky pravomocí, odpovědnosti a jednotlivé úkoly vyčleněných sil a prostředků.

Při rozdělení úkolů protivýsadkové obrany na jednotlivé stupně velení (polního vojska, vojenský okruh, KVV, OVV) bereme v úvahu:

- pravděpodobnou možnou sílu, složení, důležitost a význam nepřátelských výsadků;
- možnosti, složení, výzbroj a určení sil a prostředků vyčleněných k ničení výsadků a jejich rozmístění (dislokaci);
- důležitost a význam prostoru možného působení výsadků z hlediska jeho polohy v sestavě polních vojsk, týlu či na teritoriu vojenského okruhu.

Velitelství vojenského okruhu v rámci

teritoria ČSSR bude odpovídat za protivýsadkovou obranu především na svém teritoriu, i když některé úkoly protivýsadkové obrany bude muset být připraveno plnit na hranicích svého teritoria, často i ve prospěch sousedního území okruhu. Takové případy nebudou řídké a budou-li na rozhraní dvou vojenských okruhů možné cíle, objekty či prostory, kdy by nepřítel mohl výsadků použít, bude při plánování opatření protivýsadkové obrany těchto objektů nebo prostorů řešit potřebná opatření a sladovat součinnostní otázky nadřízený orgán velení (MNO).

Ze sil a prostředků k účinné protivýsadkové obraně mohou být na území vojenského okruhu rozmístěny:

- síly a prostředky PVOS (letectvo, PL raketové vojsko, PL dělostřelectvo);
 - síly a prostředky polních vojsk (i jejich prostředky vojskové PVO), budou-li rozmístěny, i když dočasně na teritoriu vojenského okruhu;
 - vlastní síly a prostředky teritoria VO předurčené k úkolům ochrany a obrany;
 - vojenské síly a prostředky MNO dislokované na teritoriu okruhu (školy, výcviková zařízení, týlové útvary a jednotky);
 - síly a prostředky krajských a okresních vojenských velitelství;
 - síly a prostředky komisí obrany jednotlivých krajů a okresů (síly a prostředky ministerstva vnitra, civilní obrany apod.);
 - jednotky, útvary a orgány lidových milicí rozmístěných na teritoriu okruhu.
- V případě vysazení vzdušného výsadku je zásadou, že boj s nepřátelskými vzdušnými výsadky zahajují ty síly, které budou nejbližší prostoru vysazení, a to i takové, které nejsou k boji s výsadky předurčeny.
- I když organizační strukturu, výzbroj, vybavení a ostatní otázky zabezpečení vlastních a prostředků vojenského okruhu nemáme v současné době ještě dořešeno a ujasněno, je požadavkem, aby velitel-

ství okruhu mělo jednotky k ochraně a obraně v takových počtech a ve složení, které by zabezpečovalo splnění všech plánovaných opatření ochrany a obrany, tedy i protivýsadkovou obranu teritoria vojenského okruhu.

Souhlasím s předchozími autory, že na stupni vojenský okruh, KVV a OVV bude vhodné zpracovat „Plán obrany proti vzdušným výsádkám“ a souhlasím též s jeho pravděpodobnou obsahovou náplní.

Tento plán bude zpravidla grafickým vyjádřením a sladěním úkolů vyčleněných sil a prostředků a prvků zabezpečení co do místa, času a vzájemné součinnosti.

Plán obrany proti vzdušným výsádkám doplníme podle potřeby propočty, tabulkami a schématy.

Tento plán je vševojskovým dokumentem. Na stupni VO se na konečném zpracování kromě příslušníků operačního oddělení podílí řada představitelů součinnostních složek, kteří jej za opatření a úkoly své složky v něm uvedené potvrzují svým podpisem. Plán schvaluje v komplexu „Plánu ochrany a obrany teritoria vojenského okruhu“ nadřízený (MNO).

Velitelství vojenského okruhu na základě tohoto plánu by mělo uložit podřízeným krajským vojenským velitelstvím úkoly, které by tyto rozpracovávala na svém stupni k plnění vlastními silami a prostředky a pro svá podřízená okresní vojenská velitelství.

Výkonným stupněm v otázkách obrany a ochrany teritoria je stupeň kraje. K zabezpečení úkolů obrany a ochrany teritoria jsou v jednotlivých krajích (okresech) ustanoveny komise obrany. Jsou to orgány výborů KSČ (KSS) příslušného stupně územní organizace.

K zabezpečení obrany a ochrany teritoria zpracujeme na stupni kraje a okresu „Souhrnný plán ochrany a obrany teritoria kraje (okresu)“.

Tento souhrnný plán řeší celou řadu zásadních opatření a kromě jiného též likvidaci a boj se vzdušnými výsádky nepřítel.

K těmto jednotlivým řešeným opatřením v souhrnném plánu zpracujeme příslušné hlavní dokumenty. Po stránce protivýsadkové obrany to je „Plán obrany proti vzdušným výsádkám nepřítel“.

Orgány vojenského okruhu organizují silami a prostředky teritoria obklíčení taktického nebo operačního výsadku a pak jeho likvidaci, někdy i za pomoci nejbližší dislokovaných sil ČSLA (motostřeleckých, tankových) a za využití letectva PVOS, pokud bude k dispozici.

Velitel vojsk, určený k likvidaci, je povinen úzce spolupracovat s příslušnou komisí obrany KV KSČ. Vlastní likvidace výsadků probíhá v zásadě stejným způsobem jako ničení obklíčeného nepřítel.

Boj s nepřátelskými diverzními výsádky nebo speciálními skupinami organizují krajská a okresní vojenská velitelství silami a prostředky k tomuto účelu zvlášť vyčleněnými. Někdy k této akci mohou použít i vojsk dočasně dislokovaných v tomto prostoru. Vyhledávání a pátrání po vzdušných výsadcích nepřítel je starostí krajské správy SNB.

Samostatnou vojenskou akci pak vedou síly a prostředky velitele krajského vojenského velitelství a okresního vojenského velitelství za součinnosti příslušníků krajské správy SNB (okresního oddělení VB).

Na stupni kraje v těchto opatřeních boje proti výsádkám nepřítel vystupuje do popředí úloha a místo součinnostních opatření a úkolů příslušné komise obrany kraje a sladění součinnostních otázek se stranickými a státními orgány a jejich silami a prostředky. Budou tedy „Plány protivýsadkové obrany“ příslušných krajských základními prvky plánu protivýsadkové obrany teritoria vojenského okruhu. To potvrzuje i okolnost, že tíha uvědomování, hlášení a průzkumných úkolů bude spočívat právě na těchto nižších stupních.

Krajská a okresní vojenská velitelství budou v otázkách protivýsadkové obrany plnit kromě jiných především tyto hlavní úkoly:

- přijmout od operativních štábů krajských správ SNB informační zprávy a situace při vyhledávání nepřátelských vzdušných výsadků;

- uvádět do bojové pohotovosti (nebo příslušných stupňů pohotovosti) vyčleněné síly a prostředky krajského vojenského velitelství;

- v součinnosti s krajskou správou SNB organizovat vlastní průzkumnou činnost podle jednotného plánu agenturně operativního pátrání;

- vysílat podle situace a potřeb do štábu krajské správy SNB styčného důstojníka k zabezpečení rychlého přenosu zpráv;

- uvádět do bojové pohotovosti štáb k řízení vojenské akce a organizovat ze svého stupně otázky součinnosti;

- organizovat a řídit na základě rozhodnutí komise obrany vojenskou akci k likvidaci nepřátelského vzdušného výsadku;

- soustřeďovat zadržené osoby na filtrační místo, kde je odevzdávat vyšetřovacím orgánům;

— v případě, že velitel krajského vojenského velitelství bude na teritoriu kraje likvidovat dvě skupiny nepřátelských vzdušných výsadků, bude KVV řídit akci v nejdůležitějším prostoru a na ostatních místech pověřit řízením příslušného velitele okresního vojenského velitelství.

Jednotky Lidových milicí jsou ozbrojenou složkou krajských a okresních výborů KSČ [KSS]. Při vyhledávání, pátrání a vojskové akci proti vzdušným výsádkám nepřítele může jich být použito až po souhlasu vedoucího tajemníka příslušného stupně orgánu KSČ [KSS].

Při vyhodnocování možných prostorů vysazení nepřátelských vzdušných výsadků je třeba brát v úvahu charakter terénu a vyhodnotit, do jaké míry tento ztěžuje plánovanou protivýsadkovou opatření, z hlediska použití vlastních sil a prostředků k likvidaci výsadků a jak svou tvárností naopak napomáhá k splnění úkolů vzdušného výsadku nepřítele.

Po vyhledání a stanovení takových prostorů si štáb musí ujasnit potřebu sil a prostředků k jeho uzavření (blokování), stanovit potřebné síly k aktivnímu působení a ničení výsadků a síly k všestrannému zabezpečení. Zde rozhodující úlohu sehrávají v případě skutečného vysazení vzdušného výsadku nižší stupně jednotek armády v součinnosti s jednotkami SNB na stupni kraje a okresu.

Pozorovací a hlásná protivýsadková činnost je svým těžištěm položena především na nejnižší stupně těchto orgánů v okresech a jednotlivých obcích se širokým využitím orgánů civilního obyvatelstva.

I když civilní obyvatelstvo bude nejširším a největším zdrojem zpráv o přítomnosti vysazených vzdušných výsadků a bude aktivováno s důrazem na zájmové prostory a objekty, přece jen organizovanou kustrou a základem protivýsadkové hlásné služby (kromě obyvatelstva) bude:

— systém posádkových pozorovacích stanovišť vzdušného prostoru;

— systém pozorovacích stanovišť teritoriální radiační hlásné služby (3—4 družstva na jeden okres);

— systém radiotechnických hlásek PVOS;

— dislokace a rozmístění orgánů VB a jejich pomocníků (i z řad civilního obyvatelstva).

Rozmístění těchto orgánů a systém uvědomování pojtek se uvádí v plánu obrany proti vzdušným výsádkám kraje (okresu).

Bylo-li zpozorováno a hlášeno vysazení vzdušného výsadku nepřítele v některých prostorech, nebo nalezeny stopy po jeho

vysazení, je povinností nejbližších orgánů stupně okresu (OO VB) organizovat průzkum prostorů vysazení nepřátelského vzdušného výsadku a zahájit okamžité pátrání. Současně se aktivují v příslušném ohroženém územním obvodu tato opatření:

— pozorovací a hlásný systém hlásí přítomnost a vysazení vzdušného výsadku nepřítele podle systému a pořadí hlášení;

— v daném prostoru zesílíme dozorce a strážní orgány všech stupňů s důrazem na objekty charakteru zvláštní důležitosti;

— uvedeme do plně bojové pohotovosti nejbližší dislokované síly a prostředky k zásahu proti vzdušnému výsadku nepřítele.

K průzkumné činnosti a pátrání po vzdušných výsádkách nepřítele je výhodné použít vrtulníků nebo letounů pomalejšího typu [spojovací letouny, kurýrní letouny typu ČAP, ČMELÁK, letouny AGROLETU apod.].

Jednotky určené k likvidaci vzdušného výsadku nepřítele se přesunují do prostoru pátrání ihned s cílem;

— nedovolit výsadku rozvinout a organizovat činnost podle vlastního plánu;

— ničit vzdušný výsadek nepřítele ihned po jeho zjištění a vypátrání.

Vyhledávání a ničení nepřátelských agentů, diverzantů, záškodníků a jiných osob, které byly na teritorium vysazeny vzdušnou cestou jednotlivě, nebo v malých skupinách, mají na starosti bezpečnostní orgány příslušného stupně organizace teritoria (KS-SNB, OO-VB) apod.).

Je-li shoz nepřátelského vzdušného výsadku na větším prostoru a síla vysazeného výsadku nepřítele taková, že bezpečnostní orgány nejsou schopny samy situaci vyřešit a zvládnout, vznikají podmínky k vojenské akci.

Vojsková akce je organizovaný zásah všech vyčleněných sil a prostředků příslušného územního obvodu za řízení příslušného vojenského velitele [velitele KVV, OVV], který v souladu s cíli a úkoly „Plánu ochrany a obrany kraje (okresu)“ připraví opatření k rychlému vypátrání, blokování a zničení nepřátelského vzdušného výsadku.

Zde jde již o taktickou činnost jednotek a útvarů Čs. lidové armády v souladu s opatřeními a úkoly bezpečnostního aparátu státu. Při vojenských akcích klademe zvláštní důraz na zabezpečení a organizaci dokonalé a těsné vzájemné součinnosti.

Cílem vojskové akce je nedovolit a nepodstoupit rychlým zásahem vyčleněných sil a prostředků spojení jednotlivců a malých

výsadkových skupin vysazených v různých prostorech, znemožnit jim přístup k určeným objektům, maximálně využít počáteční neorganizovanosti vzdušného výsadku nepřítele ihned po jeho vysazení, omezit (blokovat) prostor jeho činnosti a přistoupit ihned k jeho postupné likvidaci.

Prostor vzdušného výsadku nepřítele blokuje clonami určených jednotek. Na možných směrech postupu vzdušného výsadku nepřítele zřizujeme zásahy a výbušné zátarasy.

Souhlas k vojenské akci proti vzdušnému výsadku nepřítele dává příslušný předseda komise obrany na základě celkového zhodnocení situace. K zabezpečení velení vytváříme u příslušného KVV (OVV) štáb v čele s velitelem vojenské akce. Do štábu zařadíme též styčné orgány a funkcionáře složek, které se na vojenské akci podílejí (LM, VB apod.).

Velitel a štáb vojenské akce musí nejprve zhodnotit situaci, ujasnit si úkol a

vydat potřebná předběžná nařízení vyčleněným silám a prostředkům. Po ujasnění situace a zhodnocení úkolu přijímá vyčleněný velitel vojenské akce rozhodnutí, na základě kterého štáb akce zpracovává rozkaz pro podřízené a zabezpečí tato opatření:

- plánuje a řídí přesuny vyčleněných sil a prostředků do prostoru akce k zaujetí bojové sestavy;

- doručení zpracovaných rozkazů a nařízení velitele akce vykonavatelům;

- vyhodnocuje další zprávy o pohybu a činnosti nepřátelského vzdušného výsadku od průzkumných orgánů, obyvatelstva apod.;

- zpracovává potřebné dokumenty a rozkazy (hlášení);

- organizuje, zabezpečuje a uskutečňuje nepřetržitě spojení a velení v akci;

- řídí veškeré zabezpečení akce, včetně otázek materiálně technického a zdravotnického zabezpečení.

Po odchodu polních vojsk z teritoria vojenského okruhu budou úkoly účinné protivýsadkové obrany spočívat především na útvarích a jednotkách ochrany a obrany teritoria. Jak jsem již uvedl, základním požadavkem těchto útvarů a jednotek je jejich vysoká manévrovost (rychlost a pohyblivost i v těžkém terénu) a značná palebná síla. Tyto útvary a jednotky by měly mít své vlastní součásti průzkumu, spojení a týlového zabezpečení.

Nejvýhodnější bude na stupni vojenského okruhu mít útvar v hodnotě brigády (brigáda ochrany teritoria), která by měla v jednotlivých krajích výhodně dislokovány své útvary v hodnotě pluku nebo praporu.

Na stupni kraje bude výhodné mít buď obdobný útvar (prapor), nebo jednotku na obrněných transportérech v hodnotě motostřelecké roty.

Síla a počty těchto jednotek by se měla řídit podle místa a úlohy příslušného územního obvodu v rámci teritoria ČSSR a vojenského okruhu.

Řízením těchto sil a prostředků ochrany a obrany bude výhodné pověřit náčelníka štábu VO, který cestou operačního oddělení VO (na stupni KVV — NS a operační skupina) může nejúčinněji řídit a zabezpečovat plnění jim předurčených úkolů.

Určitými zvláštnostmi bude poznamenána i příprava velitelů a štábů, jakož

i výcvik těchto útvarů a jednotek. V přípravě bude především potřebné, aby velitelé a štáby těchto útvarů a jednotek si osvojily a zvládly tyto otázky:

- teoretické zásady použití vzdušných výsadků nepřítelem, zásady a způsoby vedení jejich bojové činnosti od okamžiku vysazení, až po jejich činnost po případném splnění úkolů, způsoby, organizaci a metody práce diverzních skupin nepřítele, jejich výzbroj, výstroj, výcvik a schopnosti;

- vlastní zásady a prvky organizace boje se vzdušnými výsadky nepřítele, takticko-technické normy, zásady organizace a řízení vojenských akcí a určité metody výcviku podřízených vojsk;

- zásady a prvky nepřetržité a pevné součinnosti jak mezi vlastními jednotkami a součástmi, tak i mezi jednotkami Čs. lidové armády a ostatními ozbrojenými státními a stranickými složkami;

- zásady pevného velení a nepřetržitého zabezpečení spojení při přípravě a vedení akcí v těžkém, hornatém a zalesněném terénu i za nevýhodných povětrnostních podmínek (mlhy, sněh apod.), znalosti používání kódů, pomůcek utajeného velení a signálů k utajení akce;

- znalosti terénu v prostoru svého možného působení, jakož i osobní znalosti funkcionářů a velitelů součinnostních jednotek.

Po stránce bojové a politické přípravy těchto útvarů a jednotek bude kromě ob-

vyklých zásad platných pro vojska Čs. lidové armády, především nutné:

- naučit vojáky znát formy, způsoby a metody bojové činnosti nepřátelských vzdušných výsadků;

- zvyšovat jejich tělesnou a fyzickou připravenost k plnění náročných a namáhavých úkolů;

- zvládnout dokonale způsoby bojové činnosti v horských a zalesněných oblastech a za ztížených povětrnostních podmínek;

- naučit je mistrně ovládat své zbraň, techniku a znát jejich možnosti;

- seznámit se a dokonale zvládnout otázky výcviku jednotlivce, především v boji muže proti muži, otázky dovedného využívání terénu, plížení, maskování a dokonalé orientace;

- vypěstovat ve vojácích rozhodnost, iniciativu a akceschopnost za každých podmínek;

- naučit je samostatnosti ve správném a rychlém rozhodování, tvrdosti k sobě i k nepříteli a odvaze;

- odnaučit je strachu a vypěstovat u nich pocit hrdosti a svědomitosti při plnění služebních úkolů.

Bude proto třeba, aby k plnění těchto úkolů a k zařazení do těchto útvarů

a jednotek byli vybíráni vojáci tělesně a fyzicky zdatní, schopní plně nést těžký a namáhavý výcvik a úspěšně splnit uložené úkoly. Zvláštní důraz klademe na prověrku osobních vlastností jak velitelského sboru, tak i vojáků, na otázky spolehlivosti, politického přesvědčení a vlastního uvědomění.

Neméně důležitým předpokladem je vysoká bojová pohotovost těchto útvarů a jednotek.

Dislokaci sil a prostředků ochrany a obrany teritoria vojenského okruhu volíme s přihlédnutím:

- k účelnému a efektivnímu rozmístění těchto sil a prostředků na teritoriu vojenského okruhu (nejvýhodnější bude počítat vždy na území kraje jeden útvar), podle prostoru důležitosti a možné hrozby s požadavkem na rychlost zásahu útvaru (jednotky);

- k zabezpečení dobrého a pevného velení a spojení útvaru (jednotky) s nadřízenými;

- k podmínkám materiální a výcvikové základny útvaru (jednotky);

- k možnostem rychlé dotace velitelskými a odbornými kádry a osobami mužstva ze zálohy při uvedení útvaru (jednotky) do mobilizační a bojové pohotovosti.

Organizační struktura ochrany a obrany státního území musí být již v míru přizpůsobena požadavkům války. Při jejím zahájení již není čas k dlouhým přípravám jak po stránce organizační, tak po stránce materiální. Proto se i u nás v Čs. lidové armádě realizují veškerá opatření z hlediska připravenosti teritoria pro případ možné války.

Z hlediska potřeb ochrany a obrany k zabezpečení plnění důležitých potřeb života státu za války a tím i potřeb polních vojsk vedoucích ozbrojený boj s nepřitelem na válčišti přistupuje strana a vláda v současné době k rozhodnému řešení otázek výstavby organizační struktury ve všech oblastech, nevyjímaje oblast vojenského řízení a velení.

Na základě reálných zjištění o stavu, výcviku, dislokaci a možných úkolech nepřátelských taktických, operačních a strategických vzdušných výsadků, jakož i o budování, úkolech a možnostech použití vzdušných výsadků zvláštního určení (diverzních, průzkumných apod.) v příští možné válce se přijímají již nyní reálná opatření k jejich rychlému zničení prostředky teritoria.

Otázky účinné protivýsadkové obrany se tak dostaly na jedno z prvních míst v úkolech obrany a ochrany teritoria.

HLOUBKOVÝ

PRŮZKUM

Na plnění úkolů zpravodajského zabezpečení operací počátečního období války se podílejí všechny síly a prostředky průzkumu, z nichž každý má své charakteristické možnosti — přednosti i nedostatky. Při jejich úkolování musí být přihlédnuto ke specifickým možnostem průzkumného orgánu, k charakteristice objektu průzkumu a k potřebnému překrytí objektů orgány průzkumu s cílem překlenout jejich objektivní záporné charakteristiky. Přitom základem je pravidlo, že **maximálních výsledků je možné dosáhnout jen komplexním a centrálním řízením průzkumu, realizovaným tak, že jeden prostředek průzkumu doplňuje a prověřuje činnost a výsledky druhého.**

ÚKOLY HLOUBKOVÉHO PRŮZKUMU

Hlavním cílem použití sil a prostředků hloubkového průzkumu je průzkum a ničení prostředků jaderného napadení, průzkum sil a prostředků nepřítele v celém pásmu činnosti, ničení určených cílů a objektů a předání úplných zpráv o zjištěných skutečnostech a splněných akcích v co nejkratších časových lhůtách nadřízenému štábu.

Jedním z úkolů ničení je **rušit a ztížit normální činnost sil a prostředků nepřítele v jeho týlu**, vyvolávat nejistotu a nutnost zabezpečovat přesuny, střežit objekty a přijímat další bezpečnostní opatření, která poutají a vyčerpávají značné síly a prostředky a působí silně i psychologicky.

Základní předností skupin hloubkového průzkumu je jejich schopnost relativně přesně zjišťovat souřadnice cílů, odhalovat opatření nepřítele k operačnímu zastírání, průzkum provádět nepřetržitě, nezávisle na denní době a povětrnostní si-

tuaci. Předností je i schopnost ihned po zjištění ničit pohyblivé cíle, zejména prostředky jaderného napadení a jiné cíle, jejichž ničení jinými prostředky je obtížné.

Určitou slabinou v možnostech hloubkového průzkumu je dosud omezená pohyblivost skupin při plnění úkolů v sestavě nepřítele. Dynamika vývoje celkové operační situace, sestavy nepřítele, pohyb cílů a objektů průzkumu vyžaduje věnovat problematice zvýšené pohyblivosti skupin a zvýšení jejich palebné síly maximální pozornost.

Dosah zjišťování zpráv v prostoru činnosti je omezen optickou viditelností a nízkou vybaveností technickými prostředky průzkumu. To snižuje okruh činnosti skupin hloubkového průzkumu zejména v noci a za ztížených povětrnostních podmínek. Současné technické parametry prostředků pro vidění v noci umožňují získá-

vat v noci jen omezené zprávy; jejich obsah a rozlišovací schopnosti neodpovídají požadavkům.

Při nenadálém vzniku války a při rychlém tempu operací je určitou nevýhodou použití skupin hloubkového průzkumu i to, že je zapotřebí relativně dlouhé doby (12–18 hodin), která uplyne od rozhodnutí o vyslání skupiny do předání prvních zpráv. Tuto dobu je sice možné podle vzniklé situace zkracovat, zpravidla však na úkor kvality přípravy skupin k činnostem, nebo na úkor jejich bezpečnosti při plnění úkolů.

Skupiny hloubkového průzkumu v týlu

MOŽNOSTI NIČENÍ V TÝLU NEPŘÍTELE

Skupiny hloubkového průzkumu mohou ničit v sestavě nepřítelů především ty cíle a objekty, jejichž zničení poškodí bojovou schopnost sil a prostředků nepřítele hmotně nebo morálně; dále ty cíle a objekty, které nemohou ničit jiné prostředky vůbec, či s velkými potížemi, nebo je nemohou ničit v požadovaných časových lhůtách.

Možnosti ničení jsou omezeny množstvím trhavin a jiného potřebného materiálu, jež může skupina dopravit k objektu ničení v určené lhůtě. Jako cíle ničení bude tedy nutné určovat objekty, k jejichž zničení není třeba velkého množství materiálu.

Vhodnými cíli z těchto hledisek mohou být prvky sestav prostředků jaderného napadení operačně taktického a taktického dosahu, prvky elektronického systému nepřítelů, polní sklady různého materiálu, zejména jaderné munice a PHM za přesunu i na místě, prvky důležitých komunikačních uzlů a spojů, úseky a zařízení produktovodů, vodovodů, plynovodů, prvky vedení vysokého napětí a další cíle a objekty lehce zranitelné malým množstvím trhavin, jejichž složitost zpravidla nedovoluje rychle je opravit a znovu uvést do provozu.

Bezprostřední vliv na situaci na frontě může mít ničení živé síly a techniky všeho druhu, zejména při jejím přesunu po železnici.

nepřítele plní úkoly hlavně pozorováním s využitím technických prostředků, pátráním terénních celků, léčkami a přepady, které jsou spojené se získáváním zajatých a dokumentů.

Metodu plnění úkolů je vždy nutné pečlivě uvážit z hlediska hlavního úkolu a s přihlédnutím k tomu, že použití některé z aktivních forem získání zpráv nebo ničení vyvolají u nepřítelů zpravidla energická protipatření, jež znemožní skupině pokračovat získávat zprávy v daném prostoru. Skupina ztratí základní předpoklad úspěšné činnosti — utajení přítomnosti v sestavě nepřítelů.

Hloubkový průzkum může plnit ještě mnoho jiných speciálních diverzních úkolů.

K ničení určených cílů a objektů jsou skupiny vybaveny pancéřovkami, samopaly, trhavinami, zápalnými prostředky a jinými speciálními bojovými prostředky.

Proporce mezi průzkumnými a diverzními úkoly nejsou zcela přesné; budou vždy záviset na konkrétní situaci. V dosavadní praxi značně převažuje plnění průzkumných úkolů, což vyplývá z nedostatku sil a prostředků průzkumu ke kvalitnímu zabezpečení operací z dosud trvajících kvalitativně nižší úrovně technických prostředků ničení ve výzbroji skupin, kvantitativně omezených fyzickými silami průzkumníků. Desetičlenná skupina může přepravovat vedle jiného materiálu potřebného k plnění úkolů a k životu v týlu jen asi 15–25 kg trhavin, min, střel, náloží nebo jiné munice. Má-li skupina ničit objekty náročnější na spotřebu materiálu, potřebné množství bývá zpravidla vysazeno dodatečně v zásobnících.

Ničení v sestavě nepřítelů nemůže být výlučnou záležitostí zpravodajských orgánů. Plán diverzí musí být při jeho tvorbě dohodnut především s příslušnou operační správou (oddělením), aby byl v plném souladu s plánem operace. V průběhu operace je nezbytné v tomto směru udržovat trvalou součinnost.

MÍSTO HLOUBKOVÉHO PRŮZKUMU PŘI ZPRAVODAJSKÉM ZABEZPEČENÍ PRVNÍCH OPERACÍ

Včasné a důsledné zpravodajské zabezpečení prvních operací v počátečním období války předpokládá

— včasné odhalení příznaků nepřátelského napadení,

— zjištění přesných podkladů pro první hromadný úder,

— získání dostatečného množství zpráv o celkové situaci nepřítelů v prvních hodinách války,

— získání zpravodajských podkladů k zabezpečení úspěšného vedení prvních útočných operací.

Metodika použití sil a prostředků hloubkového průzkumu bude záviset vždy na celkové operační situaci a na podmínkách vzniku ozbrojeného střetu. V podstatě však půjde o konkrétní modifikaci dvou základních variant:

a) V případě **nenadálého napadení** se hloubkový průzkum nebude zpravidla podílet na odhalení příprav nepřítele k napadení ani na včasném získání podkladů pro první hromadný úder a zahájení operace. Rovněž ujasňování operační sestavy nepřítele v prvních hodinách války bude zpravidla bez účasti frontového a armádního hloubkového průzkumu. Pouze divizní prostředky mohou svou činností přispět v některých případech ke splnění tohoto úkolu. Těžiště činnosti hloubkového průzkumu bude proto při **získávání zpravodajských podkladů k zabezpečení úspěšného vedení prvních a dalších operací**.

Limitujícím činitelem této varianty je relativní časová náročnost přípravy skupin k plnění úkolů a přeprav do prostoru činnosti.

OPERAČNÍ POUŽITÍ SKUPIN HLOUBKOVÉHO PRŮZKUMU

Uvedl jsem již, že jen při plném uplatnění metod komplexního a centrálního řízení průzkumu lze dosáhnout maximálních výsledků. Při plánování operačního použití sil a prostředků průzkumu musí být přihlédnuto k využití předností jednotlivých průzkumných prostředků, **organizovat součinnost mezi nimi na úrovni plánujícího centra** a zajistit překrytí cílů. Tato opatření směřují k účelnému pokrytí cílů a objektů průzkumu podle jejich významu, k využití předností jednotlivých orgánů průzkumu a k překlenutí jejich objektivních záporných možností a vlastností.

Tohoto cíle se dosahuje předurčením cílů a objektů průzkumu a jejich delimitací mezi síly a prostředky průzkumu podle dříve uvedených zásad, což umožňuje vzájemně prověřovat a upřesňovat získané zprávy i jasně orientovat přípravu sil a prostředků průzkumu a jejich řídicích orgánů.

Na stupni frontu může hloubkový průzkum plnit tyto úkoly:

- sledovat obsazení a činnost na letištích nosičů jaderných zbraní,
- zjišťovat rozmístění oddílů řízených střel typu PERSHING,
- zjišťovat obložení a činnost ve skladech jaderné munice,

b) V případě vzniku konfliktu **po předcházejícím i velmi krátkém napětí** ve vztazích mezi státy protichůdných koalic je podle konkrétní situace možné obvykle počítat s podílem hloubkového průzkumu na plnění všech základních úkolů zpravodajského zabezpečení operací počátečního období války, s výjimkou odhalení příznaků napadení.

Období napětí umožní realizovat všechny přípravy, popřípadě ještě před zahájením konfliktu vyslat do zájmového prostoru síly k upřesnění podkladů pro první úder a získání dostatečného počtu zpráv o celkové situaci nepřítele v prvních hodinách války. Zasazení prostředků před zahájením války musí však schválit nejvyšší představitel velení ozbrojených sil.

Vznik konfliktu po předcházejícím období napětí umožňuje tedy plněji využít sil a prostředků hloubkového průzkumu při zpravodajském zabezpečení prvních operací.

Nedostatek času v obou možných variantách jasně dokazuje nutnost udržovat jednotky hloubkového průzkumu na vysokém stupni bojové pohotovosti a připravenosti.

— zjišťovat velitelská stanoviště svazů a svazků, která jsou v záloze velitele skupiny armád,

— sledovat přísun hlubokých operačních záloh na frontu,

— zjišťovat přípravu obranných postav v operační hloubce,

— průzkum terénních překážek operačního významu,

— sledovat komunikace, vedoucí do boku úderného uskupení frontu,

— pátrat po přípravách k použití jaderných min,

— zjišťovat rozmístění prvků protivzdušného systému NIKE.

Vševojsková armáda může mít odpovědnost za průzkum těchto cílů a objektů hloubkového průzkumu:

— zjišťovat oddíl řízených střel SERGEANT,

— sledovat předsunutá letiště nosičů,

— zjistit velitelská stanoviště protistojícího armádního sboru,

— zjistit rozmístění a zámysl použití druhého sledu sboru,

— pátrat po přípravách nepřítele k použití jaderných min,

— zjistit umístění prvků 2. linie protiletadlového systému HAWK,

— průzkum terénních překážek a vodních toků operačního významu.

V pásmu svazku mohou být skupinám hloubkového průzkumu stanoveny tyto cíle a objekty:

- zjišťovat rozmístění zbrojných oddílů dělostřeleckých raket HONEST JOHN [LANCE],
- průzkum pásem jaderných zátarasů,
- zjistit velitelská stanoviště protistojícího svazku,
- zjistit umístění a zámysl použití druhého sledu svazku,

CENTRALIZOVANÉ ŘÍZENÍ SIL A PROSTŘEDKŮ V SESTAVĚ NEPŘÍTELE

V současné organizační struktuře sil a prostředků hloubkového průzkumu se podařilo realizovat principy centralizace a řízení všech prostředků, které působí v sestavě nepřítel.

Centralizaci řízení hloubkového průzkumu chápeme tak, že zpravodajská oddělení (správa) jsou jediným orgánem oprávněným vysílat a řídit orgány průzkumu v sestavě nepřítel. Současně mají i plnou odpovědnost za jejich přípravu, operačně taktické použití, materiálně technické zabezpečení a za získání zpráv.

To je důležité k dosažení potřebné konspirace, sladění činnosti, zasazení horizontálních a vertikálních duplicit, dosa-

— zjišťovat umístění prvků 1. linie protiletadlového systému HAWK.

Uvedená varianta použití sil hloubkového průzkumu přihlíží rovněž ke specifickým možnostem hloubkového průzkumu a bere v úvahu požadovaný překrytí. Plně respektuje platnou delimitaci cílů a objektů mezi jednotlivé stupně velení a vychází z rozboru jejich významu a důležitosti pro vedení operace.

žení maximálního efektu a eventuální vzájemné pomoci mezi skupinami při činnosti v zájmovém pásmu. Centralizace toku informací, vyplývající z centralizovaného řízení, zvyšuje bezpečnost rádiových sítí prostředků v sestavě nepřítel, umožňuje efektivněji využívat centrových rádiových aparatur a zejména vytváří nutné předpoklady postupného budování automatizovaného zpravodajského podsystemu.

Zájem druhů vojsk je možné v systému centralizovaného řídicího systému zabezpečit specializovaným výcvikem potřebného počtu skupin a ovlivnit jejich úkolování odbornými odděleními (správami) na podkladě součinnostních vztahů s vševojáskovými zpravodajskými orgány.

DALŠÍ ROZVOJ HLOUBKOVÉHO PRŮZKUMU

Z rozboru současných nedostatků v možnostech hloubkového průzkumu vyplývá, že jeho rozvoj je třeba zaměřit na odstranění malé vybavenosti technickými prostředky průzkumu a ničení, na odstranění příčin omezujících jeho použitelnost a výslednost při plnění průzkumných úkolů a efektivnost diverzních akcí. Úsilí je třeba soustředit na vytvoření předpokladů k rychlejšímu, přesnějšímu a bezpečnějšímu plnění průzkumných a diverzních úkolů na větším prostoru a na celkový kvalitativní růst cestou postupného vybavování moderní průzkumovou a diverzní technikou.

Hlavní praktická opatření k realizaci těchto základních záměrů je třeba organizovat na:

— řešení přepravy skupin hloubkového průzkumu do sestavy nepřítel kvalitativně novými, netradičními prostředky a metodami,

— zvýšení výslednosti průzkumné činnosti detekcí cílů technickými prostředky na relativně velkých prostorech a získávání přesných podkladů k palbě,

— zavádění techniky podstatně rozšiřující průzkumové možnosti skupin, zejména za nepříznivých povětrnostních podmínek a v noci (prostředky elektronického průzkumu a přístroje, využívající k identifikaci cílů jejich rozdílných teplot),

— obousměrné zkvalitnění a urychlení toku informací, zejména na stupni ústředí — skupiny,

— zvýšení pohyblivosti skupin s cílem vytvořit reálné předpoklady k rychlé změně úkolu na jiné cíle a objekty; tohoto cíle může být dosaženo zavedením dokonalejší spojovací techniky a změnami v taktice činnosti skupin,

— zvýšení palebné síly a bezpečnosti skupin při plnění diverzních úkolů a celkové pronikavé zvýšení diverzních možností zaváděním kvalitativně nových, velmi účinných prostředků, které umožňují zasahovat cíle na značné vzdálenosti a s velkým účinkem (např. protitankové řízené střely, dálkové iniciace náloží, přenosné jaderné nálože),

— teoretické objasňování, praktické ověřování a zavádění nových forem tak-

tiky činnosti hloubkového průzkumu a změny v organizační struktuře v závislosti na taktickotechnických vlastnostech zaváděných technických prostředků.

Tyto záměry jsou technicky náročné, ale z reálné a z větší části jsou již nyní

ve stadiu praktického řešení. Jejich realizace bude znamenat podstatné omezení dosavadních nedostatků skupin hloubkového průzkumu a zvýšení jeho možností, jako jednoho z prostředků schopného plnit úkoly doplňkového průzkumu cílů.

Technický rozvoj pravděpodobného nepřítele směřuje ke zvýšení pohyblivosti a možnosti všestranného použití prostředků jaderného napadení i ostatních druhů vojsk. V blízké budoucnosti je tedy nutné počítat se zvyšováním možností rozptylu cílů a objektů průzkumu.

Měnící se situací musí být s předstihem plně přizpůsobena organizace průzkumu, jeho technické vybavení a taktika činnosti, aby mohlo být plně zpravodajsky zabezpečeno vedení prvních operací. Úspěšné splnění tohoto nemalého úkolu bude závislé na aktivní spolupráci všech zainteresovaných pracovníků při hledání cest a metod realizace nové organizace, technického vybavení a taktiky činnosti hloubkového průzkumu.

Manévr vojsky PVOS

Manévr vojsky PVOS je jedním z hlavních opatření, kterými můžeme udržet bojeschopnost PVOS a ničit nepřátelské prostředky vzdušného napadení na hlavních vzdušných operačních směrech s určitou efektivností i přes uskutečněný průlom do naší PVO v prvním hromadném úderu počátečního období války.

Potenciální nepřítel se bude snažit v prvním hromadném úderu (1. HÚ) o průlom do naší PVO, protože ten mu dává předpoklady splnit jeden z hlavních úkolů vzdušné operace, tj. vytvořit jadernou nadvládu a převahu ve vzduchu, k čemuž vyčleňuje 50 i více % bojového úsilí svého letectva. Vojska PVOS však nebudou jediným cílem, na něž je vyčleněno toto úsilí. Těžko můžeme předpokládat, že protivník bude mít v 1. HÚ dosti sil, aby mohl pokrýt všechny cíle, které by přicházely v úvahu k ničení. K průlomu PVO použije pravděpodobně takové síly, které mu zabezpečí splnit hlavní úkol. Půjde mu tedy v 1. HÚ o dosažení nadvlády ve vzduchu v co nejširším prostoru, byť na omezenou dobu.

Na průlom naší PVO bude mít vliv již samo zahájení války, protože v jednotlivých jeho variantách bude mít protivník různé počty prostředků vzdušného napadení k dispozici a doba uskutečnění rozsah možností ničení se liší. Proto nemůžeme jednoznačně stanovit množství ztrát PVOS v 1. HÚ a rozsah obnovy.

Druhou stránkou tohoto vlivu je, že po jednotlivých variantách zahájení 1. HÚ

bude následovat rozdílná doba do zahájení 2. HÚ. Tato doba pak do určité míry je kritickým časem k uskutečnění manévru, nebo jeho převážné části, k obnově narušeného systému PVOS.

Teoreticky můžeme počítat se 4 variantami zahájení války:

1—2 Zahájení s překvapením nebo po určité době narůstání bojové pohotovosti.

3—4 Zahájení s použitím nebo bez použití jaderných zbraní.

Způsob zahájení války ovlivní organizaci 1. hromadného úderu, která je určující pro dobu jeho trvání. Podle jednotlivých variant se celková doba trvání 1. hromadného úderu může pohybovat v rozmezí 1,5—4 hodin.

Přestávka mezi 1. HÚ a 2. HÚ může trvat 4—6 hodin v nepřímé závislosti na délce trvání 1. HÚ. Tím dostáváme praktickou veličinu kritického času k manévru.

Operativnost řízení manévru vyžaduje, aby součet času spotřebovaného na cyklus řízení manévru (T_R) a času potřebného pro vojska ke splnění manévru k obnově narušené sestavy PVOS (T_M) byl menší nebo maximálně roven času přestávky mezi hromadnými údery (T_{krit})

$$T_R + T_M \leq T_{krit}$$

Přitom čas řízení se rovná součtu času přijetí (T_{PI}), zpracování (T_{ZI}) a předání (T_{DI}) informací o výsledcích 1. HÚ a z toho plynoucího rozhodnutí k manévru.

$$T_R = T_{PI} + T_{ZI} + T_{DI}$$

Můžeme-li předpokládat průběžnou informaci o výsledcích 1. HÚ, pak můžeme tuto veličinu (T_{PI}) z předchozího součtu vypustit pro předpoklad $T_{krit} = 4-6$ hodin.

Zkušenosti z minulých let z praktických měření času při cvičeních přinesly tyto hodnoty ke zpracování bojových rozkazů a jejich doručení vykonavatelům:

	T_{ZI} (hod)	T_{DI} (hod)	T_R (hod)
Svaz PVOS	4	4	8
Svazek PVOS	5	6	11
Útvar PVOS	4	4	8
Celkem	13	14	27

Snaha odstranit tento rozpor vydáním bojových nařízení přinesla zkrácení T_R v úhrnu na 13-14 hodin, což vedlo k přepracování metodiky řízení a velení s využitím formalizovaných dokumentů.

Byla přijata zásada souběžného plánování s postupným doručováním bojových rozkazů nebo nařízení po částech. Byly spočítány časy pomocí metod CPM a dosaženo zkrácení T_R v závislosti na rozsahu zpracovávaných dokumentů v průměru na 3-3,5 hodiny při obdržení nového úkolu.

MANÉVROVACÍ SCHOPNOST VOJSK

Nejdůležitější manévry v tomto období bude přeskupení naší bojové sestavy PLRV. Dosud jsme limitováni těmito požadavky při manévru pro:

- normou svinutí,
- seřazením kolony,
- pochodem v průměru 20 km/h,
- normou rozvinutí.

Nemáme-li plné pokrytí přepravními prostředky a jeřáby, musíme při přesunu více oddílů najednou počítat ještě:

- dobu nutnou k pobytu vozidel v novém postavení,
- přesun potřebných vozidel do dalšího postavení.

Udržení určitého stupně bojové pohotovosti a přepravní možnosti nás vedou k postupnému manévru pro.

Na manévrovací schopnost mají dále vliv některé činitele subjektivní (vycvičenost lidí, připravenost a operativnost

Z toho vyplývá, že dostáváme reálnou veličinu $T_M = T_{krit} - T_R = 4-6$ hodin minus 3-3,5 hodin = 1-2,5 hod. Tato veličina je minimální, protože ji počítáme pro situaci, že prostředky a síly musí být po celou dobu 1. HÚ zasazený a ihned při zahájení 2. HÚ v bojové pohotovosti k další činnosti. Tyto minimalizující podmínky ne-

bude v řadě případů nutné a v některých případech ani možné dodržet. Limitující pro to jsou tyto podmínky:

- množství sil a prostředků vojsk, z toho především záloh,
- manévrovací schopnost vojsk,
- pružnost a nepřetržitost velení,
- kapacita průzkumných a naváděcích systémů,
- poměr mezi efektivností zasazení na původním a novém místě.

štábů apod.) a objektivní (materiální zabezpečení, možnost využití přesunových komunikací, stav radiací, chemické a biologické situace v zájmovém prostoru a další).

Norma svinutí se pohybuje od 40 minut do 1 hodiny a norma rozvinutí 1,5-3 hodiny podle typu komplexu.

Vytvořit soustředěný komplet tažných a dopravních vozidel v rámci útvarů PLRV s předem stanoveným úkolem pro každého řidiče, je nutnou podmínkou k tomu, aby veškerá činnost při manévru byla plynulá, aby nedocházelo k narušování způsobu pohybu v bojových postaveních, k zácpám na komunikacích a demaskujícím příznakům stop v terénu. Štáby útvarů musí mít předem připravenou dokumentaci. Za těchto podmínek pak můžeme dojít k závěru, že v období přestávky mezi 1. HÚ a 2. HÚ jsme schopni uskutečnit manévry s 1 pro na vzdálenost přibližně 20 km.

Dalším vážným úkolem bude manévr PLRS. Předpokládám, že v tomto období by se neměly vyskytnout zvláštní problémy. Plynulý přísun, popřípadě predisponování PLRS, mohla by znesnadnit vzniklá dopravní situace, avšak neměla by ohrozit plnění úkolu jak pro předzásobené, tak i proto, že stanovený palebný průměr by neměl být vyčerpan.

Manévr 1 plro — byt jen na minimální vzdálenost — vyžádá si tedy celou přestávku mezi 1. a 2. hromadným úderem. Čím více se délka této přestávky bude přibližovat své spodní hranici rozmezí, tím je menší pravděpodobnost, že do zahájení 2. HÚ dosáhne plro bojové pohotovosti v novém palebném postavení včas. Rozkaz ke svinutí musí dostat plro nejpozději v době ukončení 1. HÚ a určení nového známého a vybudovaného (alespoň po ženíjní stránce) palebného postavení společně s určením osy přesunu nejpozději do doby svinutí komplexu.

O manévru plro musíme tedy rozhodnout ještě v průběhu odrážení 1. HÚ, řídit jej samostatnými bojovými nařízeními a s využitím co největšího množství připravených prvků.

Manévr z hloubky je v tomto období vyloučen, může jít jen o úpravu některého uskupení PLRV. Manévr plro bude jak pro štáby všech stupňů, tak pro samotnou jednotku výjimečným opatřením, usku- tečněným pod tlakem času.

Zvýhodnění takticko-střeleckých podmínek manévrem do nového postavení větší- nou nemůže vyvážit případnou ztrátu boje- schopnosti plro do doby dokončení manév- ru v průběhu 2. HÚ.

b) Stíhací letectvo

V tomto období půjde především o le- tištní manévr. Přesun letadlových sledů je prakticky možný ihned na kterékoli schop- né letiště. Poněvadž se uskutečňuje po sledech, nehraje zde roli ani postupné do- plňování letounů po přistání z bojového letu.

Limitující je zde schopnost pozemních sledů zabezpečit nejen přistání letových sledů, ale především další bojovou čin- nost.

Zde řešíme dvojí druh manévru: na známé nebo neznámé letiště a oba s úpl- ným nebo částečným rozvinutím zabezpe- čovacího systému.

Předpokládáme, že v tomto období bu- dou slp již rozmístěny na záložních le- tištích. Manévr na další známé letiště bude výhodný tím, že odpadne řada úkolů při rozmístění zabezpečovacích prostředků sou- visejících s rekognoskací, vyměřováním, volbou míst apod. Na druhé straně mů-

žeme postupovat podle předem připravené dokumentace, což ve svých důsledcích může značně zkrátit celkové časové nor- my. Letový sled v normálních povětrnost- ních podmínkách nebude potřebovat zda- leka takové zabezpečení jako na nezná- mém letišti.

Vycházíme-li z organizačních předpo- kladů, které dávají plnohodnotné zabezpe- čení pro 1 slp na dvou letištích, pak ví- díme, že manévr na další letiště je možný jen buď částečným oslabením vybavení jednoho (výjimečně obou) letiště nebo s dočasným působením letového sledu z ji- něho obsazeného letiště po dobu manévru pozemního sledu.

Celková doba manévru závisí na meto- dice přijaté pro konkrétní situaci, pozů- stává z celkového součtu buď všech nebo některých těchto veličin:

- čas svinutí potřebných prostředků zabezpečení k zabezpečení na novém le- tišti,

- čas přesunu předsunutého pozemní- ho sledu,

- čas aktivování potřebných prostřed- ků zabezpečení na novém letišti,

- čas přesunu letového sledu,

- čas svinutí a přesunu zbylých pro- středků zabezpečení starého letiště po od- letu letového sledu.

Uvážíme-li dále, že čas potřebný na plnohodnotnou výstavbu prostředků RTZ, které jsou při zabezpečení limitující pro činnost na novém letišti, je v rozmezí 220—320 minut a čas svinutí jen o 25' kratší, vidíme, že celková doba svinutí a rozvinutí by byla v rozmezí 6 hodin 35 minut až 9 hodin 20 minut. Tím by- chom zdaleka překročili samotnou před- pokládanou hodnotu přestávky mezi hro- madnými údry.

Z toho vyplývá nutnost buď přesunout letový sled na některé obsazené letiště souseda např. frontového letectva do doby aktivování minimálních prostředků zabez- pečení na novém našem letišti, nebo volit takovou předsunutou skupinu, která je schopna v minimální časové normě zabez- pečit přistání i činnost a do té doby pů- sobit ze starého letiště tak, že letouny po splnění úkolu budou přistávat na no- vém letišti.

Uvážíme-li dále, že aktivování rádio- vých stanic trvá zhruba 30 minut, přívod- ných rádiových stanic 45—115 minut, za- měřovače 60—85 minut, radiolokačního pří- stávacího systému podle typu 100—220 minut, světlometu 15—20 minut, systému LÚČ-Id 220—320 minut, pak vhodnou kom- binací vzhledem k počasí a denní době docházíme k závěru, že můžeme počítat

celkový čas 3 hodin na svinutí a rozvinutí jako reálný. Podotýkám, že již bylo vyzkoušeno přistání na improvizovanou řadu světél (kbelíky s naftou), které dočasně nahradily LUČ. S manévrem stíhacího letectva můžeme reálně počítat za předpokladu, že předběžné nařízení k přesunu (třeba i bez udání nového letiště) bude doručeno do 1 hodiny po skončení 1. HÚ, na letiště, odkud bude usměrněn manévr, do vzdálenosti 50–60 km.

Je-li nutný manévr na větší vzdálenost, např. při vyrazení některého prvosledového letiště od druhosledového sboru nebo ze zálohy velitele APVOS či hlavního velení, můžeme řešit tento případ obdobně vysláním dočasné skupiny k zabezpečení z blízkého letiště v 1. sledu tak, že vlastní zabezpečení v obdobném složení jako u přesunutých skupin přesuneme jednak vzduchem, jednak po zemi.

K vzdušné přepravě nejnemnějšího zabezpečení stačí úsilí 1 letkového vzletu dvlp na 1 přesun.

Možnost dočasné dislokace po dobu přesunu na jiném obsazeném letišti byla rovněž vyzkoušena a zjištěno, že 1 provozní skupina byla schopna krátkodobě plně zabezpečit až 4 letky, dokonce různotypové. Takové nahromadění je však krajně nevýhodné, protože skýtá výhodný cíl nepříteli a proto bude výjimečné.

Poněvadž manévr SL na krátké vzdálenosti je málo pravděpodobný a až na některé výjimky zbytečný, nemůžeme ani zde uvažovat o jeho reálnosti v době přestávky mezi 1. a 2. HÚ jinak, než letovým sledem na obsazené letišti. Limitujícím faktorem manévru SL je svinutí, přesun a rozvinutí minimálních prostředků RTZ v závislosti na počasí. Období přestávky mezi 1. a 2. úderem nestačí k manévru plnohodnotného radiotechnického zabezpečení na nové letišti a bude vždy nutné počítat s dočasnými omezeními. Metodika manévru — kromě zvlášť výhodných podmínek — bude muset počítat s dočasným využitím jiných útvarů (jednotek) zabezpečení než organických. Dočasný přesun na obsazené letišti vytváří nebezpečnou situaci nahromaděním letectva na jednom místě a tím zvýšenou zranitelnost jedním úderem.

Manévr SL v tomto období způsobí

zvýšený časový tlak na štáby a pozemní sledy. Z těchto důvodů budeme jej používat v minimálním nutném rozsahu. Manévr letouny, který může probíhat nepřetržitě, a to i v průběhu bojové činnosti, zde nerozzebírám.

c) Radiotechnické vojsko

Normy svinutí a rozvinutí radiolokátorů (až na RL P-15), které se pohybují převážně v rozmezí 1–7 hodin, nedávají potřebné předpoklady k včasnému přesunu. Proto obnova narušeného radiolokačního pole by měla především spočívat v přepracování grafikonu činnosti RL pomocí samočinného počítače s minimálními přesuny na velké vzdálenosti, které jsou vhodné jen k obnovení záloh. Na druhé straně bude nutná řada blízkých manévru k ochraně RL, které se prozradily činností v grafikonu v době 1. HÚ.

Manévr na velké vzdálenosti bude řídit stupeň APVOS, zatímco všechny ostatní stupně svazek a útvar.

Radiolokátory bychom měli přesunovat jen na předem prověřená stanoviště, protože, jak ukázala některá taktická cvičení, u neznámého stanoviště nemůžeme zabezpečit potřebné reálné parametry pro samočinný počítač k výpočtu grafikonu. Vycházejíc přitom z vypočtených může znamenat ve skutečnosti nesplnění požadované plošnosti radiolokačního pole.

V protikladu k aktivním prostředkům PVO je manévr u RTV charakteristický tím, že může a musí probíhat nepřetržitě i v průběhu bojové činnosti v hromadných úderech. Bude pozůstávat především ze zasazování RL ze skrytého systému a záloh. Bude probíhat současně jak na krátké, tak na velké vzdálenosti. Vzhledem k předpokládaným ztrátám bude co do drozsahu největší. Největší složitost bude spočívat ve sladění poloautomatického a manuálního systému, protože manévr poloautomatickou technikou je téměř nereálný. Průvodním jevem manévru na velké vzdálenosti u RTV může být i změna úkolů v průběhu přesunu vzhledem k změněné situaci. K rychlému a operativnímu řešení a vyhodnocování manévru RTV jsou zvlášť výhodné samočinné počítače, které jedině mohou zajistit včasný výpočet potřebných parametrů.

VLIV OPERAČNÍ SESTAVY NA MANÉVR V PVOS

Vzhledem k tomu, že manévr je jen opatření k zabezpečení realizace zámyslu vedení bojové činnosti v operační sestavě odpovídající tomuto zámyslu, je k manévru operační sestava jedním z určujících

faktorů. Obnova narušeného systému PVOS spočívá v úpravě této operační sestavy po úderech protivníka tak, aby přes utrpěné ztráty bylo možné plnit úkoly co nejefektivněji.

Předpokládáme-li, že za 1. den bojové činnosti můžeme utrpět až 50 % ztráty, pak můžeme reálně uvažovat při 3. HÚ na D1, že ve 1. HÚ můžeme utrpět 25–30 % ztráty. Tyto ztráty budou v 1. sledu vyšší než ve druhém sledu.

Jako příklad operační sestavy zvolíme si prostor prvosledového svazku PVOS o velikosti 200×300 km a zaměříme se jen na aktivní prostředky PVOS, tj. PLRV a SL. Dále můžeme stanovit prostor se 2 důležitými objekty, které má sestava PVOS chránit (jeden ve vzdálenosti 80 km a druhý 140 km od státní hranice). Stanovíme síly PLRV na 2 plrb o celkovém počtu 12 plro a u SL 2 slp PVOS a 1 sls o 3 slp frontového letectva, které bude působit ve prospěch PVOS. Potom ztráty budou činit u PLRV 4 plro (33 %) a u SL, rozmístěného na 7 letištích, 2 letiště (28 %).

Pro jednoduchost zvolíme jen dvě různé možné operační sestavy (viz obr. 1 a 2). Nebudu zde rozebírat výhody a nevýhody jednotlivých variant operační sestavy, i když jsou patrné. Zaměřím se jen na rozbor z hlediska manévru k obnově systému PVOS.

V 1. variantě je manévř plro nutný na vzdálenost 30–60 km a bude nutný při vyřazení takřka kteréhokoliv plro. Při vyřazení již 3 plro u 1. plrb prvosledové

dokonce až na vzdálenost 120 km. Tím ovšem značně překročíme kritický čas.

V 2. variantě je manévř nutný jen na vzdálenost 20 km a ani vyřazení všech 4 plro v 1. sledu nám nezpůsobí podstatné potíže. Kritický čas je zde v potřebných mezích.

Manévř SL má v obou variantách zhruba stejné podmínky.

Jak vyplývá ze závěrů u PLRV a SL, nemůžeme při obnově kterékoliv z operačních sestav počítat s manévrem z hloubky do zahájení 2. HÚ. Je možný jen velmi omezený manévř na krátké vzdálenosti v co nejmenším rozsahu. Vyřazení 4 plro a 2 letišt nám v 1. variantě vyvolává daleko větší potřebu manévru k tomu, abychom dosáhli včasnosti zásahu ve 2. variantě, kdy bychom podle mého názoru mohli vést bojovou činnost dostatečně účinně, aniž by manévřoval kterýkoli plro a snad by připadal v úvahu manévř letového sledu z 1 letiště 2. sledu do 1. sledu.

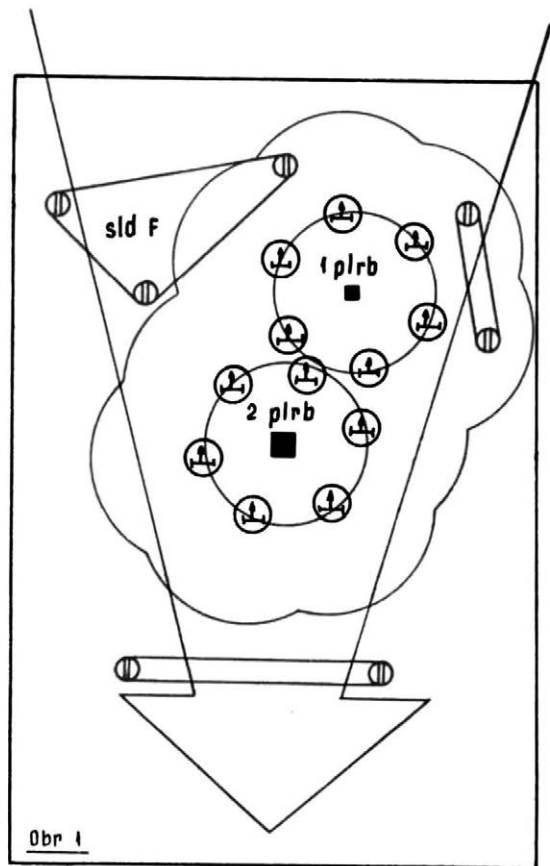
Naopak v 1. variantě by byl záhodný manévř plro, který je podstatně obtížnější než u SL. Z toho vyplývá, že objektové liniové uskupení PLRV, znázorněné v 2. variantě, je i z hlediska manévru k obnově narušené sestavy PVOS pro nás výhodnější než objektové uskupení, znázorněné v 1. variantě. Jde však o to, aby liniová část uskupení měla potřebnou hustotu.

Z á v ě r

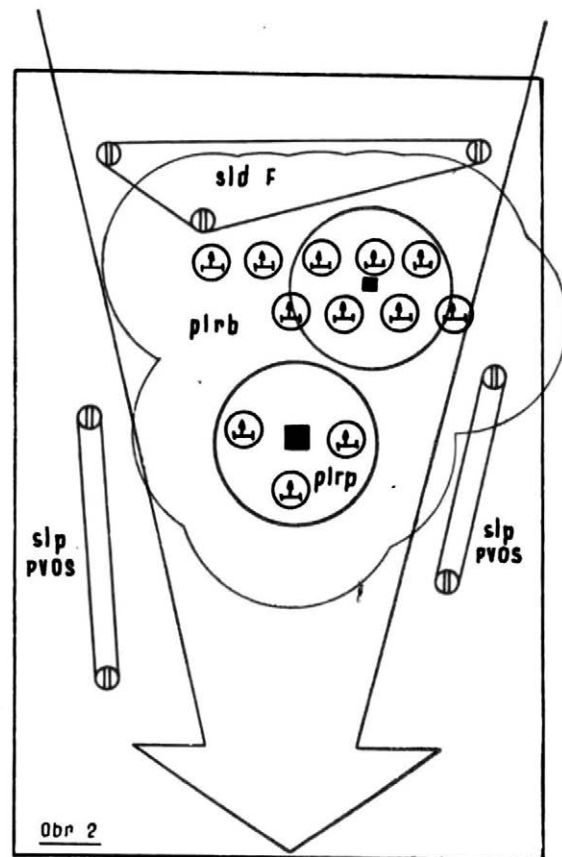
Vzhledem k tomu, že v jednom článku není možné řešit uvedenou problematiku vcelku, bylo cílem této stati přinést na základě důlčího rozboru rámcové situace některé nové myšlenky při řešení otázky možnosti využití manévru hlavních prostředků PVO k obnově narušeného systému PVO. Šlo zde především o vliv kritického času při manévru mezi 1. HÚ a 2. HÚ na volbu některé z variant výchozí operační sestavy. Volba výchozí varianty operační sestavy musí odpovídat nejen možnostem odražení 1. HÚ, ale i co nejefektivnější obnově systému PVOS po utrpěných ztrátách v 1. HÚ.

Manévř k obnově narušeného systému PVOS je nepřetržitý proces, který probíhá počínaje úderem v 1. HÚ, jejich vyhodnocením a přijetím předběžného rozhodnutí ještě v průběhu 1. HÚ. Uskutečňujeme jej pod tlakem času a přestávka mezi 1. a 2. HÚ ve většině případů nebude stačit k zaujetí nového postavení nebo letiště. Rozebírám zde toto období, protože je z hlediska času nejnáročnější a je předpoklad, že přestávky mezi dalšími údery se budou zvětšovat. K tomu, abychom uspěli, je výhodné na všech stupních předem připravit co nejvíce prvků potřebných činností, abychom tím zkrátili čas k řízení na nejmenší možnou míru, protože na časech ke svinutí, přesunu a rozvinutí techniky nemůžeme prakticky mnoho získat.

Článek měl přispět k tomu, abychom ukázali možnosti i těžkosti, které tento manévř budou provázet. Manévř nemůžeme ani vylučovat, ani se domnívat, že jde o snadnou záležitost, poněvadž bojové podmínky ve skutečnosti budou mnohem složitější, než můžeme vytvářet při cvičeních.

Obr 1

Obr 2

○ HRANICE BOMBARDOVÁNÍ BRÁNĚNĚHO OBJEKTU

Vyvedení letectva z pod úderu v POV

Podmínky počátečního období války ovlivňují zásadním způsobem vyvedení svazků a útvarů letectva.

Počátečnímu období války může předcházet období zostřování mezinárodní a politicko-vojenské situace, ve kterém můžeme očekávat opatření ke zvyšování bojové pohotovosti letectva. Jejich možnost a kvalita bude záviset mj na délce tohoto období.

V druhém případě počátečnímu období války nepředchází žádné zvyšování napětí, ani zvyšování příprav k agresi.

Podle použití prostředků ničení může být válka zahájena s použitím nebo bez použití jaderných zbraní.

První dva způsoby POV s údobím zostřování situace nebo bez něho ovlivní činnost letectva zejména časově. Délce POV musí být tedy přizpůsobena i přijatá opatření k vyvedení letectva.

POV bez použití nebo s použitím JZ kladou různé požadavky na kvalitu těchto opatření.

Frontové letectvo a jeho zařízení jsou jedním z prvních objektů úderů nepřítele.

V POV s použitím JZ bude hlavním cílem nepřítele boj o získání palebné a jaderné převahy. Frontové letectvo je jedním z prostředků jaderného napadení a současně jedním z hlavních prostředků boje s palebným systémem nepřítele. Tím, že nepřítel bude používat v boji o palebnou a jadernou převahu jaderné zbraně, zvýší se i ztráty letectva na letištích. Právě v POV za použití JZ vysoce vyniká nutnost vyvést letectvo zpod úderu.

V POV bez použití JZ půjde o uskutečnění stejného cíle ze strany nepřítele, tj. boj o palebnou převahu a o vytvoření výhodných podmínek k jaderné převaze v okamžiku přechodu na použití JZ. Rozdílnost je v použitých prostředcích ničení při úderech na letiště. I v POV bez použití JZ bude letectvo jedním z prvních objektů činnosti nepřítele. Jeho ztráty na zemi budou sice menší, ovšem základním prostředkem, jak jim čelit, bude opět vyvedení FL zpod

úderu. Nenadállost přechodu za použití JZ nutí svazky a útvary letectva ke stejným opatřením k vyvedení jako za boje s použitím jaderných zbraní.

Poněvadž nemůžeme předem určit způsob zahájení války (zda s překvapením nebo postupným narůstáním napětí) a prostředky ničení (bez nebo s použitím jaderných zbraní), je nutné plánovat vyvedení na několik variant. Nejsložitější bude POV zahájené s překvapením za použití JZ. Opatření k vyvedení letectva v POV jsou jedna z nejsložitějších.

Příklady počátečního období druhé světové války ukazují důležitost vyvedení letectva zpod úderů.

Polské letectvo v roce 1939 bylo zničeno dříve, než mohlo zasáhnout do bojů s německým letectvem.

První údery v roce 1941 vedlo německé letectvo proti sovětskému letectvu na letištích. Němcům se podařilo zničit značnou část sovětského letectva na letištích. V arabsko-izraelském konfliktu byly hlavní síly arabského letectva zničeny na letištích dříve, než mohly zasáhnout do boje.

V uvedených případech vhodná opatření k vyvedení letectva přijata nebyla, proto útočník mohl mít úspěch.

Nutnost vyvést letectvo je diktována především jeho závislostí na rozměrných letištích.

Letectvo má značně omezené možnosti manévru svým rozmístěním. Závislost na letištích ovlivňuje jeho činnost. Např. pouhé poškození vzletové dráhy zamezuje činnost letectvu, aniž by letouny byly vůbec poškozeny.

Samotná letiště a činnost na nich je velmi těžké utajit. Letectvo na letištích je velmi zranitelné. Zatímco ve vzduchu je letoun jedním z útočných, palebných prostředků s vysokou manévrovostí, na zemi nemá ani nejnútnejších zbraní k vlastní ochraně. Rozmístění na letištích je nejzranitelnější místo letectva; proto prvořadý úkol je uchovat síly a prostředky letectva zvláště v POV.

Pod pojmem vyvedení svazků a útvarů letectva rozumíme celou řadu opatření s cílem uchránit jeho síly a prostředky před zničením. **Cílem vyvedení letectva zpod úderu je tedy v co nejpríhodnějším čase změnit nepříznivou závislost letectva na letištích tak, aby efekt úderů nepřítele byl co nejmenší.**

Zdůrazňuji, že jde o nejpríhodnější dobu (odtud také i termín vyvedení letectva zpod úderu).

Význam vyvedení letectva zpod úderu v POV za použití JZ vzrůstá vzhledem k použitým prostředkům ničení.

Mezi základní způsoby vyvedení můžeme počítat:

1. Vyvedení na mírovém letišti.
2. Vyvedení do vzduchu.
3. Vyvedení na operační, předsunuté nebo záložní letiště.

VYVEDENÍ NA MÍROVÉM LETIŠTI

Cílem tohoto způsobu vyvedení je snížit výsledky úderu nepřítele na nejnížší možnou míru u letounů a bojové techniky, u živé síly pak zamezit ztrátám, zejména u létajícího personálu.

Techniku na mírovém letišti můžeme vyvést několika způsoby:

a) **Rozmístit letectvo v rozptylových prostorech tak, aby vzdálenost letek od sebe byla větší než poloměr účinku jaderné nálože, používané protivníkem**

k úderům na letiště při vzdušném výbuchu. Toto opatření snižuje ztráty letectva přibližně na třetinu.

Nevýhodou tohoto způsobu je zvýšení časových možností vzletu letounů a značné finanční náklady při budování rozptylových prostorů a příjezdových komunikací do nich.

b) Rozptýlení letounů na letištní ploše a v její bezprostřední blízkosti.

Hned z počátku zdůrazňuji, že tímto opatřením sledujeme snížit ztráty letectva, zejména v počátečním období války bez použití jaderných zbraní. Rozmístění letounů na stojánkách zvyšuje jejich zranitelnost 3—4krát. Letouny rozmístěné na stojánkách jsou plošným cílem, kdežto letouny, které jsou od sebe řádově několika desítek metrů, jsou v praxi každý jednotlivý letoun samostatným bodovým cílem. Musí být zaměřovány jednotlivě a pravděpodobnost zásahu se několikanásobně snižuje.

c) **K rozptýlení zabezpečovací techniky** můžeme s úspěchem využívat současné komunikační sítě v prostoru letiště, strží, terénních zářezů a jiných terénních nerovností.

d) **Rozptýlení osob v prostoru letiště** týká se zejména pilotů. Při tomto opatření je nutné ubytovat je nejméně ve třech od sebe vzdálených prostorech.

Vyvedení do vzduchu můžeme rozdělit na dva základní způsoby:

a) **Vyvedení do vyčkávacích prostorů ve vzduchu** (bez plnění bojových úkolů). Týká se zejména dopravně výsadkového, průzkumného letectva a v některých případech i části stíhacího bombardovacího letectva. Způsob vyvedení je velmi choulostivý co do stanovení nejvýhodnějšího časového rozpětí. Předčasné nebo i pozdní vyvedení může zvýšit ztráty frontového letectva.

Výhodou tohoto způsobu vyvedení je snížení ztrát letectva, a to nejen za použití ZHN při úderech na letiště, ale i za použití normálních prostředků ničení. Nevýhodou je časové prodloužení připravenosti letectva k plnění úkolů v rozhodujícím, kritickém údobí po bezprostředním zahájení války.

b) **Vyvedení do vzduchu spojené s plněním bojových úkolů nad vlastním územím.** Týká se převážně stíhacího a částečně i stíhacího bombardovacího letectva. Jde zejména o činnost při odrážení prvního hromadného úderu nepřítel. Stíhací letectvo a část stíhacího bombardovacího letectva použijeme k ničení prostředků vzdušného napadení.

U obou způsobů počítáme s tím, že značná část vzlétnuvšího frontového letectva nebude moci přistát na letištích vzletu, ale na jiných nepoškozených letištích.

I když jde o pasívní činnost frontového letectva, zejména u prvního způsobu vyvedení do vyčkávacích prostorů, přesto za určitých nepříznivých okolností tato jediná činnost může uchránit síly frontového letectva, a to nejen za použití ZHN, ale i bez nich.

VYVEDENÍ NA OPERAČNÍ, PŘEDSUNUTÉ, NEBO ZÁLOŽNÍ LETIŠTĚ

Předpokládá důkladně rozplánovat tento úkol již v míru. Podle cíle, který tento druh vyvedení sleduje, můžeme jej rozdělit na dva druhy.

První způsob předpokládá vyvést část sil letectva na operační a předsunutá nebo záložní letiště s cílem rozmělnit sestavu vlastního letectva. Tím dosáhne-

me určité předpoklady ke snížení ztrát a účinnosti úderů nepřítele na letiště. Máme-li např. v mírové sestavě na jednom letišti jeden letecký pluk a podaří-li se nám tímto opatřením rozmístit jeden pluk na 3 letištích, znamená to, že jsme předpokládané ztráty snížili trojnásobně. Při výhodnějších možnostech rozptylu na jednotlivých letištích menšího počtu letounů znamená, že jsme dále $x \dots$ krát snížili účinnost úderu nepřítele na letiště. Při rozmístění jedné třetiny je aritmeticky snížen účinek úderu nepřítele trojnásobně.

Tohoto způsobu vyvedení můžeme výhodně použít za určitých podmínek i před zahájením války.

Druhý způsob předpokládá vyvést frontové letectvo bezprostředně před úderem. Operační sestava se zaujímá zpravidla na signál. Výhodou tohoto způsobu při výhodně stanovené době uskutečnění je, že údery nepřítele jdou na neobsazená letiště. Nevýhodou je značná složitost ke stanovení doby vyvedení.

Vyvedení na určená letiště vyžaduje uskutečnit některá opatření předem, bez nichž není možné vyvést frontové letectvo na signál v počátečním období války, kterému nepředchází zostřování vojenskopolitické situace.

Z á v ě r

Vyvedení letectva zpod úderu je jedno z nejdůležitějších opatření k vytvoření podmínek k činnosti letectva v počátečním období války a k dalšímu jejímu průběhu. Za určitých specifických podmínek, jak ukázal např. arabsko-izraelský konflikt, může rozhodujícím způsobem ovlivnit i výsledek války.

Jednotlivé způsoby vyvedení se budou prolínat a můžeme je různě použít. Všechny však musí směřovat k jedinému, rozhodujícímu cíli, tj. uchránit údernou sílu letectva. Důležitost tohoto problému potvrzují i nové tendence v jeho řešení, tj. zbavit letectvo jeho závislosti na velkých a zranitelných vzletových a přistávacích plochách. Proto jsou vynakládány značné finanční prostředky na vývoj letounů s kolmým startem.

VYVEDENÍ LETECTVA ZPOD ÚDERU VZDUŠNÉHO NEPŘÍTELE

Vyvedení letectva zpod úderu vzdušného nepřítele je jeden z hlavních předpokladů zachování jeho bojové pohotovosti k úspěšnému plnění úkolů v počátečním období války. K ověření platnosti této teze není nutné zacházet příliš do minulosti. Izraelská agrese proti arabským státům je toho posledním důkazem. Ani v případě konfliktu v podmínkách středo-evropského válčiště neztrácí svůj význam, ale právě naopak, tento je zdůrazněn pravděpodobným raketovým jaderným charakterem konfliktu. S přihlédnutím k našim konkrétním podmínkám můžeme říci, že letectvo, zvláště stíhačí, stíhačí bombardovací a průzkumné, je důležitou součástí ozbrojených sil státu, tvořícího strategický sled států Varšavské smlouvy. Proto musí být trvale udržováno ve stavu vysoké bojové pohotovosti.

Než přistoupím k vlastní problematice, vymezím základní pojmy a připomenu závěry, vyplývající z doktríny a možnosti předpokládaného protivníka.

Vyvedení letectva zpod úderu vzdušného nepřítele je včasné a utajené opuštění prostorů mírové dislokace, tj. základních letišť, všemi silami a prostředky bojových i zabezpečujících útvarů a zaujetí záložních prostorů, tj. záložních letišť, s cílem zachovat bojeschopnost aktivních prostředků a zabezpečit plnění jejich úkolů při zahájení konfliktu.

Nebyla-li splněna některá z uvedených podmínek, ale byly vytvořeny předpoklady ke splnění cíle, můžeme hovořit pouze o částečném vyvedení letectva.

Zaujatá záložní letiště, ze kterých vedeme bojovou činnost, se stávají letišti operačními a naopak, opuštěná základní letiště plní funkci letišť záložních nebo klamných.

Nenadálé napadení z hlediska letectva je zahájení hromadného úderu prostředků vzdušného napadení nepřítele proti letišťům a na nich dislokováné bojové a zabezpečující technice i živé síle a proti ostatním objektům či zařízením, zabezpečujícím bojovou činnost letectva v době, kdy napadená strana nezaujala ještě operační sestavu. Základním prvkem operační sestavy letectva jsou činnosti za daných podmínek připravená a letovými sledy obsazená operační letiště.

Pojem „nenadálé napadení“ je relativní, vzhledem k jednotlivým druhům vojsk a stupni jejich pohotovosti i vzhledem k armádě jako celku bude zahrnovat rozdílné časové období.

V podmínkách raketové jaderné války bude první vlně prostředků vzdušného napadení nepřítele (dále PVNN), kterou tvoří hotovostní síly taktického letectva, předcházet úder balistických raket proti důležitým politickým, ekonomickým a administrativním centrům s cílem paraly-

zovat život na území státu a zabránit úspěšné mobilizaci. Objekty úderu první vlny letectva budou hlavně objekty a vojenská protivzdušná obrana, tedy i letiště stíhacího letectva a objekty prostředků odvety, tj. i letiště stíhacího bombardovacího a průzkumného letectva. Prvosledová letiště na našem území mohou být napadena již za 35–40 minut po vydání signálu ke vzletu hotovostních sil protivníka.

Při rozboru možností vyvedení vlastního letectva zpod úderu budeme vycházet z předpokladů, které si stanovíme např. takto:

- letecké a zabezpečující útvary zaujímají bojovou pohotovost na základních letištích v P+60–75 minut;

- každý útvar se rozptýlí na 1–2 záložní letiště;

- k přijetí a počátečnímu zabezpečení letového sledu vysílá útvar na každé letiště předsunutou skupinu (první část pozemního sledu), a to na první do P+50 minut a na další nejdříve za 30 minut po vzletu letového sledu na první záložní letiště;

- odjezd druhé předsunuté skupiny je podmíněn připraveností prvního záložního letiště k přijetí letového sledu;

- průměrná rychlost přesunu předsunuté skupiny je 30 km/h.

Jaké jsou časové možnosti vyvedení letectva za daných podmínek, nám ukazuje **tabulka**.

Přihlédneme-li k možné době plnění úkolu letounů ve vzduchu, docházíme podle uvedené tabulky k závěru, že vyvedení letectva při zahájení úderu PVNN přibližně v době zaujetí pohotovosti na základních letištích je možné zabezpečit při jednom záložním letišti na útvar, pokud jsou vzdálena od základních okolo 20 km a to pouze ve dne za normálních povětrnostních podmínek (NPP). V jiných podmínkách může dojít k částečnému vyvedení (např. letouny přistanou na záložních letištích a budou dočasně vyřazeny po materiálně technické stránce), nebo nebude uskutečněno ani částečné vyvedení, protože letouny budou nuceny přistát na základních letištích vlastních či sousedů a budou vystaveny zvýšenému nebezpečí zničení.

K nenadálému napadení může dojít v kterékoli denní nebo noční době a při různé povětrnostní situaci. Příprava letišť k činnostem za ztížených povětrnostních podmínek (ZPP) a v noci je časově příliš náročná. Dochází tak k paradoxu. Zatímco pro první sledy pozemních vojsk úder PVNN, zahájený několik málo hodin po

vyhlášení bojové pohotovosti, není zdaleka nenadálý, letectvo, které má tato vojska bránit nebo podporovat, se dostává do situace nenadálého napadení a není tudíž schopno plnit své úkoly v plné míře.

Abyste mohlo letectvo plnit úkoly ve prospěch pozemních vojsk, musí být schopno zaujmout operační sestavu s předstihem před těmito vojsky. Záložní letiště musí být tedy trvale připravena k přijetí letových sledů ve dne i v noci za všech povětrnostních podmínek a k jejich přípravě k opakovanému vzletu, a to v čase, daném součtem doby zaujímání bojové pohotovosti na základním letišti a průměrné doby plnění úkolu letounů ve vzduchu. U stíhacího letectva, které plní úkol ochrany státních hranic v době míru, je tento čas prakticky dán pouze průměrnou dobou plnění úkolu hotovostních stíhačů ve vzduchu. Totéž platí u útvarů stíhacího bombardovacího letectva, pokud udržují pohotovostní síly k odvetnému úderu. To předpokládá mít v blízkosti každého letiště dislokovanou jednotku, která svým složením a vybavením bude schopna splnit dané úkoly do příjezdu pozemního sledu.

Včasná připravenost k přijetí letového sledu za různých podmínek vyžaduje mít alespoň částečně rozvinut osvětlovací technický systém LUC a systém OSP. V některých případech, kdy záložní letiště není příliš vzdáleno od základního a může spolehlivě zabezpečit přilet letounů pod oblačky (samozřejmě s výjimkou povětrnostního minima), nemusíme systém OSP předem rozvíjet. Letouny by dočasně využily k sestupu oblačky vzdálené přivodní rádiové stanice (VPRS) základního letiště, která je dostatečně vzdálena od předpokládaného epicentra jaderného výbuchu a nebyla by tudíž úderem na letiště vyřazena.

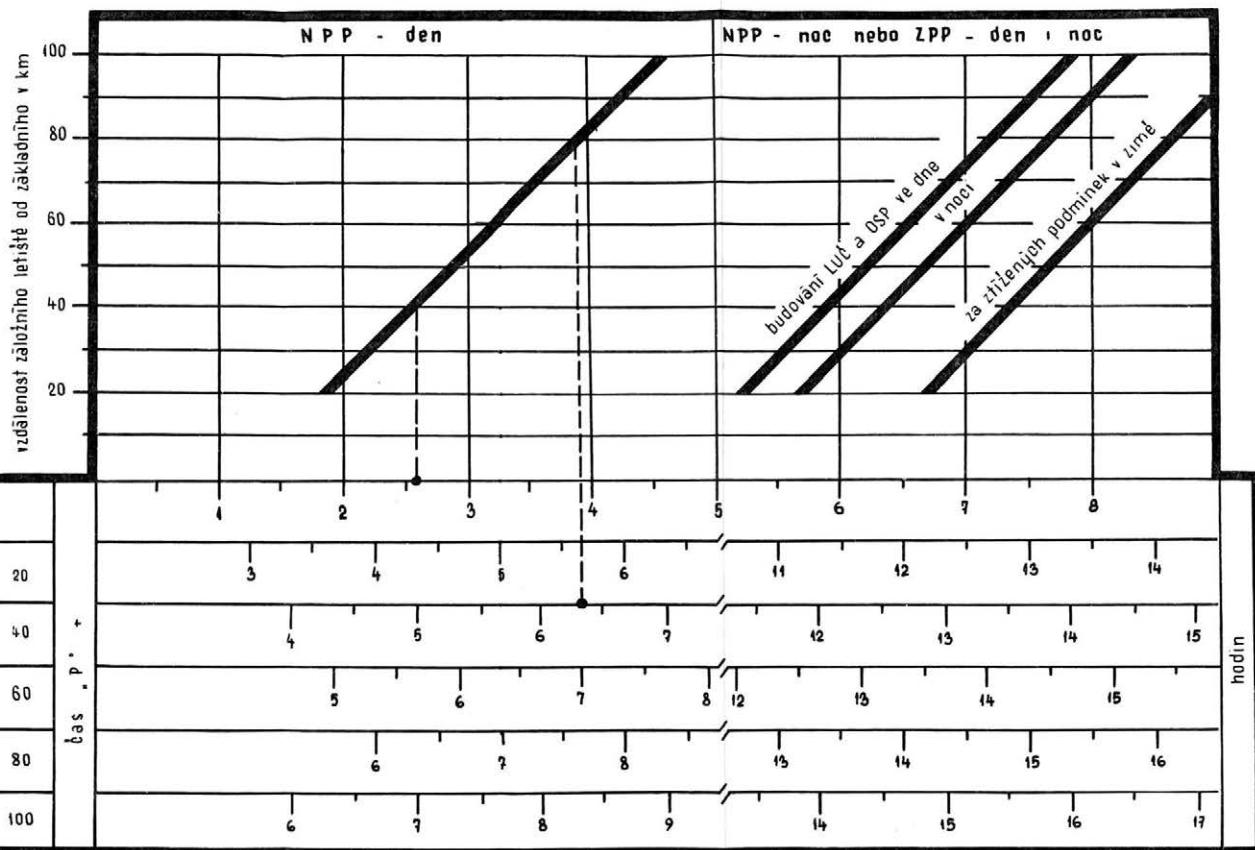
Uvedené jednotky mohou mít pevnou organizační strukturu a být podřízeny velitelům leteckých útvarů nebo svazků. Nemůžeme-li z důvodů personálních a materiálních vytvořit organické jednotky, mohou být vytvářeny jednotky s dočasnou organizační strukturou. Tyto jednotky by bylo možné periodicky střídat. Budou-li travnatá letiště vlivem povětrnostních podmínek neschopná, nebyly by vysílány.

Mohou se vyskytnout názory, že částečnou přípravou záložních letišť k zabezpečení činnosti letectva dojde k jejich demaskování již v době míru. To je do určité míry pravda. Bylo by však iluzorní se domnívat, že při současných průzkumných prostředcích zůstávají vybudovaná záložní letiště utajena. V našich konkrétních podmínkách jde hlavně o včasné rozptýlení letectva, aby byla snížena jeho zranitel-

ČASOVÉ MOŽNOSTI PŘÍPRAVY ZÁLOŽNÍCH LETIŠŤ K ČINNOSTI

PŘÍLOHA 1

Příklad: 1 záložní letiště je vzdáleno 40 km, 2 záložní letiště 80 km od základního; za NPP-den bude 1. ZL připraveno v P + 2 hod. 35 min., 2. ZL v P + 6 hod. 20 min.

nost a zachována úderná síla. Dále pak, aby byla snížena úderná síla vzdušného nepřítele vytvořením více objektů, popřípadě vedením úderů na předtím opuštěná základní letiště. Proto bude vhodné na těchto letištích bezprostředně po jejich opuštění udržovat klamnou činnost.

Vycházejme nyní z předpokladu, že záložní letiště jsou trvale připravena v daném čase k přijetí letových sledů a k jejich přípravě na opakovaný vzlet. Aby bylo po vyvedení letectva ze základních letišť zabezpečeno jeho nepřetržité působení, bude nutné část sil zasadit okamžitě a část sil přesunout na záložní letiště, připravit k opakovanému vzletu a zasadit ve druhém sledu. Početní stav zasazených sil v prvním či druhém sledu bude záviset na druhu letectva a jeho úkolech.

K zabezpečení vyvedení musí být již v míru vytvořeny potřebné podmínky:

- každý letecký útvar mít nacvičeno rychlé opuštění základního letiště bojovou i zabezpečující technikou a personálem;

- koordinovat vzdušný prostor, tj. vyčlenit trati letů, letové hladiny a sestupné osy k přistání na ZPP;

- jednotky, určené k zasazení ve druhém sledu, mít na mírových stanovištích letouny s prázdnými nebo poloprázdnými přídavnými nádržemi, aby nemusely před přistáním palivo „vylétávat“.

Svého času byl zakotven ve výcvikových dokumentech úkol, cvičit letecké útvary v opuštění základního letiště do 15' po zaujetí pohotovosti. Domnívám se,

že plnění tohoto úkolu s cílem zabezpečit vyvedení letectva zpod úderu je velmi důležité. Uvedená časová norma se ukázala jako reálná.

Vyvedení letectva při nenadálém napadení má svůj kritický čas, daný možností opustit základní letiště a možností vzdušného nepřítele uskutečnit úder vzhledem k tomuto času. Vyjdeme-li z daných předpokladů, bude tímto kritickým časem čas $P+75-90$ minut. Z hlediska prvosledových útvarů to znamená, že s jejich uváděním do bojové pohotovosti musí být započato nejpozději 50–70 minut před vzletem hotovostních sil protivníka, aby pravděpodobnost vyvedení i pravděpodobnost vyřazení vzdušným nepřítelem se rovnala prakticky jedné. Při pozdějším zahájení zaujímání bojové pohotovosti útvary roste pravděpodobnost jejich vyřazení na základních letištích a naopak při dřívějším roste pravděpodobnost, že budou vyvedeny.

Rozhodovat o vyvedení letectva bude v některých případech dosti problematické, poněvadž to vyžaduje dostatek podkladů, které budou zřejmě k dispozici na vyšších stupních. Proto kompetentní osobou v rozhodování o vyvedení letectva zpod úderu by měl být velitel svazu.

Tolik k problematice vyvedení letectva zpod úderu vzdušného nepřítele při nenadálém napadení, které není samozřejmě tímto pojednáním plně vyčerpáno. Samostatnou kapitolu by zasloužila v tomto směru zvláště otázka materiálně technického zabezpečení.

Podplukovník Ing. Jan Rolek

VOJSKOVÉ LETECTVO

Zkušenosti z druhé světové války nesporně ukazují, že značnou zásluhu na vysokých tempech útočných operací Sovětské armády, ale i na úspěchu obranných operací mělo bitevní letectvo, které účinně podporovalo prvosledové svazky a útvary ničením cílů, ohrožujících úspěch jejich bojové činnosti. Byly to zejména bitevní letouny IL-2 a později IL-10, které díky svým takticko-technickým vlastnostem mohly vést bojovou činnost i do malé vzdálenosti před vlastní pozemní vojska a tím bezprostředně ovlivňovat jejich boj. Přitom jejich ztráty ve srovnání s dosaženými výsledky bojové činnosti nebyly značné, poněvadž působily převážně z přízemních a malých výšek a byly pancéřovány.

Potřeba nepřetržitě přímé podpory pozemních vojsk si dokonce vynutila, že při noční činnosti, kdy efektivnost úderů bitevního letectva byla nižší, byly k plnění tohoto úkolu v rozsáhlém měřítku používány upravené spojovací (školní) letouny PO-2 (U-2).

Situace na bojišti byla tehdy značně odlišná od situace v současných podmínkách, zejména v tom, že neexistovaly bojové prostředky, které by mohly ovlivnit průběh operace tak výrazně jako jaderné zbraně. Poněvadž postup prvosledových svazků byl závislý především na palebné síle zbraní zařazených přímo v jejich sestavě, bylo nutné ke zvýšení tempa postupu soustředit hlavní úsilí letectva na jejich přímou podporu.

Současná vysoká nasycenost pozemních vojsk výkonnými, rychlými bojovými a přepravními prostředky dále zvýšila tempa operací. Ve značné míře k tomu přispěly i možnosti hlubokého brodění soudobých tanků, široké zavedení obojživelných obrněných transportérů a částečně i zvýšení jejich bojových vlastností při přesunech po komunikacích. K plnému využití těchto možností

potřebují však pozemní vojska i nadále včas ničit odpory, které jim bezprostředně brání v rychlém postupu.

Zavedením zbraní hromadného ničení do výzbroje armád stoupl značně počet cílů zejména v operační hloubce, a to cílů prvořadě důležitosti, což si vynutilo přenést značnou část úsilí stíhacího bombardovacího letectva do větší hloubky území protivníka.

Kromě toho úderná síla letecké armády z 2. světové války, ve srovnání s údernou silou dnešní letecké armády, se v důsledku snížení počtu útvarů a vlivem dalších okolností snížila v operaci bez použití jaderných zbraní v průměru o 33 %.

Tak např. dávka palubních zbraní poklesla ze 26 500 výstřelů za vteřinu na 11 500 výstřelů, přičemž váha minutové salvy, přes zvětšení ráže palubních zbraní poklesla z 30,5 t na 16,2 t. Také váha pumové salvy poklesla z 353 t na 276 t.

Přitom i v operacích bez použití jaderných zbraní zůstává počet cílů pro frontové letectvo stejný, poněvadž neustálé nebezpečí přechodu na jejich použití si vynucuje trvale je vyhledávat a ničit v plném rozsahu. Zvětšení úderné síly letectva v operaci s použitím jaderných zbraní situaci prvosledových svazků z taktického hlediska v podstatě nezlepšuje, poněvadž jaderné údery frontového letectva směřují převážně do operační hloubky, takže ničení odporů bezprostředně bránících pozemním vojskům v postupu je značně oslabeno.

Současné zkušenosti ukazují, že raketové vojsko a dělostřelectvo přes své rozsáhlé možnosti není schopno tento úbytek palebné síly letectva v taktické hloubce plně nahradit.

Poněvadž při přímé podpoře prvosledových svazků a útvarů jde především o ničení bodových a malorozměrových cílů s nízkou odolností, které jsou převážně v těsné blízkosti linie fronty, není účelné používat k plnění těchto úkolů soudobé stíhací bombardovací letectvo s jeho mohutnou údernou silou. Toho můžeme efektivněji použít proti rozhodujícím cílům v blízké operační hloubce, zejména proti ZHN a zálohám, tj. cílům ovlivňujícím průběh především frontové a armádních operací.

Cíle na bojišti jsou v současné době natolik pohyblivé, že i sebelepší systém informování a pronikání rozkazů nezabezpečí, že cíl zjištěný před několika minutami bude v době napadení pozemními palebnými prostředky ještě na původním místě. To může v současné době zabezpečit pouze letectvo spojením vyhledávání cíle s jeho bezprostředním zničením.

Přímá podpora pozemních vojsk však není jediným úkolem, který současný boj vyžaduje od letectva, ale jsou to zejména tyto další úkoly:

- vzdušný průzkum v taktické hloubce ve prospěch vševojskových štábů, vlastních raketových vojsk a dělostřelectva,
- radiační průzkum ve prospěch štábů a vojsk,
- opravování dělostřeleckých paleb,
- vysazování taktických vzdušných výsadek, průzkumných a diverzních skupin a zabezpečení jejich bojové činnosti,
- zabezpečení velení a spojení,
- přeprava vojsk a materiálu vzdušnou cestou,
- manévr zálohami, zejména PTZ a POZ,
- odsun nemocných a raněných vzdušnou cestou,
- úkoly ženijního charakteru.

Většinu těchto úkolů plní v současné době ve prospěch pozemních vojsk frontové letectvo. Jen úzký okruh úkolů z oblasti velení a spojení a úkoly radiačního průzkumu jsou schopny si řešit vševojskové svazy a částečně svazky vlastními vrtulníkovými jednotkami.

Některé úkoly, jako např. manévry prvky sestav pozemních vojsk vzduchem nejsou dosud řešeny vůbec.

Hlavní požadavek soudobého boje je především rychle reagovat na situaci na bojišti a okamžitě uskutečňovat vlastní překvapivá opatření nebo protioopatření. Vyžadovat splnění takových úkolů od letecké armády cestou velitelství frontu je ve většině případů časově neúnosné a v nepředvídaných situacích i nemožné v důsledku nenaplánování úsilí příslušného druhu frontového letectva.

Z těchto důvodů je v západních armádách stále v rozsáhlejší měřítku zaváděno tzv. „vojskové letectvo“, vyzbrojené vrtulníky. Zkušenosti z bojů ve Vietnamu ukazují na široké možnosti jeho využití. I když podmínky středo-evropského válčiště nemůžeme srovnávat s podmínkami bojů ve Vietnamu, majících do značné míry charakter partyzánského boje, je nutné některé zkušenosti vyhodnotit a aplikovat je na naše podmínky. Velký význam by nesporně mělo použití vrtulníků při boji v horských podmínkách našeho západního pohraničí a v prostorech, kde zejména nedostatek vhodných letišť a složitost terénu činnost stíhacího bombardovacího letectva v přímý prospěch pozemních vojsk značně ztěžuje.

Boje ve Vietnamu jsou charakterizovány zejména tím, že jsou vedeny v nepřehledném terénu s nízkou nasyceností vojsk, a že vojska, nejsou-li přímo napadena ze vzduchu, zůstávají skryta a nevedou proti vzdušným cílům palbu.

V podmínkách středo-evropského válčiště je nutné naproti tomu předpokládat poměrně vysokou nasycenost bojiště vojsky s daleko menšími možnostmi ukrytí a maskování, tedy vojska, která povedou proti vzdušným cílům značně silnou palbu s využitím všech svých palebných prostředků.

Přesto, že potřebu vojskového letectva naše vojenské kruhy všeobecně uznávají, vyskytují se z těchto důvodů často námitky, že vrtulník je jako prostředek k použití na bojišti příliš zranitelný. Výsledky z bojů ve Vietnamu, i když jsou částečně zkresleny zvláštnostmi bojiště i způsobem bojové činnosti pozemních vojsk, však ukazují, že vhodná volba způsobů bojové činnosti vrtulníky může jejich ztráty značně snížit.

Podle statistik, které jsou k dispozici, připadá v průměru jeden sestřel vrtulníků na 7000 bojových vzletů a jedno vážnější poškození na 400 vzletů.

Rozbory dosavadních zkušeností ukázaly, že i v podmínkách jiných válčišť, a to i při vedení operací s použitím jaderných zbraní je nutné zvýšit účinnost přímé podpory boje pozemních vojsk a jejich rozšíření vzdušné přepravy.

Jedním z hlavních předpokladů úspěšné bojové činnosti vojsk je napadnout nepřítele v pravý čas na rozhodujícím místě. Volba tohoto rozhodujícího místa a vhodného okamžiku, spolu s uměním vést rozhodující úder, je součástí taktiky. Vycházíme-li z této úvahy, musíme přiznat, že vrtulník jako bojový prostředek má k podobné činnosti řadu vynikajících předpokladů, z nichž jedním z hlediska zásad vedení soudobého boje je, že vrtulník v rukou taktického velitele může s překvapením ovlivňovat vytváření opěrných bodů na rozhodujících směrech.

Tyto opěrné body musí zůstat nepříтели až do posledního okamžiku utajeny. Jinak má nepřítel možnost uskutečnit včas protioopatření nebo vytváření opěr-

ného bodu v zárodku zmařit. Pozemní přeprava bojových jednotek do prostoru bojové činnosti je stále více problematická vzhledem ke zvýšenému přehledu nepřítelů o situaci v důsledku využití nových průzkumných prostředků a také proto, že nepřítel může přesun vojsk zásahem svých zbraní znemožnit.

Těžko bychom asi hledali vhodnější způsob, jak nepřítel až do posledního okamžiku klamat a potom překvapivě napadnout, než pomocí čerstvých, bojově schopných jednotek, přepravených vrtulníky. Soudobý vývoj vrtulníků vychází tomuto použití dalekosáhle vstříc.

Taktický velitel má v rukou prostředek, který při vhodném využití terénu je schopen s překvapující rychlostí uvést nepřítel do kritické situace.

A tento prostředek má velitel k dispozici při všech druzích boje, ať již jde o střetný boj, útok nebo boj v horách.

Zavedením vojskového letectva by měli taktičtí velitelé v rukou bojový prostředek nejen ke zvládnutí nebezpečných krizových situací, ale umožňující zasazovat nepříteli v taktickém měřítku rozhodující údery.

Charakter uvedených úkolů ukazuje, že **nejvhodnější prostředek** k jejich plnění je vrtulník, nejen pro svoji obratnost, umožňující mu létat v malých a přízemních výškách, ale i pro malou náročnost na plochy vzletu a přistání. Zvláště poslední vlastnost umožňuje rozmístit vrtulníkové jednotky v bezprostřední blízkosti podporovaných pozemních vojsk a jejich štábů, což umožňuje jednoduchou organizaci součinnosti a včasné plnění úkolů.

Z charakteru úkolů vojskového letectva a z jeho určení vyplývají dva hlavní způsoby jeho bojové činnosti — **činnost na výzvu a samostatné vyhledávání a ničení cílů (lov)**. Údery na předem určené (plánované) cíle by u vojskového letectva byly jen výjimečné, jen v případech, kdy frontové stíhací bombardovací letectvo by nemělo k plnění těchto úkolů dostatek úsilí, nebo při krajně nevýhodných podmínkách k jeho bojové činnosti. Může to být v důsledku nepříznivých povětrnostních podmínek, při nedostatečně prolomené PVO protivníka v některém úseku fronty, nebo při činnosti ve značně složitém, nepřehledném terénu.

Nutná podpora ničením, zejména malorozměrných a bodových cílů, vynucuje si **vyzbrojit vrtulníky** účinným a přesným palebným prostředkem, tj. v současné době raketami. Snadná demontáž a opětná montáž raketnic musí přitom umožňovat použitelnost bojových vrtulníků i k plnění dalších úkolů, zejména průzkumných, přepravních, ženijních apod.

Hlavním **způsobem letu k cíli musí být** u vojskového letectva především let v malých a přízemních výškách od 20—40 metrů s maximálním využitím pasívních úseků a maskovacích vlastností terénu, především jeho zvlnění, zalesnění a zbarvení. Vhodná volba trati a profilu letu bude do značné míry předpokladem úspěšné činnosti. Obtížné zjišťování vrtulníků letících přízemním letem stíhači ze vzduchu a radiolokátory, vizuálně nebo sluchem ze země, jim poskytuje dostatečnou ochranu před vzdušným i pozemním protivníkem, zejména při letu nad zalesněnými prostory s malou nasyceností vojsk.

Nutné upřesnění polohy cíle, zamíření a odpálení rakety si ve většině případů vyžádá **zteč cíle „s výskokem“** do výšky asi 200 m. Tento „výskok“ při němž vrtulník vytváří pozemním vojskům příznivější podmínky k ostřelování, vyžaduje dokonalé návyky a zkušenosti z praktických střelb, aby doba výskoku byla co nejkratší, aniž by tím utrpěla přesnost střelby. Vrtulník odpaluje rakety dva až tři kilometry před cílem, aby se vyhnul účinné palbě pro-

středků bránících cíl. Po odpálení raket otáčí vrtulník o 90—180° s prudkým klesáním do výšky 30—50 m ke zpátečnímu letu.

Další možný způsob zteče cíle je **zteč z vodorovného přízemního letu**. Při tomto způsobu zteče (obtížnost prudkého náklonu vrtulníku v přízemní výšce po odpálení raket) hrozí však nebezpečí havárie nebo v opačném případě vletnutí do prostoru výbuchů vlastních raket. K palbě z přízemního letu neřízenými raketami by bylo nutné používat raketnice s měnitelným úhlem jejich sklonu vzhledem k horizontální ose vrtulníků, čímž však by pravděpodobně značně utrpěla přesnost střelby a její vzdálenost by nepřesáhla 500 m.

Při zteči z vodorovného přízemního letu by proto bylo nutné používat rakety řízené, např. „po drátě“ (PT rakety), u nichž se drát umístěný buď v raketnici nebo v samotné raketě po jejím odpálení odvíjí a slouží k přenášení elektrických impulsů na řídicí elementy (kormidla nebo trysky) rakety. Osádka vrtulníků může řídit let rakety až do jejího dopadu na cíl.

Při použití takto řízených raket by bylo možné vést účinnou palbu v závislosti na viditelnosti cíle z přízemního cíle na vzdálenost 500 m až 3 km. Bezpečnost vrtulníku před palbou prostředků pozemních vojsk se tím značně zvýší, avšak přesnost střelby na větší vzdálenosti bude ve srovnání se způsobem činnosti „s výskokem“ podstatně nižší.

Tyto možné způsoby bojové činnosti vrtulníků ukazují, že jsou efektivně použitelné pouze do nevelké hloubky nepřátelského území, zpravidla do hloubky záloh prvosledových svazků.

Působení do větších hloubek by vyžadovalo složitější organizaci zabezpečení, což by hlavní přednost v bojovém použití vrtulníků, tj. rychlost zásahu, do značné míry znehodnotilo.

Organizace vrtulníkových útvarů a jednotek musí vytvářet předpoklady k rychlému splnění bojových i zásobovacích požadavků bojujících vojsk. To vyžaduje, aby o bojovém použití vrtulníků rozhodoval stupeň svazku, nebo nejvýše vševojskového svazu.

Závislost na vyšších orgánech by mohla rovněž podstatně snížit rychlost zásahu, která ve složitých situacích bude často rozhodujícím momentem.

Decentralizace velení vrtulníkovým jednotkám by však nesměla vylučovat možnost včas soustředit větší počet jednotek k plnění rozsáhlejších úkolů, zejména taktických výsadek a rychlému soustředění palebné podpory na směr, kde se projevil výrazný úspěch apod.

V žádném případě by nebylo účelné soustřeďovat vrtulníkové jednotky centrálně v týlu a využívat je výhradně k plnění předem plánovaných úkolů, poněvadž by tím vrtulníky ztratily svůj charakter nejvhodnějšího prostředku k okamžitému řešení situací na bojišti.

Zavedení vojskového letectva i v podmínkách středoevropského válčiště má své opodstatnění. Jeho účelné využití k plnění úkolů v taktické hloubce by nejen podstatně zvýšilo pružnost letecké podpory a zabezpečení bojové činnosti pozemních vojsk, ale umožnilo by současně frontovému letectvu zvýšit účinnost úderů na rozhodující cíle, zejména vysoce odolné cíle v taktické hloubce a cíle v hloubce operační.

PONTONOVÁ MOSTOVÁ NOVÁ SOUPRAVA

Hlavní úkol ženijního zabezpečení boje v současné době je zabezpečit nepřetržitost a vysoká tempa útoku vojsk v podmínkách rozsáhlých prostorů radioaktivního zamoření a prostorů zničení po jaderných úderech, jakož i spolupůsobit ke snížení ztrát vojsk a bojové techniky, způsobených zbraněmi hromadného ničení nepřítelů.

Tato skutečnost se projevila v nové organizační struktuře ženijního vojska, v jeho vybavení moderní ženijní technikou, která má zabezpečit vysokou pohyblivost, manévrovost, produktivitu a schopnost plnit úkoly v prostorech radioaktivního zamoření.

V podstatě jde o to, aby jak organizační struktura ženijního vojska, tak i nově zaváděná výkonnější ženijní technika odpovídaly zvýšeným požadavkům při plnění úkolů ženijního zabezpečení souborných operací a tím byl odstraněn rozpor v potřebách vševojskových svazků a útvarů s časovými možnostmi plnění úkolů ženijním vojskem.

Uskutečnění těchto záměrů v soudobých operacích časově i prostorově v konkrétních podmínkách můžeme především spatřovat v dokonalejší ženijní technice, která svými vlastnostmi a TTD zabezpečí splnění vysokého požadavku vševojskových útvarů a svazků.

V článku chceme poukázat v oblasti násilného přechodu přes vodní překážky na význam správně a včas zavedené pontonové mostové soupravy PMS. Tuto mostovou soupravu uvádíme proto, že i v sou-

časné operaci (boji) zůstává jedním z rozhodujících úkolů ženijního zabezpečení násilný přechod přes vodní překážku. Tato skutečnost vyplývá z hustoty vodních překážek na středoevropském válečném území, kdy musíme počítat s tím, že každý den budeme překračovat alespoň jeden vodní tok, který svým charakterem je terénní překážkou. Překonání této překážky není jednorázový, krátkodobý proces, ale bude zpravidla probíhat v závislosti na charakteru armádní operace 12 až 16 hodin, někdy i více. To prakticky znamená, že v době, kdy dokončujeme přechod jedné vodní překážky, upřesňuje se rozhodnutí k přechodu další.

Překonávání vodních překážek ve vysokém tempu vyžaduje používat především ty přepravní prostředky a způsoby přepravy, které při vynaložení nejmenšího úsilí zabezpečí nejrychlejší přepravu. K těmto prostředkům v současné době patří především pásové samohybné soulodě (GSP) a nově zaváděná pontonová mostová souprava (PMS), která svými TTD výsoké převyšuje dosud používanou střední mostovou soupravu (SMS).

Na zvýhodnění (zrychlení) přepravy ženijními přepravními prostředky má vliv ovšem i skutečnost, že vševojskové svazky jsou vyzbrojeny obojživelnou bojovou technikou (OT). Tyto bojové prostředky umožňují násilný přechod vodní překážky z chodu na široké frontě a tím podmínky k současnému zasazení i ženijních přepravních prostředků ke zřízení přívozových a mostových přepravišť pro tankové,

dělostřelecké útvary, útvary a svazky druhých sledů a prostředky tylů.

Těmto podmínkám plně odpovídá nově zaváděná pontonová mostová souprava (PMS). K lepšímu posouzení (zhodnocení) porovnáme mostní soupravy (SMS a PMS) mezi sebou.

Ze střední mostové soupravy (SMS) mohou vševojskové svazky zřídit čtyři souborů nebo jeden most o celkové délce 60 m. Na stupni armáda pak celkem 12 souborů a 600 m plovoucího mostu.

Těmito prostředky můžeme zabezpečit násilný přechod přes dvě vodní překážky široké 60 m hodnotou dvou mostových přepravišť, nebo přes širokou vodní překážku 200—250 m hodnotou jednoho mostového přepraviště na každý vševojskový svazek prvního sledu armády. V záloze armády pak zůstává jen $\frac{2}{3}$ soupravy, tj. 120 m mostu (8 souborů).

Vyzbrojení vojsk pontonovou mostovou soupravou (PMS) zvýší se přepravní kapacita vševojskových svazků o 100 %. To znamená, že vševojskové svazky svými organickými prostředky si budou moci zřídit dvě mostová přepraviště přes vodní překážku širokou 60 m. Na stupni armáda pak pro každý svazek po dvou mostech přes tři středně široké vodní překážky, nebo po jednom mostě přes širokou vodní překážku (200 m) na svazek a po dvou mostech na svazek přes překážku do 60 m, při zachování zálohy v délce 160 m mostu.

Celková kapacita přepravních prostředků na stupni armáda zvýšila se zavedením PMS o 240 m.

Ovšem k zabezpečení požadovaného tempa operace nemá rozhodující význam zvýšení počtu přepravních prostředků, i když nemůžeme přehlédnout zvýšení kapacity o 240 m v rámci armády. Rozhodujícími prvky k zavedení nové soupravy PMS je její rychlost stavby při podstatně menším počtu osob než u SMS, sejmutí a tím zkrácení času k vlastní přepravě u manévru na další vodní překážku.

Posuzujeme-li časy potřebné ke stavbě mostových přepravišť, musíme vycházet z těchto ukazatelů:

- průzkum místa stavby mostu,
- stavba souborů, pobřežních částí a spojení v most,
- přeprava,
- sejmutí mostu,
- manévru k další vodní překážce.

Z těchto ukazatelů jsou jak pro SMS, tak i pro PMS stejné časové hodnoty v průzkumu, přepravě i manévru.

Přesto na konkrétních číslech chceme

ukázat značné výhody nově zaváděné mostové soupravy (PMS).

Na postavení mostu 40 t ze soupravy SMS v délce 60 m jsou tyto časové normy

— průzkum vodní překážky	1—2 hod.
— stavba souborů, pobřežních částí a spojení v most	2—3 hod.
— sejmutí mostu	2 hod.

Celkem 5—7 hod.

Přitom vševojskový svazek (msd, td) může z organických prostředků zřídit jeden most.

Stejně přepraviště z PMS si vyžádá tyto časové normy:

— průzkum vodní překážky	1—2 hod.
— stavba souborů, pobřežních přechodů a spojení v most	30—50 min.
— sejmutí mostu	0,5 hod.

Celkem 2—3 hod.

Z časového rozboru vyplývá, že stavba mostu z nově zaváděné pontonové mostové soupravy (PMS) je 4 až 6krát rychlejší, stavba souborů 5 až 7krát rychlejší (souborů z SMS 40 t — 45 min.; 60 t — 1 hod.; ze soupravy PMS — souborů 80 t — 12 min., souborů 60 t — 10 min., souborů 40 t — 8 minut).

Počet pracovních sil je přitom 3krát nižší u soupravy PMS a kapacita soupravy u vševojskových svazků je dvojnásobná, tj. dva mosty za 30 minut oproti jednomu mostu z SMS za 2—3 hod. Při stanovení jednotlivých norem u obou souprav vycházíme vždy z konkrétních podmínek místa stavby.

Uvedené časové normy při zřizování přívozových a mostových přepravišť z obou mostových souprav jasně určují výhodu PMS k násilnému přechodu nebrodné vodní překážky.

Na konkrétním příkladu ukážeme praktické zvýhodnění PMS oproti soupravě SMS při násilném přechodu vodní překážky tankovou divizí (šířka řeky 200 m, rychlost proudu 1,5 m/sec.).

K přepravě 300 tanků a 600 kusů dopravní a bojové techniky po plovoucím mostě rychlostí 15 km/h a vzdálenosti jednotlivých vozidel mezi sebou 50 m trvá přeprava 3 hod.

Zřízení mostového přepraviště z SMS si vyžádá 3—4 hod., přeprava další 3 hod., tzn. že přechod divize od zahájení stavby mostu bude trvat 6—7 hod.

Čas ke zřízení mostového přepraviště z PMS je 30—50 min., přeprava 3 hod., tzn. že přechod divize od zahájení stavby bude ukončen za 3,5—4 hod.

Přes vodní překážku po mostovém přepravišti, zřízeném z pontonové mostové soupravy PMS vzhledem k rychlosti stavby, která je 4 až 6krát větší, přepraví se td (900 prostředků) za 3,5–4 hod., tj. v průměru dvakrát rychleji, neuvažujeme-li možnost využití dvouproudové vozovky (šířka 6,5 m).

Dalším velmi důležitým časovým činitelem při násilném přechodu je sejmutí mostu a manévru na další vodní překážku. U pontonové mostové soupravy (PMS) doba sejmutí do 1 hod. a u SMS 3 až 4 hod. Rozdíl 2 až 3 hodin jasně zvyšuhodňuje použití PMS. Za rozdílnou dobu se přesunou přepravní prostředky při rychlosti 30 km/h o 60 až 90 km, tj. vzdálenost další vodní překážky.

Správné časové využití pontonových souprav ukazuje na důležitost jejich rych-

lého manévru. Ten musí být zabezpečen kromě včasného uvolnění i jejich správným zařazením na čela hlavních sil, do předsunutých odřadů, vedením armádních záloh těsně za prvosledovými svazky a v některých případech i v jejich sestavě.

Podmínky k zabezpečení manévru zabezpečuje lépe než střední mostová souprava SMS pontonová mostová souprava PMS a to jak z hlediska rychlejšího sejmutí soupravy, tak jejího správného zařazení. Zařazení je snadnější proto, že souprava PMS má méně vozidel než souprava SMS.

Na několika praktických příkladech a TTD, jsme chtěli ukázat, jaké zvýhodnění nově zaváděná pontonová mostová souprava PMS vojskům přinese při násilných přechodech vodních překážek v průběhu bojové činnosti.

Z á v ě r

Pontonová mostová souprava „PMS“ splňuje základní požadavky k zabezpečení pohybu vojsk.

Její zavedení do vojsk bude vyžadovat jak od ženijních náčelníků jednotlivých stupňů velení, tak i od ženijních a vševojskových velitelů zvýšenou pozornost výcviku řidičů a obsluh soupravy, neboť jedině dokonalá připravenost těchto orgánů umožní splnit uvedené časové normy a zabezpečit tempo postupu při násilných přechodech vodních překážek.

Podplukovník Ing. Stanislav Těšínský,
podplukovník Ing. Zdeněk Jonášek

Použití PMS

Do výzbroje ČSLA byla v letošním roce zavedena nová pontonová mostová souprava PMS, která postupně nahradí střední mostovou soupravu SMS používanou u ženijního vojska přes 15 let.

Způsob překonávání vodních překážek podstatnou měrou ovlivňuje manévr vojsk na válčišti, z čehož vyplývá i význam moderních mostových souprav.

Pontonová mostová souprava PMS je natolik důležitá technika, že by ji měli znát nejen ženijní specialisté, ale i vševojskoví velitelé a příslušníci štábů a informačně i specialisté jednotlivých druhů vojsk.

Rozsah materiálu PMS a jeho varianty použití zvlášť v závislosti na terénních

a říčních podmínkách jsou relativně velké. Materiál PMS byl zkoušen prakticky několik měsíců v různých říčních a povětrnostních podmínkách z hlediska montážního, pevnostního i z hlediska zřizování přepravišť PMS a rovněž v rozdílných terénních podmínkách k ověření všech vlastností dopravního sestavení soupravy se zaměřením na dopravně mechanizační vozidla.

Považujeme proto vzhledem k důležitosti PMS za účelné poskytnout důležitá ověřená takticko-technická data a několik fotografií z použití PMS při ukázkách letos v květnu a dále v návaznosti naznačit vliv PMS na zabezpečení manévru vojsk.

CHARAKTERISTIKA PANTONOVÉ MOSTOVÉ SOUPRAVY PMS Z VŠEVOJSKOVÉHO HLEDISKA

Pantonová mostová souprava PSM je určena ke zřizování mostových a přívozových přepravišť pro bojovou techniku o jednotlivé váze do 60 t (event. u taháčů s přívěsy do 90 t u mostů a do 100 t u soulodí).

Z jedné soupravy PMS můžeme postavit buď 60 t most délky 227 m (či 2 mosty po 119 m) nebo 20 t most délky 382,25 m (či 2 mosty po 193,25 m); obě alternativy mostů jsou patrné ze schémat a obr. 1 a 2.

Vozovka 60 t mostu o šířce 6,5 m je dvouproudová pro břemena do 30 t (viz

obr. 1) a jednoproudová pro břemena do 60 t. Most únosnosti 20 t má jednoproudovou vozovku o šířce 3,27 m.

Stavba 60 t mostu z 1 soupravy trvá 30–45 minut (20 t mostu 50–75 minut) v příznivých podmínkách. Za zatížených podmínek (noc, mlha, zhoršená přístupnost, členité, strmé nebo kamenité břehy, zvýšená rychlost proudu, palba, neúplné obsluhy) se doba prodlouží 1,5 až 2krát.

Systém základního typu soulodí (40 t) je patrný z obr. 3.

Schéma mostu 60t

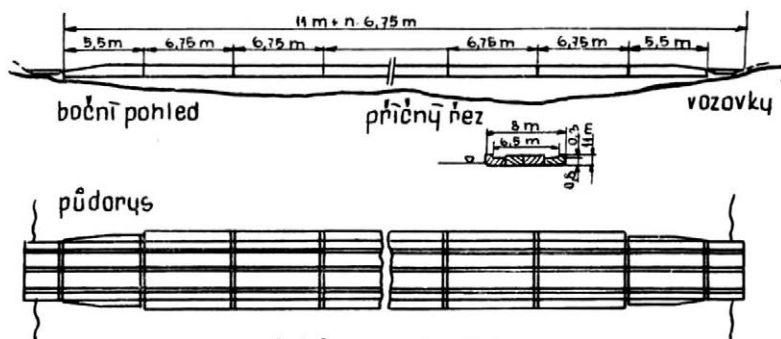
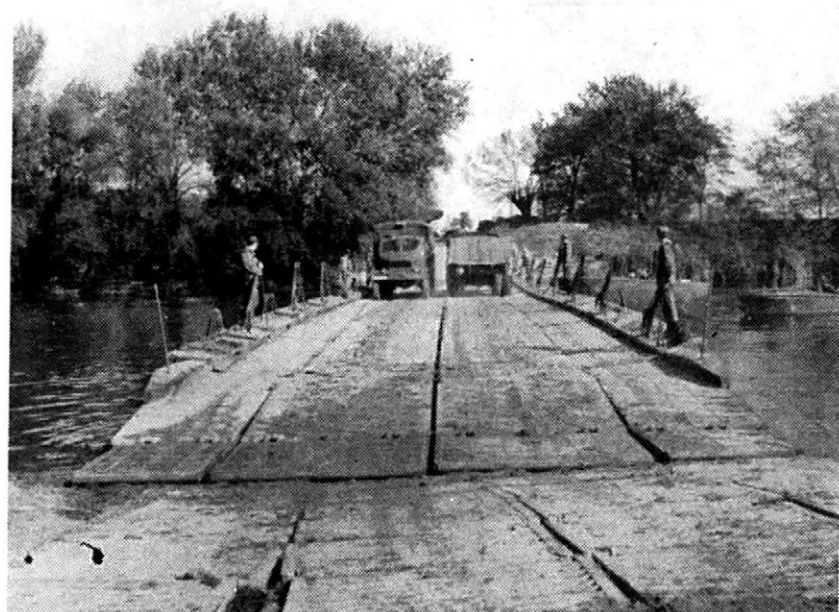
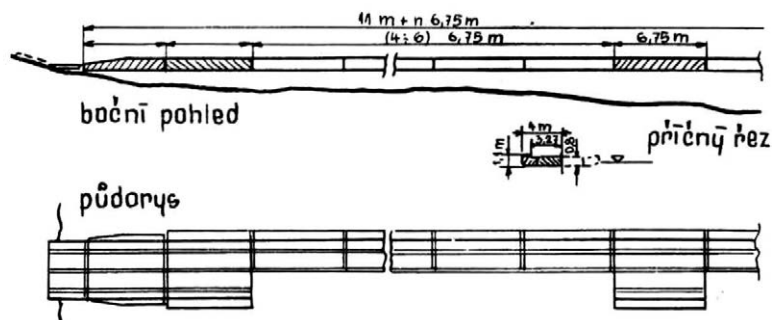
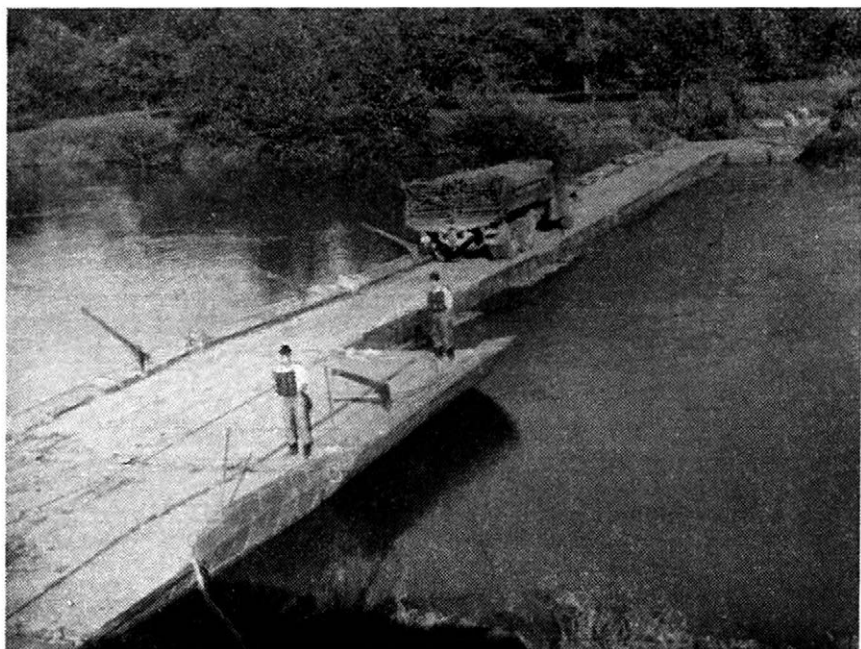

Schéma mostu 20 t

Obr. 1. Současný protisměrný přejezd aut přes 60 t most PMS

Obr. 2. Přejezd automobilu T 138 s vozovkami přes 20 t most PMS

Obr. 3. 40 t soulodí PMS s tankem T-54 v čelním postrku člunem Mo 111

Obr. 4. Kolona pontonových aut T 138 PP16V po příjezdu k řece před spuštěním pontonových dílů na vodu (1. vozidlo zprava s pobřežním dílem, další vozidla s říčními díly)

Obr. 5. Spouštění pontonových dílů na vodu (vpravo fáze rozevírání dílu na vodě, vlevo díl při úplném rozevření)

Typy soulodí včetně základních dat jsou uvedeny na **tabulce 2** (horní části sloupce PMS).

Základem soupravy PMS je:

- 30 pontonových aut T 138 PF16V s pontonovými díly (z toho 32 aut s říčnickými díly a 4 auta s pobřežními díly),

- 12 motorových člunů (upravených Mo 111) na podvozcích MP-5 v přívěsu za auty s vozovkami a se zabezpečujícím materiálem,

— a další zabezpečující technika útvaru.

Polovina soupravy se skládá z polovičního počtu vozidel celé soupravy doplněného dvěma pontonovými auty s pobřežními díly (na celkový počet 4 pobřežní díly), aby bylo možné sestavit z poloviny soupravy dva kratší mosty.

Příprava pontonových aut ke spouštění pontonových dílů na vodu, vlastní průběh spouštění pontonových dílů a tím i jejich přípravu ke spojování do soulodí a do mostů ukazují **obr. 4 a 5**.

POROVNÁNÍ PMS S DOSUD POUŽÍVANOU SMS A S NĚKTERÝMI CIZÍMI PONTONOVÝMI A OBOJÍVELNÝMI SOUPRAVAMI

Progresivní takticko-technická data a poměrové ukazatele PMS vyniknou při porovnání použití PMS a dosud používané SMS k přemístění vodní překážky o jednotkové šířce 100 m. Porovnání dat je patrné z **tabulky 1**, v níž je nutné zdůraznit především

- až 6× vyšší rychlost stavby mostu i soulodí,

- poloviční počet mužstva potřebného ke stavbě mostů,

- 3× nižší počet mužstva ke stavbě soulodí,

- 2–4× vyšší přepravní kapacitu mostu,

- poloviční počet dopravních vozidel.

Na druhé straně je však nutné upozornit na významný ukazatel soupravy SMS, která vyhovuje pro podstatně vyšší rychlost říčního proudu než PMS. Souprava SMS byla např. použita při povodních

na jižním Slovensku v r. 1965 ke stavbě mostu na proudu o rychlosti až 7 m/s. Souprava PMS vyhovuje pro plnou únosnost (v rozsahu šířky vozovky) jen pro rychlost proudu $\div 2,1$ m/s při hloubce vody větší než 3 m (3–6 m).

Po přechodnou dobu několika let, kdy budeme v armádě používat obě pontonové soupravy (PMS i SMS), je nutné počítat s tím, že především na širokých řekách může vzniknout potřeba využít ke stavbě mostu obou druhů materiálu. Pro tyto případy (stavba mostu dvěma útvary s rozdílným vyzbrojením pontonovým materiálem) byly vyřešeny doplňky, tzv. STYK, které umožní kombinaci PMS a SMS a jejichž rozsah je minimální.

K porovnání PMS se světovou úrovní obdobné techniky je uvedena **tabulka 2**. Rovněž z této tabulky vynikají progresivní data a poměrové ukazatele PMS.

VLIV PMS NA ZABEZPEČENÍ MANÉVRU VOJSK V PODMÍNKÁCH PŘEDPOKLÁDANÉHO VÁLČISTE

Průměrná šířka řek na předpokládaném válčisti je cca 60 m, maximální šířka řek je cca 200 m mimo RÝN, který dosahuje až 400 m šířky.

Řeky byly a budou pro manévr vojsk vážnými překážkami.

Na řekách se hlavní síly při postupu vojsk zdržují. Stavba mostů trvala dosud řádově hodiny, v současné době se však při použití PMS doba stavby pontonových mostů redukuje na desetiminuty a v příznivých podmínkách až na minuty. Tak např. ženijní útvar, vyzbrojený první soupravou PMS, postavil letos v květnu most přes řeku 100 m širokou po nácviku v rekordním čase — v poloviční časové normě.

Z dříve již komentované tabulky 2 vyplývá, že

— stavba mostu 60 t délky 100 m trvá

- u SMS ... cca 135 minut, ● u PMS jen ... 20–30 minut,

— provozní kapacita mostu je (při maximálních přípustných rychlostech vozidel na SMS do 15 km/h, avšak u PMS až do 30 km/h)

- u SMS ... 300 vozidel/h, ● u PMS ... 600 vozidel/h, při jejich osově vzdálenosti po 50 m.

Bude-li svazek přepravovat souběžně po dvou mostech 50 % — 60 % svých sil, připadne na 1 most cca 400–500 vozidel, tzn., že jejich přeprava bude trvat

- na SMS ... 80–100 minut, ● na PMS ... 40–50 minut.

Svazek tedy přepraví své hlavní síly přes řeku 100 m širokou po 2 mostech

- SMS ... za 215–235 min., ● PMS ... za 60–80 minut od doby zahájení stavby mostu

Přeprava hlavních sil svazku bude tedy po mostech PMS 3—4× rychlejší ve srovnání se SMS.

Přeprava prostředků operačního svazu přes vodní překážky bude při použití PMS 2—3× rychlejší než dosud.

Manévr vojsk ovlivňuje nejen rychlost stavby mostů i soulodí a jejich provozní kapacita, jež je skutečně špičková, ale i množství pontonového materiálu na jednotlivých stupních velení.

U svazku můžeme počítat se 119 bm 60 t mostu PMS (polovinu soupravy a navíc 2 pobřežní pontonové díly), což představuje 2 mosty únosnosti 60 t přes průměrnou vodní překážku předpokládaného váliště (2×65 bm mostu 60 t).

Některé útvary u operačního svazu budou mít 227 bm 60 t mostu PMS (1 souprava), což jim umožní přemostit i nejširší vodní překážky (mimo některých úseků Rýna).

Celková délka pontonových 60 t mostů PMS ve srovnání s 60 t mosty SMS, bude na stupni

— svazek cca 2,2× větší (119—130 m) : (48—58 m),

— operační svaz cca 1,7 — 2× větší (1049 m — 1126 m) : (528—638 m), za předpokladu, že operační svaz s 5 svazky bude mít 2 soupravy PMS a 5 polovin souprav, tedy 2×227 m (či 4×119 m) a 5×119 m (či 10×65 m) mostů; dosud má 2 soupravy SMS a 5 třetin SMS, tedy 2×144 m (či 6×48 až 58 m) a 5×48 až 58 m mostů.

V průběhu armádní útočné operace mohou vojska v průměru překonávat

— 2 řeky o šířce ... 40—60 m,
— 2 řeky o šířce ... 60—100 m,
— 1 řeku o šířce ... 100—200 m,
— 1 řeku o šířce ... 200—300 m,
— s 50% pravděpodobností i řeku o šířce nad 300 m, což činí na 1 postupové ose průměrně cca 700—1000 m přemostění, připadajícího pro kategorii pontonových mostů. Tyto počty překážek vyplývají z tabulky uvedené v časopise VOJENSKÁ MYSL č. 1/65 (str. 50).

Za předpokladu, že pontonovými pro-

středky bude zabezpečovat překonávání překážek o šířce

— do 100 m ... svazek,

— nad 100 m ... operační svaz (s event. posílením vyšším operačním svazem), pak případně na

— svazek přemostit svou částí soupravy PMS cca 260 m překážek při 1 trase, popřípadě cca 360 m překážek při 2 mostech na řekách šířky do 60 m a 1 mostě na řekách do 100 m (až 120 m),

což značí při souběžném uvážení počtu překážek 3—4násobné opakování stavby mostu v průběhu 4—6denní armádní útočné operace, tj. opakovaná stavba denně až ob den,

— operační svaz přemostit svými prostředky

cca 450—750 m překážek při 1 trase; při uvážení vztahů šířky a počtu překážek můžeme konstatovat, že využitím prostředků operačního svazu bude možné zřídit souběžně

buď 3 mostová přepraviště na řece o šířce do 150 m,

nebo 2 mostová přepraviště na řece o šířce do 200 m (až 230 m),

či 1 mostové přepraviště na řekách o šířce do 450 m.

Z toho tedy vyplývá jednak nutnost 2—3násobného opakování stavby mostu z téhož materiálu, tj. opakování stavby po cca 1,5—3 dnech, jednak potřeba posílit operační svaz pro překonávání řek nad 200 m (230 m) ke zřízení odpovídajícího počtu přepravišť a k náhradě ztrát pontonového materiálu v průběhu bojové činnosti.

Z hlediska manévru je důležitý faktor v koncepci řešení pontonových dílů PMS rovněž jejich konstrukční přizpůsobení k přenášení v podvěsu těžkého vrtulníku

Pohotovost manévru PMS po komunikacích a v terénu (především ve variantě na pontonových autech T 813), schopnost rychlé stavby mostů a soulodí i možnost manévru pontonovými díly vzduchem, stejně jako vysoká provozní kapacita mostu, ovlivňují značnou měrou manévr sil a prostředků vojsk.

Závěr

Pontonová mostová souprava PMS vykazuje progresivní parametry, je však přesto závislá na konfiguraci břehů vodních překážek, jejichž úprava negativně ovlivní pohotovost zřizování přepravišť. Proto bude velmi důležité zvládnout PMS u vojsk komplexně a souběžně řešit i další modernizaci.

Porovnání pontonových souprav SMS a PMS

Charakteristika	SMS	PMS
Most 60 t, délky 100 m		
– doba stavby min.	— 135	20 ($\div$ 40)
– počet mužstva mužů	234	114
– max. dovolená rychlost říčního proudu m/sec.	3,0	1,5 $\div$ 2,0*)
– provoz vozidel po mostě km/hod.	15	30
– počet dopravních aut ks	45	22
– délka kolony (à 50 m) km	2,7	1,3
Soulodí 60 t		
– doba stavby min.	45–60	10 ($\div$ 15)
– počet mužstva mužů	1 + 3 + 24	6 + 3
– přípustná rychlost převážení m/sec.	3,0	1,9 $\div$ 2,5 (hl. 1,5 $\div$ 6 m)
Váha 1 bm mostu únosnosti 60 t t	1,6	1,04
Počet bm mostů 60 t připadajících na 1 depr. auto bm	2,26	4,7

*) Údaj PMS platí pro střední hloubku vody 2 m a povrchovou rychlost proudu.

Porovnání pontonových mostových souprav ČSLA a cizích armád

Typ		SMS				PMS				T5, Class 60				Hohlplattenbrücke 50/80			MFAB-F oboživ.		ALLIGATOR oboživ.		
Původ (použiti v armádách)		ČSSR				ČSSR				USA				NSR			USA		NSR		
přívozová souloží	únosnost souloží (t)	20	40	60	80	(20)	40	60	80	40	50	58	67	30	50		70	100	10	30	60
	počet v soupravě	18	12	9	6		16	10	8					6	5		3	3	6	3	2
	šířka × délka vozovky (m)	3,8 × 12	3,8 × 12	3,8 × 12	3,8 × 18		6,5 × 13,5	6,5 × 20,2	6,5 × 27					4,2 × 12,6	4,2 × 16,8		4,1 × 3,8	4,1 × 5,4	5,6 × 8,6	5,6 × 17	5,6 × 26
	počet pontonů (dílů)	2	3	4	6		2	3	4	4	6		6	2 × 4 + 4 × 2	2 × 4 + 6 × 2		4	6	1	2	3
	stavba souloží	počet mužstva					4 + 2	6 + 3	8 + 4					žen. četa			12	18	3	6	9
		dobu (min)					8 (-12)	10 (-15)	12 (-18)	90	90	90	90	50	50				6	10	20
	osádka souloží	1 + 8	1 + 8	1 + 8	1 + 12		4	6	8								12	18	3	6	9
	počet člunů v soupravě	12				12								propulsory 4			—	—	—	—	—
mosty	únosnost mostu (t)	20	40	60		20		60			50	58		30	50	80	50				60
	šířka vozovky (m)	3,8	3,8	3,8		3,29		6,5			4,1	4,1		4,2	4,2 až 6,3	6,3 až 8,1	3,6				5,63
	délka mostu (m)	234	196	156		389		227			195			126	92,4	6,3	214				52
	stavba mostu	počet užstva				68 + 34		68 + 34			10 + 80	10 + 80		4. žen. čety			78				18
		dobu (min)				50 (-75)		30 (-60)			240	300		330	270	270	105				27
	délka kolony při dopravě (km)	ve dne 3,2; v noci 2,0				1,5–2,2				1,4–2,1				2,0–3,0			0,9 + 1,4				+ 0,3

Týlové zabezpečení

PVOS

ve válce

Při organizaci vojsk PVOS vycházelo se z předpokladů, že dislokace útvarů a jednotek bude stálá, že manévr bude uskutečňovat jen letectvo a z pozemních vojsk budou manévrovat jen některé jednotky na malé vzdálenosti.

Proto bylo týlové zabezpečení v míru i ve válce orientováno na teritoriálně řešený systém, zásoby byly vytvořeny s cílem zabezpečit činnost jednotek a týlové jednotky útvarů byly dotovány silami a prostředky, které mohou zabezpečit činnost vojsk z místa mírové dislokace (s výjimkou letectva).

Proto nebyly vytvořeny na stupni útvaru a svazku žádné pohyblivé zásoby materiálu pro celý útvar (svazek). Při úpravách v systému zásobování byly na stupni svazu vytvořeny dispoziční zásoby, které jsou umístěny ve skladech vojenských okruhů nebo MNO.

Za těchto předpokladů řídí svaz PVOS týlové zabezpečení v míru až do útvarů včetně, přičemž svazky mají po týlové stránce jen inspekční orgány (zabezpečují a kontrolují plnění rozkazů a nařízení vydaných armádou). Stejný způsob se předpokládá i ve válce. Od doby vytvoření této organizace se však vlivem poznatků některé názory změnily, jako např.

- sestava PVOS se mění již po prvním hromadném úderu a může dojít ke změně i v důsledku dalších hromadných úderů,

- při úspěchu vlastních vojsk může mít PVOS část své sestavy na osvobozeném území,

- v důsledku realizace plánu operační přípravy státního území (mobilizace, plánu evakuace apod.), mohou být některé zdroje, používané doposud vojsky PVOS, zrušeny,

- spotřeba materiálu i zdravotnické ztráty osob jsou nerovnoměrné časově

i prostorově a ne ve všech případech je mohou civilní zařízení útvarům (jednotkám) PVOS zabezpečit,

- boj útvarů PVOS řídí svazky, které však nemají týlovou působnost,
- samostatné týlové spojení ze svazu PVOS na svazky a útvary není organizováno,
- útvary a jednotky jsou při dislokaci v posádkách zabezpečeny na 5 a více dnů bojové činnosti. Při změně dislokace jsou však schopny přesunout jen nejnnutnější potřebné zásoby (LPH, rakety, přídavné nádrže apod. na 1—2 dny činnosti).

I když můžeme pokračovat ve výpočtu změn, k nimž dochází u PVOS v době války, **rozhodující pro organizaci a řízení týlu a systém zásobování je, že útvary často manévrují a tento manévr bezprostředně řídí svazek PVOS, materiálovou kompetenci má svaz a zásoby jsou u VO.**

Nejednotnost velitelské a týlové linie přináší s sebou různý výklad o způsobu týlového zabezpečení:

1. Je představa, že útvar (jednotka) si všechny záležitosti spojené s doplněním spotřebovaných zásob vyřídí sám (u civilních i vojenských teritoriálních orgánů). Tento názor razí útvary PVOS.

2. Byl vysloven názor, že veškeré změny proti systému zásobování přijatého v míru, bude řešit svaz PVOS s VO nebo MNO (názor VO a správ týlu MNO).

Posoudíme-li oba názory, zjistíme, že mají některé nedostatky, které je předem odsuzují k zániku.

K názoru ad 1) útvary mají své jednotky rozmístěny v několika krajích (např. rtpr ve 2—3) a na teritoriu dvou VO, s orgány teritoria nemají spojení; jaká by byla potom úloha orgánů týlu svazků a svazu PVOS?

K názoru ad 2) o rozhodnutí velitele svazku se týl svazu dozví opožděně. Bude-li týl svazu uplatňovat požadavky cestou MNO na VO, přijde rozhodnutí možná už v době, kdy sestava bude znovu změněna.

Není tedy možné rozhodovat jednoznačně. Lépe vyniknou možnosti způsobu řízení týlu a systému týlového zabezpečení, rozebereme-li si jednotlivé činnosti.

ZÁSOBOVÁNÍ

a) vojenským materiálem

U vojenského materiálu, který je doplňován z vojenských zdrojů (skladů VO nebo MNO, zásob zanechaných v posádkách a na letištích) je nejvýhodnější ponechat způsob, při kterém bude svaz PVOS mít na určité období činnosti (asi 1 měsíc) vyhrazeny ve skladech VO depozita. Jejich výše by u týlového materiálu měla odpovídat předpokládané průměrné spotřebě všech útvarů PVOS rozmístěných na teritoriu VO v mírové dislokaci. Tak např. na teritoriu některého z VO mohou být v míru rozmístěny:

- dva rtpr se 7 RTH,
- jedna plrb s 5 plro,
- jeden slp se zabezpečovacími jednotkami.

Celkové válečné počty těchto útvarů mohou mít např. 5700 osob, 500 vozidel a 250 agregátů různého druhu. Průměrná norma spotřeby těchto útvarů na 1 den bojové činnosti je:

- PHM — PL-4 1,4 n,
- prov — kdp 0,05,
- ddp 0,95,
- munice — pl 0,25 pp

atd.

V depozitu svazu PVOS u tohoto VO by tedy mělo být 42 n PL-4 pro jeden slp, 1,5 kdp a 28,5 ddp vojenského proviantu pro 5700 osob, 7,5 pp munice pro 30mm PLdk pro x počet PLdk všech útvarů atd.

Svaz PVOS by měl mít právo část (do 01—0,15) těchto depozit přidělit svazku PVOS s tím, že o jejich čerpání rozhoduje svazek v případě nezbytné potřeby. Svá rozhodnutí zasílá přímo na jednotlivé sklady VO k realizaci.

Se zbytkem depozit by disponoval svaz přímo až na útvary jako v míru (např. u materiálu pravidelné spotřeby — vojenský proviant apod.).

Bude-li v důsledku změny sestavy PVOS některý útvar z teritoria jednoho okruhu přemístěn na teritorium jiného okruhu, může svaz (svazek) uhradit jeho spotřebu z depozit na běžný měsíc a bude-li nutné, udělat převod (vyrovnaní depozit mezi sklady);

b) nevojenským materiálem (některý proviant a APHM)

Tento materiál je zajišťován v NH u civilních dodavatelů do výše fondů vydělených k potřebě vojsk v jednotlivých krajích. Bude-li při změně sestavy vojsk PVOS nutné změnit fondy, uskuteční to svaz PVOS ve spolupráci s MNO nebo VO. Zatím však není dořešeno, jak, od koho a kdy se dozví útvar, odkud má nevojenský materiál odebírat (hlavně proviant). Podle zásad velení by to mělo být tak, že v rozkaze k přemístění (změně sestavy) bude řešeno i týlové a technické zabezpečení. Aby tomu tak mohlo být, měly by být zásoby zajištěné v NH vyčleněny jako depozita svazu PVOS v místech určených velitelským svazu PVOS.

Výše vyčleněných zásob by měla odpovídat, podobně jako u vojenského materiálu, určité době bojové činnosti (např. 1 měsíc). Tak např.:

— depozita APH pro svaz PVOS by byla zajištěna podle požadavku svazu PVOS ze 70 % v okresních distribučních skladech PHM (v každém kraji, ve kterém jsou dislokovány útvary PVOS bude určen 1—2), z 15 % v krajských distribučních skladech PHM (v prostoru rozmístění svazku PVOS určeny 1—2 sklady) a zbývajících 15 % ve vojenské síti (OSPHM, ÚSPHM). Útvary by pak mohly být napojeny na distribuční sklady, záloha, se kterou by disponoval svazek, bude v krajských distribučních skladech a záloha, se kterou by disponoval svaz PVOS, by byla ve vojenské síti. Mohlo by být stanoveno, že celkový jednoměsíční limit v těchto skladech nesmí klesnout pod 0,3, tj., že ve skladu bude nesnižitelná zásoba ve výši předpokládané spotřeby na 10 dnů;

— depozita proviantu by byla zajištěna ve 2 okresních VPZ (skladech n. p. Zelenina, pekárnách apod.) po krajích, kde jsou dislokovány útvary PVOS podle požadavku velitelského svazu PVOS.

Mohlo by být stanoveno, že z celkového limitu na 1 měsíc musí být jako nesnižitelná zásoba udržováno určité množství (např. u chlebové mouky a kuřiva do 10 dnů, u mléčných výrobků a zeleniny na 3 dny apod.).

Druhá varianta je možnost využívat k zásobování proviantem skladů KVS, budou-li tyto zřízeny. Tím by na území státu byl vytvořen systém míst, na které by bylo možné napojovat k odběrům útvary, uskutečňující manévry a orgány svazu (svazku) by mohly ihned s vydáním bojového nařízení řešit materiální zabezpečení. Dodatečně by pak mohly ve spolupráci s MNO (VO) řešit převod fondů proviantu apod.

Příděl zásob nebo vyčlenění depozit s určením množství a kraje pro svaz PVOS by se měl uveřejňovat v týlové Směrnici MNO/HT.

Měl-li by svaz PVOS takové podklady o svém materiálním zabezpečení, mohla by jeho řídicí činnost být organizována takto:

Týl svazu by zpracoval plán týlového zabezpečení na celé časové období (např. na měsíc), s rozdělením předpokládané spotřeby jednotlivých útvarů po kratších časových údobích (např. dekádách).

V týlových nařízeních svazu by útvarům (cestou svazků) stanovil na časové údobí (dekádu) normu spotřeby a zdroje, odkud by útvar materiál odebíral. Skladům VO a civilním orgánům by cestou velitelství VO oznámil výši norem spotřeby útvarů na ně napojených (místa odběrů u civilních orgánů by mohla být upřesněna již v míru). Útvary by pak odebíraly buď podle potřeby nebo v termínech domluvených se sklady materiál do stanovené výše.

Při větší spotřebě než stanoví norma musel by si útvar včas vyžádat zvýšení přídělů u svazku, který by měl možnost určitým malým množstvím disponovat jako svou zálohou.

Při každé změně sestavy, která by narušovala plán, by musel svaz uvedenou činnost opakovat (přepracovat plán týlového zabezpečení a vydat příslušná týlová nařízení).

Do té doby, než tuto činnost uspěje svaz, by měl svazek možnost doplnit zásoby, potřebné k bojové činnosti na novém místě z vyčleněné pro něj zálohy.

U proviantu stanoví sortiment předpis, nebylo by proto nutné jej rozvádět, ani vést na stupni svazku a svazu podrobnou evidenci. Tu by mohli vést funkcionáři svazku a svazu jen o záloze, kterou mají v jednotlivých skladech zajištěnu.

Po obdržení nařízení o týlovém zabezpečení by si domluvil útvar s příslušnými orgány v určitých místech jen podrobnosti odběru a pokud by neuskutečnil další manévr, neměnily by se ani jeho zdroje doplňování.

Při vyřazení některého ze zdrojů činností nepřítel nebo z jiného důvodu orgány kraje by musely přidělit jiný zdroj. Tento způsob zásobování má jistě své nevýhody, z nichž nejzávažnější asi bude, že je dost složitý po stránce organizační a náročný na dopravní prostředky, poněvadž útvar by musel odebírat pro jednotky a jim přisunovat. (Zatím se stále uvažuje o tom, že si jednotka sama odebírá v nejbližším obchodě a že si to zajistí u příslušných okresních orgánů.) Má však jednu nevýhodu, že je to systém, který dává veliteli svazu (svazku) možnost sledovat a řídit i týlové zabezpečení svých rozhodnutí.

Představme si jen jistotu o splnění úkolu, rozhodne-li velitel svazu změnit sestavu z kraje severomoravského do kraje jihomoravského a k zabezpečení proviantem a APHM nemůže říci nic. Velitel svazku tento úkol již konkretizuje co do míst a času, a k zabezpečení těmito druhy materiálu může říci ještě méně než svaz. Takto se úkol přenesení až na jednotku, která se během 12—24 hodin přemísť, v dnešní organizaci není schopna přesunout ani určené množství zásob a na novém místě si teprve musí cestou příslušných orgánů kraje zajišťovat materiál.

Pro ONV nemusí být problém okamžitě rozhodnout, jak bude zabezpečeno 100—200 vojáků, kteří se zde náhle objevili navíc. Neznám ale velitele, který by v tom nechtěl mít jistotu a mimo to jsou zde ještě ustanovení řádů a předpisů o tom, že každý úkol musí být materiálně zabezpečen.

ZDRAVOTNICKÉ ZABEZPEČENÍ

Svaz PVOS má již v míru v plánech pro bojovou činnost stanoveno, kam bude odsunovat raněné. Jsou to zpravidla zdravotnická zařízení teritoriálního charakteru, která se teprve na určitý rozkaz zřizují (redislokují). Doba, za

Příklad rozdělení zásob

P. čís.	Sklad	druh	plrb	rtpr	lpr atd.	sPVOS	APVOS
1	PHM Okresní distribuční sklad PHM Hořovice	BA NM	50 m³ 70 m³	25 m³ 30 m³			
	Krajský distribuční sklad PHM Slaný	BA NM		25 m³ 30 m³		75 m³ 80 m³	
	Okružový sklad PHM Roudnice	PL-4 BA NM			1700 m³ 200 m³ 250 m³	175 m³	300 m³ 50 m³ 50 m³
	atd.						
2	Proviant OSPM Terezín	mk suchar atd.	5 t 1 t	6 t 1 t	8 t 1 t	5 t —	10 t 2 t
	VPZ Benešov		2 dd	5 dd			0,1 dd
	VPZ Beroun		8 dd	5 dd	10 dd	0,2 dd	—
	atd.						

kteřou tuto činnost jsou schopny ukončit a zahájit přijímání raněných, se pohybuje mezi 24—48 hodinami.

Kalkulujeme-li nejnevýhodnější pro nás variantu ($M=D$), mohou mít vojska PVOS již asi 15 % zdravotnických ztrát. Přitom u pozemních vojsk PVOS jsou zdravotnické etapy jen typu praporečnického obvodu. Jen u letištních praporeč je zdravotnická etapa schopna i chirurgických zákroků.

Musíme vzít v úvahu, že ztráty budou ohniskové. U každého ze zasažených míst bude pravděpodobně zasažena i zdravotnická etapa, která se rozmísťuje přímo s jednotkou a k odsunu raněných bude možné vyčlenit potřebný počet nákladních aut jen v omezeném rozsahu a ani zničenou zdravotnickou etapu (lékaře) nebude možné nahradit.

Vzniká tedy problém, co se zdravotnickými ztrátami u vojsk PVOS do té doby, než teritoriální zdravotnické etapy začnou pracovat. Je několik možností:

- využívat výjezdních oddílů, budou-li schopny ihned po zahájení války zahájit činnost;
- do ohnisek zdravotnických ztrát zasazovat orgány roty specializované zdravotnické pomoci;
- vydělit na dobu dvou až tří dnů k potřebě PVOS 3—5 szo, určených k zabezpečení polního sledu velení (ze zdravotnické zálohy PSV).

Z těchto možností je nejreálnější ta poslední. Samostatné zdravotnické oddíly jsou mobilizovány v různých částech republiky v časově velmi krátké době a s jejich zasazením se počítá postupně. Nebude tedy tak složité v určených 3—5 střediscích ponechat po jednom szo, které by podle pokynů zdravotnických orgánů svazu (svazku) PVOS po dva dny likvidovaly zdravotnické ztráty na určeném území. Po dvou dnech by mohly být uvolněny k potřebě polního sledu velení.

Ve zdravotnickém zabezpečení je ještě jedna složka, kterou bude nutné řešit. Raněné odsunujeme na vzdálenost 70—120 km. Přitom má každá jednotka, ale i útvar po jednom zdravotnickém autě. Je jich tedy u svazu PVOS mnoho, ale v každém ohnisku ztrát prakticky jen jedno. Z místa zasažení však bude nutné co nejrychleji odsunout 50—80 raněných.

Prostředek, který je to schopen zvládnout co do času i rozsahu, je vrtulník. Je proto účelné, aby u svazu PVOS byla letka vrtulníků, která by byla plně využita k přísunům leteckých řízených raket a odsunům raněných. K témuž účelu by měl být u svazku PVOS roj vrtulníků (k dopravě LŘR od STS na letiště a odsunu raněných pilotů a technických specialistů).

Hygienicko-epidemické zabezpečení bude vytvořením hygienicko-epidemické čety a prohloubením spolupráce s hygienicko-epidemickou službou na teritoriu vyřešeno. Nevyjasněna zůstává zubolékařská péče. Bylo by účelné, kdyby svazky PVOS měly vlastní pojízdná zubní ambulatoria v míru i ve válce.

DOPRAVA

Přesuny v rámci změny sestavy vojsk svazu PVOS je možné nejvýhodněji zabezpečovat ze stupně svazku. Na štábu tohoto stupně velení je zpracován podrobný plán i nařízení k zaujetí nové sestavy.

Bylo by proto účelné, aby svazky PVOS organizovaly spolehlivé spojení s KSVD. Na stupni útvaru by ZT s KSVD domluvil, které komunikace bude útvar používat k zásobovací činnosti a jaké dopravní prostředky by mohl útvar vyžádat od teritoriálních orgánů v případě nezbytné potřeby.

Dopravní orgány na stupni svazu by pak zabezpečovaly u MNO železniční přepravy, zajišťovaly přesuny přes území několika krajů a organizovaly materiální zabezpečení vojsk PVOS silničním materiálem. Takové rozdělení kompetence by nejlépe odpovídalo zvláštnostem dopravní problematiky vojsk PVOS.

ŘÍZENÍ TÝLU

I když jsem v předchozích částech neujasňoval současný stav podrobně a zaměřoval jsem se více na vysvětlení návrhu na řešení, je zřejmé, že nedořešené otázky materiálního, zdravotnického zabezpečení i dopravy se plně odrážejí ve způsobu řízení týlu.

Skutečnost, že na žádném stupni velení (od útvaru až po svaz) nejsou žádné sklady zásob ani zálohy sil a prostředků a s výjimkou svazků žádné volné dopravní prostředky k dispozici, skladba spotřeby a rozložení zásob, zásobování z vojenských a nevojenských zdrojů, úplná závislost na vojenských orgánech zdravotnické služby teritoria a konečně i dislokace útvaru po jednotkách, to všechno v průběhu let způsobilo, že rozpracování otázek řízení týlu u vojsk PVOS bylo opomíjeno. Stupně svazu a svazek podrobně řeší všechny otázky spojené s činností týlu leteckou (letištních praporů — poněvadž tyto jsou až po měkký proviant zabezpečovány z vojenské sítě). Ostatním druhům vojsk

PVOS (PLRV a RTV) jsou vydány jen základní informace (kam odsunovat raněné, určená komunikační síť, místa vojenských skladů apod.).

Tyto informace se celkem v málo upravené formě dostávají až k jednotce. Útvary a jednotky mohou jich využít zpravidla až po upřesnění bližších podrobností k jejich realizaci na místě (např. možnosti odběru — u pravidelně odebíraného materiálu ve vojenských skladech, kapacita vyčleněná ve zdravotnických zařízeních pro útvar apod.). Zásobování měkkým proviantem a APM je víceméně ponecháno na iniciativě funkcionářů útvarů a jednotek, kteří si přímo na novém místě činnosti musí projednat, kde budou odebrat (proviant) nebo se spoléhat na činnost civilní distribuční sítě v PHM. Rovněž využívání zásob v posádkách útvarů a jednotek, které působí z mírových posádek — je ponecháno na útvaru, poněvadž na vyšších stupních velení není o nich podrobný přehled.

Týlu se prakticky velí z VS, kde jsou zpravidla rozmístěni ZT s některými týlovými funkcionáři. Zbytek týlových funkcionářů je rozmístěn u útvarů v prostoru týlu (nazýván týlovým prostorem — v něm jsou zásoby pro velitelství útvaru a velitelské jednotky), u svazku na ZVS a jen u svazu je vytvářeno TVS. TVS svazu však nemá přímé spojení se svazky a veškeré informace dostává z VS cestou ZVS, kde je umístěno několik funkcionářů týlu.

Informace o týlovém zabezpečení jsou rozděleny do několika skupin. Základní informace o stavu týlových jednotek, o hlavních druzích materiálu a zdravotnických ztrátách hlásí útvary denně. Týlové hlášení a odborné hlášení se předkládají každý třetí den. Týlové zabezpečení je v uvedeném rozsahu upřesněno týlovým nařízením svazu na začátku války. Po každém hromadném úderu nepřítele je vydáváno nařízení (jako součást nařízení velitele), kterým ZT reaguje na vzniklou situaci. Podle potřeby je pak vydáno samostatně týlové nařízení (ke změně sestavy apod.). K vydání těchto nařízení má týl k dispozici jen zprávy od podřízených, zpravidla mu však v době vydání nařízení chybějí informace o stavu civilních zařízení teritoria (v oblasti zdravotnické, PHM a proviantní), vojenských skladech a nemocnicích i komunikační sítě. K tomu, aby tyto informace měl a aby měl zajištěnu i spolupráci a rychlou realizaci svých požadavků u VO a na MNO, bylo by účelné, aby si týl svazu PVOS vysílal styčnou skupinu (2 osoby) na týl všech VO i MNO.

Svaz (i svazky) PVOS udržují spojení s velitelstvími VO tím, že VO si vysílají na VS styčné orgány PVO. Jejich prostřednictvím by bylo možné několikrát denně (v přestávkách mezi nepřátelskými údery) předávat vzájemné informace a požadavky.

Řízení týlu není u PVOS plně dořešeno. Jeho dořešení závisí na dokončení rozpracovaných otázek v oblasti teritoria i v podrobném rozpracování systému zásobování vojsk na teritoriu ve válce. Samostatně je, myslím, nutné řešit zásobování z civilní distribuční sítě.

Pak bude možné dořešit, v čem je nutné centralizovat řízení týlu a které oblasti decentralizovat až na stupeň útvaru (jednotky). Současně s tím bude nutné řešit, aby množství sil a prostředků na jednotlivých místech velení odpovídalo přijaté koncepci. Nástin problémů v týlovém zabezpečení vojsk PVOS není jistě úplný. Nezabýval jsem se např. týlovým zabezpečením činnosti vojsk PVOS, působících na osvobozeném území.

Chtěl jsem jen upozornit na nejasnosti a v některých případech, podle poznatků ze cvičení, navrhnout řešení.

Plukovník Ing. Karel Pezl

K PLÁNOVÁNÍ OPERACÍ **POV**

Vycházíme-li ze závěrů o možnosti zahájení války ve dvou základních variantách, tj. s použitím jaderných zbraní, nebo jejím počátečním vedením pouze klasickými prostředky, jsme v oblasti operačního plánování postaveni před problémem, jak tedy plánovat, co je určující, z čeho vycházet, jak tuto situaci řešit v práci štábů.

Je přirozené, že tato skutečnost principiálně ovlivní charakter plánování.

Ve své podstatě jde o správné řešení dvou problémů, obsahově se od sebe výrazně lišících. Předpokládaná kvalita použitých prostředků ničení zásadně ovlivní celkový charakter operací, tj. cíl, tempo, šířky pásem činnosti, operační sestavu, oblast maximálního a technického zabezpečení i řešení způsobů bojové činnosti a taktického použití druhů vojsk, organizaci všestranného zabezpečení i oblast velení vojskům.

Dosavadní praxe v činnosti operačních štábů přistupovala k tomuto problému jako k souběžnému celkovému řešení operace dvěma plány.

To s sebou přináší neúměrné zvýšení časové potřeby, odpovídající rozsáhlosti rozpracovávané dokumentace.

Tuto dosavadní praxi bude účelné zvážit, a to především z těchto důvodů:

— cvičení NATO, i závěry z větších operačních cvičení našich vojsk na základě pravděpodobného vývoje strategicko-operační situace na našem válečném území potvrzují, že období, pokud válka byla zahájena jen s použitím klasických

zbraní, bylo časově velmi omezené, řádově na hodiny až jeden, maximálně dva dny, kdy došlo k přechodu na použití jaderných zbraní.

V těchto případech **nelze hovořit o operaci vedené klasickými zbraněmi, ale v zásadě o operaci vedené s použitím jaderných zbraní, která má však charakteristický začátek.**

Z toho lze vyvodit, že pro operaci jako celek **je použití jaderných zbraní obecným**, a pro její **začátek je období vedení bez jaderných zbraní zvláštním**;

— plánování operace **bez použití jaderných zbraní na celou hloubku bude méně reálné**. I za předpokladu, že by bez použití jaderných zbraní byla vedena celá operace, vzhledem k podstatně se změnivší schopnosti rozsáhlého a širokého manévru na válčišti (a to v této variantě by bylo nutné vzít v úvahu i možnosti hlubokých strategických záloh) je nepřítel schopen výrazně změnit celkově své operační uskupení na směru operačního plánování. To znamená, že tím **vytváří novou kvalitu**, kterou v období plánování operace nelze úplně předvídat. Řešení takového předpokladu by znamenalo uchýlit se ke škále variantování při zpracovávání plánu. Přirozeně, že obdobné možnosti mají obě strany a tím se dále zvyšuje pravděpodobnost, že v průběhu takovéto operace by došlo k zásadním změnám v operaci, jež by vyvolaly **negaci původního plánu**;

— zvláště výrazně se nereálnost takového plánování projevuje v oblasti materiální technického a zdravotnického zabezpečení. **Diametrálně se lišící proporce v potřebách vojsk** v obou variantách nedávají týlu dostatečně reálné předpoklady solidních kalkulací, zejména již proto, že pro ně nelze vytvořit ani dostatečně věrohodný hypotetický předpoklad. To přirozeně vede k tomu, že materiální oblast plánu je řešena obecně a nemůže plně odrazit potřebné zvláštnosti, zejména organizaci operačního týlu a systému zásobování;

— zpracovávání dvou samostatných oddělených plánů **nevytváří harmonický předpoklad** pro přechod k plnění úkolů podle plánu operace vedeného jen klasickými zbraněmi, k vedení operace s použitím jaderných zbraní. Není zvýrazněna potřeba **jednota operace v širším pojetí**.

I když dnes více než jindy vidíme plán operace jako dokument konkretizující především základní operační myšlenky a jejich všestranné zabezpečení, je měrou jeho reálnosti a použitelnosti schopnost maximálně se přiblížit realitě operace.

Jestliže tedy dnes v běžné praxi operačních štábů pracujeme s dvěma odlišnými plány, nutně tím vytváříme pravděpodobnost v průběhu operace řešit plán třetí.

Jaké tedy hledat východisko, jak chápat soudobé operační plánování první operace. Domnívám se, že správné řešení by mělo respektovat tato fakta:

1. Operaci jako celek **plánovat s použitím jaderných zbraní**.
2. V plánu předvídat **možnost**, že operace může být **zahájena i bez jejich použití**.
3. Vzhledem k tomu přijímat **některá řešení ve volnější formě**, dávající prostor volnějšího reagování na různost a možné doby přechodu na použití jaderných zbraní.

K tomu některá zdůvodnění:

Rozhodujícím ke splnění úkolů v operaci je způsob použití jaderných zbraní, zejména **účast jaderných prostředků frontu a armád v prvním hromadném**

úderu. To vytváří kostru základního operačního úderu a z toho vyvozeného operačního manévru. Jestliže nebude hromadný úder v samotném začátku, nejsou pak ani jiné síly, které jsou schopny v krátké době tyto úkoly řešit samy — tedy v podstatě cíle a úkoly pro první hromadný úder zůstávají v obecné platnosti po dobu nejméně 1—2 dnů. Jeho zahájení ať v počátku, nebo v průběhu, bude ale řešeno pod jednotným operačním zámyslem.

TEMPO ÚTOKU

Dosavadní praxe plánování na operačních štábech často upadá do schematicnosti v oblasti temp útoků a jejich rozdělení na jednotlivá období nebo dny operace. Domnívám se, že toto vychází z nedostatku schopnosti modelovat operaci a vytvořit hypotézu její dynamiky.

V principu rozbor většiny operačních cvičení (obou stran) ukazuje, že tempo útoku prvního dne i v operaci vedené s použitím jaderných zbraní, z mnoha reálných důvodů nedosahovala středních temp operace vedené s jadernými zbraněmi, ale spíše se přibližovala tempům operací bez jaderných zbraní. To přirozeně je výsledkem relativní jaderné rovnováhy na středoevropském válčišti a odpovídá schopnosti obou stran v prvním hromadném úderu způsobit vážné ztráty, které zpravidla nedovolí první den rozvinout operace na maximální tempa.

Tato skutečnost, bude-li respektována, sníží dosavadní nepřesnosti v reálném tempu a přiblíží obě počáteční možné varianty k středním shodným parametrům.

Druhý den bude zpravidla již výrazný v tempu, zejména na směru hlavního úderu. To je logicky zdůvodněno tím, že

— došlo-li k použití jaderných zbraní v samotném počátku, bude možné již nejen likvidovat účinně následky jaderného napadení, ale zpravidla rozvinout útok do hloubky na zvoleném směru i novými silami;

— ve variantě, že se přejde na použití jaderných zbraní v průběhu D 1 nebo D 2, bude zpravidla větší dostatek průzkumových údajů (než při zahájení operace), které umožní cílevědoměji, a tím tedy s větší efektivností použít jaderných zbraní a dosáhnout výraznější převahy a realizovat tak hlubší manévry.

SESTAVA

Členění výchozí operační sestavy zpravidla odpovídá oběma variantám. Výraznější změny se týkají uspořádání palebných systémů, kdy k vedení operací bez jaderných zbraní je třeba řešit potřebu většího počtu palebných prostředků soustředěných na hlavní směry svazků. Domnívám se, že toto řešení (soustředění palebných prostředků) je obecně platné a je určující pro operaci v obou variantách. Dojde-li pak k zahájení operace s použitím jaderných zbraní, bude jen účelné využít této pohotové palebné síly, s operativním palebným manévrem v závislosti na účincích jaderných úderů a k jejímu rozptýlení po splnění tohoto úkolu.

Při těchto pravděpodobných tempech D 1 (jak jsem uvedl), nebudou výrazněji ovlivněny ani prostory zasazení druhého sledu armády v D 2 a tím i základní počáteční manévry.

Tvorba bojových sestav svazků prvního sledu by měla jednoduchým způsobem reagovat na změnu charakteru zahájení operace, zpravidla buď zasazením pluku z hloubky z chodu na směr zvoleném k vytvoření potřebné taktické převahy, nebo jeho ponecháním v druhém sledu k manévru při vedení operací s jadernými zbraněmi od samého začátku.

MATERIÁLNĚ TECHNICKÉ A ZDRAVOTNICKÉ ZABEZPEČENÍ

Řešení všech zvláštností zahájení operace bez použití jaderných zbraní by v podstatě mělo, z pohledu operačního týlového plánování, být řešeno materiálem zvýšených norem, které jsou v daných prostorech k dispozici, zásadním předvídáním jeho zmanévrování prostředky uživatele. Tím lze dosáhnout pevného systému v použití operačního týlu na celou hloubku operace, jehož podkladem již bude operace vedená s použitím jaderných zbraní.

Požadovaná **volnost plánu operace** se může projevit především:

- v době stanovené k plnění úkolů, zejména bližšího (stanovením rozmezí),
- hlubšími variantami ve volbě prostorů k zasazování druhých sledů (ostatně stávající praxí, kdy prostory zasazování zejména svazků druhých sledů armád jsou od sebe vzdáleny jen několik metrů a zpravidla na jednom směru nepokládám za správnou),
- silnější tvorbu záloh, a to i materiálních, umožňujících již v počátku snazší manévry a rychlou reakci na vzniklou zásadní situaci.

Považuji za účelné v této souvislosti říci i několik názorů na **základní operační manévry** v počátečním období války a způsob, jak je řešit — v plánu.

Manévry budou především určovat jaderné možnosti stran a předpoklady k vytvoření operačního uskupení vojsk. To jsou také činitelé, které budou mít nejvýraznější vliv na získání a udržení operační iniciativy.

Pro počáteční období bude specifickou etapou, která může předcházet zahájení ozbrojeného konfliktu, v níž jednotlivé strany budou provádět řadu konkrétních opatření k zvýšení všestranné připravenosti k vedení války a jejíž trvání může být různě dlouhé — delší období — několik dní — několik hodin — nebo nulové, tj. zahájení války s absolutním překvapením.

Boj o získání iniciativy povedeme již v tomto období. Jeho projevem bude především příprava raketových jaderných prostředků k úderům na rozhodující uskupení nepřítele a zformování úderného uskupení, jež umožní v krátkých lhůtách maximální využití výsledků jaderných úderů a plně rozvinutí operační činnosti.

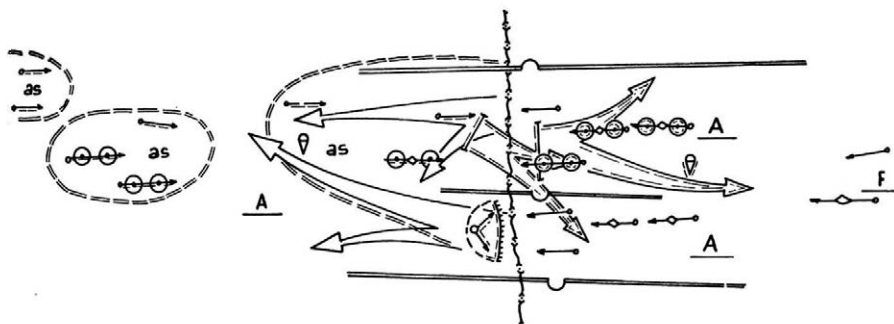
Tato skutečnost bude přirozeně zásadně ovlivňovat rozhodnutí stran, a často povede i k podstatným změnám v **pojetí operačního řešení** proti původně **přijatému** zámyslu, zejména ve **formách** jeho splnění.

Je proto nutné vidět, že plánování první operace frontu a armády vychází z určitých, pravděpodobnosti se přibližujících předpokladů reagování nepřítele. Již tato samotná skutečnost potvrzuje potřebu hluboké analýzy těchto možností a jejich ujasnění v **několika zásadních alternativách**.

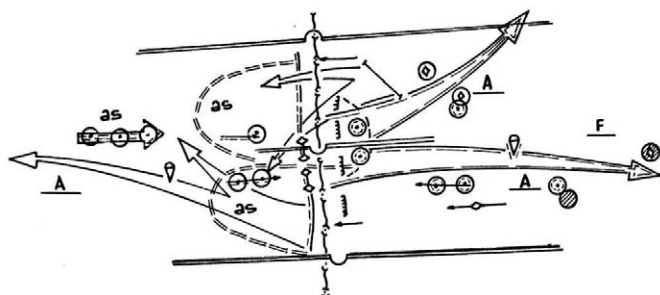
Jiný bude počáteční charakter operace a tedy i operačního manévru ve variantě, kdy proti silám frontu budou zasazeny síly bez hlubokého operač-

VARIANTY MANĚVRU

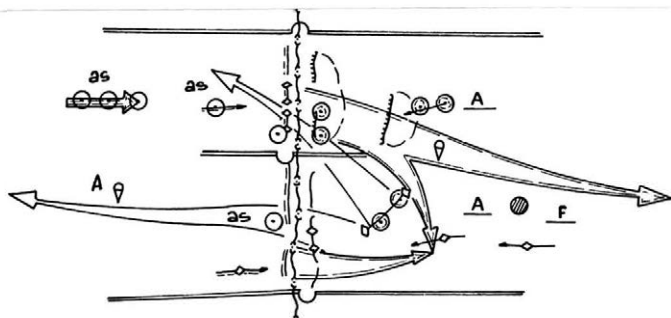
NEPŘÍTEL VYTVÁŘÍ OPERAČNÍ USKUPENÍ AŽ SE ZAHÁJENÍM OPERACE

PO PŘESKUPENÍ SIL NEPŘÍTELE

PO PŘEDCHOZÍM VYTVOŘENÍ OPERAČNÍHO USKUPENÍ

ního přeskupení. Odlišným způsobem bude muset být řešena situace, jestliže nepřítel zformuje vojska již předem.

Proto se zdá účelné, aby základní možnosti nepřitele z tohoto pohledu byly analyzovány a na jejich základě přijat optimální zámysl a jemu odpovídající operační manévry.

Lze tedy říci, že nejzásadnější změny, které výrazně ovlivní způsob zahájení operací, mohou probíhat ještě v období do zahájení operace a budou tím výraznější a přesněji řešitelné, čím delší bude období k přípravě operace.

Ukazuje se proto možnost řešení těchto základních variant v závislosti na činnosti nepřitele:

— jestli své uskupení bude formovat až se zahájením jaderného úderu (v podstatě vyvede svá vojska z mírové dislokace na zvolené operační směry — **schéma 1**),

— předem zformuje úderné uskupení na některé ze zvolených operačních směrů a zde zpravidla je možné zvažovat tyto možnosti v alternativách co do sil i směrů (**schéma 2 a 3**).

Domnívám se, že snaha o získání i udržení iniciativy již v samotné přípravě a zahájení války musí především vycházet z potřeby účinně a včas **paralyzovat záměry** nepřitele vhodnou volbou jaderného úsilí na objekty, cíle a v čase se současným sladěním jich s možnostmi nejvhodnějšího manévru a **předcházet ho ve formování uskupení** na zvolených směrech.

Je tudíž logické, že těmto záměrům nejlépe vyhovuje **jeden plán operace**, vycházející z **jednoho rozhodnutí**, jehož součástí je i řešení zahájení operace klasickými prostředky.

Všechny plány použití druhů vojsk, týlu, zabezpečení i bojový rozkaz a odborná nařízení pak logicky vycházejí z tohoto vševojskového operačního podkladu jako určujícího.

Domnívám se, že toto řešení odpovídá reálněji současné etapě a je schopné vnést pevnější principy do plánovací praxe štábů.

STŘETNÉ SRAŽENÍ A BOJ

Nenadálé napadení jako faktor zahájení a vedení první operace

Vedle útoku a obrany nabyt na významu a v taktickém měřítku se „osamostatnil“ jako typický způsob bojové činnosti, zvláště v počátečním období války — **střetný boj**. Tento druh bojové činnosti vojsk v důsledku kvalitativních změn v oblasti zbraní a bojové techniky přerostl omezený rámec zvláštnosti, jak jej známe z období druhé světové války a současně se stal **samostatným druhem bojové činnosti**.

I když jsme tuto skutečnost v podstatě legalizovali pro taktický stupeň, domnívám se, že obecné principy střetného boje nutně přesahují taktický rámec a setkáváme se s nimi v oblasti operační, ba dokonce i ve strategickém měřítku. Takové pojetí vyplývá z toho, že vlastnímu sražení (střetnutí) masy ozbrojených sil obou koalic na hlavních válčištích bude předcházet jaderný „duel“ obou stran. O něm sice nelze doslovně hovořit jako o střetnutí (či sražení) se globálních raket a řízených střel. Avšak jeho cíle (realizované v oblasti palby), jako například zničení nejdůležitějších objektů strategického či operačního významu, získání iniciativy, dosažení radikálního zvratu v poměru sil apod., mají v podstatě totožné rysy s charakteristickými rysy střetného sražení a boje a **nelze je od sebe oddělovat**. Jinými slovy řečeno: rozhodnost cílů

obou hlavních koalic a prostředky, jimiž v příští možné válce se budou obě koalice snažit těchto cílů dosáhnout, určuje charakteristické rysy války vcelku. Obojí pak (cíle i prostředky) staví jednoznačně do popředí manévrový ráz operací a bojů, zvláště v počátečním období války.

Těmto podmínkám odpovídá i nová kvalita vedení operace a boje, střetný boj — sražení. Obojí je s těmito podmínkami plně v souladu. A to je jak kvalitativně (způsoby a formami operace — boje), tak i kvantitativně (četností výskytu). Podmínky úspěšného vedení střetného boje — sražení jsou tedy dány především včasným a účinným použitím raketových jaderných zbraní a jiných prostředků hromadného ničení a také schopností tankových a motostřeleckých svazků vést rozhodnou manévrovou útočnou činnost. A to je v podstatě hlavní náplň činnosti vojsk v prvních i v následujících operacích počátečního období války. Odtud pramení i důraz, který věnujeme na jejich přípravu.

Vzhledem ke stále aktuálnosti tématiky střetného boje a sražení a také proto, že v některých případech se „teorie rozchází s praxí“, pokusím se vyjádřit názor na některé problémy střetného boje a sražení v první operaci zahájené nenadálým napadením potenciálního nepřítele.

Nenadálé napadení pokládají dnes někteří buržoazní vojenští teoretici, vzhledem k možnostem prostředků průzkumu (hlavně kosmických), ale také z jiných důvodů (především ze strachu před drtivým odvetným úderem z naší strany), za neuskutečnitelné (např. F. O. MIKSCHKE — Kapitulation ohne Krieg). Domnívám se však, že takové názory, které se opírají hlavně o všemohoucnost techniky, jsou nepřijatelné z několika důvodů:

Za první — kosmické a jiné prostředky průzkumu mohou zjistit stabilní i nestabilní pozemní odpalovací základny a odpálení řízených střel. Nemohou však zatím (a zřejmě ani v dohledné době) zjistit **pohyblivé podmořské nosiče** jaderných zbraní, jež se mohou stát hlavním prostředkem prvního jaderného úderu zvláště při nenadálém napadení.

Za druhé — přenosové cesty (informační kanály) od zdrojů informací o těchto prostředcích mohou být zranitelné (rušení). Může dojít k deformaci informací. Kromě toho informační systém bude zřejmě diferencovaný. Prvními jeho výstupy jsou zřejmě vlastní odvetné systémy (koaliciční strategické prostředky jaderného napadení), popřípadě protiraketový systém. Diferenciace a různé přechody v systému vyhlášení bojového poplachu a také možné, byť i minimální časové zdržení v důsledku nutnosti zásahu subjektivního činitele — člověka, vystupují jako další činitelé, které zatím znemožňují vyloučit nenadálé napadení jadernými zbraněmi jednou stranou, ani druhé straně znemožnit odvetný jaderný úder.

Za třetí — kromě uvedeného existuje

nebezpečí v podobě názorů extrémistických a revanšistických kruhů PENTAGONU a BUNDESWEHRU, které dosud kalkulují s rozpoutáním třetí světové války jako války raketové jaderné, zahájené překvapivě — nenadálým napadením. I když oficiální strategické koncepce našich odpůrců s touto možností (veřejně) nepočítají, musíme být připraveni čelit jakékoliv možnosti. Pokud by v budoucnu zmíněné kruhy získávali dostatečný vliv a měli možnost o těchto otázkách rozhodovat, nelze z principiálních důvodů a priori vyloučit rozpoutání raketové jaderné války, byť by to bylo jakkoliv absurdní.

Z výše uvedeného je možné vyvodit některé závěry. Tendence vyloučit i nenadálé jaderné napadení mohou být řešeny po technické stránce. Dosud však existují a zřejmě budou trvat i nadále možnosti je uskutečnit jako důsledek existence subjektivního činitele — lidského zásahu v rozhodovacích procesech, popřípadě i jako důsledek selhávání techniky. Je pravděpodobné, že nenadálé napadení (a jeho účinky) by mohla být různá pro různé druhy vojsk, různé stupně velení i různé země koalice, podle místa a úlohy v ozbrojeném zápasu. Není zřejmě dost dobře možné hovořit o **jednom typu** (stereotypu) nenadálého napadení nejen na úrovni koalice, ba dokonce ani na úrovni jedné země — příslušníka koalice. Domnívám se, že důkazem toho může být **nenadálé** přepadení arabských zemí izraelskou agresí v červnu t. r. i za situace, kdy ozbrojené síly arabských zemí byly předtím uvedeny do bojové pohotovosti.

STŘETNÉ SRAŽENÍ A STŘETNÝ BOJ V PRVNÍ OPERACI ZAHÁJENÉ PO NENADÁLÉM NAPADENÍ

Jako nejčastější způsob vedení operace a boje (a to zcela oprávněně) procvičují naše vojska a štáby možný případ zahájení a vedení operace a boje po nenadálém napadení nejdůležitějších objektů vlastních vojsk (a dalších cílů) v mírových posádkách, aniž by vojska byla předem z posádek vyvedena. Je to jeden z možných a pravděpodobných způsobů zahájení operace — boje, který bude klást vysoké nároky na vycvičenost a sladěnost vojsk i štábů. Domnívám se však, že zamysly i průběh některých našich cvičení neodpovídají vždy reálným možnostem a často si v nich zlehčujeme podmínky. Např. i tím, že počet a ráži jaderných náplní při úderech nepřítele na některé naše svazky udáváme nízký. Cožpak by

nebyly, vedle vlastních (rozuměj koalicičních) strategických prostředků jaderného napadení, hlavními dalšími objekty jaderného napadení i vojska prvního strategického sledu a z nich zvláště i naše vševojenské svazky?

Jaký by mohl být obsah činnosti štábů a vojsk a jaké by byly cíle první operace zahájené v podmínkách nenadálého napadení:

— podílet se na odrazení prvního jaderného úderu nepřítele a na vlastním jaderném úderu (prostředky frontu);

— v nejkratším možném čase uvést do plné bojové pohotovosti a vyvést z mírových posádek zpod úderu nepřítele síly a prostředky stojící v míru, zahájit jimi přesun ke státní hranici, z chodu (za po-

hybu ve velmi složité situaci) uskutečnit operační a bojovou sestavu vojsk a maximem sil zahájit co možná neorganizovaněji (zelení) rozhodnou bojovou činnost ke zničení protivníka na jeho území;

— tím vytvořit podmínky k rozhodnutí organizované a plynulé činnosti teritoriálních orgánů (mobilizace, evakuace, přechod národního hospodářství na válečný stav a další).

Takto zahájená operace vševojskové armády by měla charakter střetného sražení, jakožto specifický typ první útočné operace (ale nejen první operace), **kdy většina svazků armády (frontu) vede aktivní útočnou činnost**, ať už jde o střetné boje svazků na jedné směrech, nebo o útok (zpravidla z chodu) svazků na jiných směrech. To ovšem nevylučuje i vynucený přechod části sil armády (z hlediska frontu někdy i většiny sil jedné armády) do dočasné obrany. Toto pojetí střetného sražení jakožto formy útočné operace nebývá vždy správně chápáno. Ještě i dnes se vyskytují názory „proč tedy útočná operace“ a ne nějaká jiná (např. „střetná“) operace apod. K zabezpečení úspěchu střetného sražení a boje musíme vytvářet příznivé podmínky. Při známém „vakuu“ v časových možnostech použití vlastních (ale i nepřátelských) operačních a taktických prostředků jaderného napadení (nikoliv taktických letounů — nosičů nepřítelů), nemůžeme dost dobře hovořit o „využití výsledků vlastních jaderných úderů“ hlavními silami svazků prvního sledu armády, ba dokonce ani o využití výsledků těchto úderů hlavními silami armády v určitém časovém intervalu po zahájení operace.

K zabezpečení úspěchu střetného sražení **na nepřátelském území** budeme ničit částí vlastních prostředků strategického určení (kromě prostředků jaderného napadení nepřítelů) i některé jeho svazky dislokované v hloubce. Frontovým letectvem (jadernými pumami) dalšími prostředky) budeme pak kromě prostředků jaderného napadení nepřítelů operačně taktického a taktického dosahu (které mohou být v této době —P+2—3 hod. na přesunu) ničit a zdržovat i hlavní síly nejvíce nebezpečných prvoledových svazků nepřítelů, a to za přesunu ke státní hranici.

Motostřelecké (pohraniční) svazky mají vzhledem k vzdálenostem jejich útvarů z míst posádek k přechodům na státní hranici převážně příznivější podmínky (vzhledem k dislokaci nepřítelů) k zahájení úspěšného boje na území nepřítelů. Tento faktor času však nelze považovat za trvalý a neměnný. Nepřítel se bude

snažit vytvořit si výhodnější podmínky k nenadálému napadení. Mezi nejúčinnější opatření, tvořící základ úspěšného zahájení vševojskovými svazky, patří včasné a účinné použití jaderných zbraní, získání nadvlády ve vzduchu, účinná PVO a realizace všech druhů zabezpečení bojové činnosti, jako předpoklad k uchopení iniciativy vlastními vojsky.

Důležitou specifickou podmínkou, danou zvláštnostmi terénu, je ovládnutí a udržení **hraničních přechodů** (v celé jejich hloubce). S tímto úkolem souvisí i zničení jednotek krytů a zneškodnění jaderných minových zátarasů nepřítelů za státní hranicí. Bude výhodné, aby naše **předsunuté odřady** měly možnost při stejných rychlostech přesunu střetnout se s nepřitelem buď na čáře státní hranice, často až na čarách v hloubce 1—2 km na území nepřítelů a to zhruba v čase ohraňovacím P+1—1,5 hod.

Hlavní síly pohraničních svazků by měly za předpokladu úspěšné činnosti jednotek PS a PO čely dosáhnout státní hranice v průměru okolo P+1—2 hod. a střetnout se s brigádami 1. sledu nepřátelské svazky okolo P+3 hod. ve vzdálenosti kolem 10 km v hloubce nepřátelského území (v některých případech až s druhosledovými brigádami ještě později a ve větší hloubce).

Tanková divize prvního sledu armády by měla PO dosáhnout státní hranice v P+4—5 hod. a při úspěchu útvarů pohraničních motostřeleckých svazků může PO té pokračovat dále v přesunu a střetnout se s nepřitelem (s některou z brigád hlavních sil neb druhým sledem některého ze svazků nepřítelů přisunovaného do pásma činnosti tankové divize) okolo P+5—6 hod. v hloubce asi 10—15 km na jeho území.

Hlavní síly tankové divize by měly čely dosáhnout státní hranice okolo P+6—7 hod. Pokud získá velitel divize dostatek zpráv o situaci, můžeme již v této době upřesnit úkoly oddílů vojskových raket PO útvarů hlavních sil. Hlavní síly tankové divize mohou být zasazeny, v závislosti na situaci, zhruba za další 2—3 hod., tj. v P+8—9 hod., nebo i dříve, podle vývoje situace PO té sousedních motostřeleckých svazků, zpravidla v hloubce území nepřítelů. Splnění předpokladů, vyplývajících z uvedeného rozboru časových a prostorových možností vyvedení a zasažení svazků a útvarů do střetného sražení (boje), je závislé na celém souhrnu opatření a požadavků.

Některé z nich považují za zvlášť důležité. Charakteristika jednotlivých hra-

ničních přechodů (šířka, hloubka, kapacita, stav komunikace, ovládnutí přechodů), vyžaduje vytvářet PO o různé síle a složení. V každém případě by mělo jít o kompaktní jednotku (v některých případech i útvar), se všemi potřebnými prostředky k plnění jejich specifického úkolu. Ten bude odlišný od běžných předsunutých odřadů, uvažovaných v útočném nebo střetném boji (viz Vševojsk-1-1, hl. 8 a 9). V součinnosti s jednotkami PS musí ovládnout hraniční přechod na celou hloubku (i s přílehlým terénem, což je spojeno s řadou dalších úkolů — jako je průzkum (pro štáb divize), odtarasování a uvolňování komunikací (odtarasovací odřad — jako součást PO) a ničení (zneškodňování) jaderných min.

Vzhledem k těmto úkolům může mít PO toto složení: motostřelecký prapor, tanková četa až rota, baterie až oddíl houfnic 122 mm, kombinovaná ženijní četa až rota s potřebnou technikou a materiálem a průzkumná skupina, jejíž jádro tvoří průzkumníci vševojskovi a specialisté z průzkumných jednotek pluku popřípadě i divize.

Celkový rozsah úkolů PO měl být omezen **prostorově a časově**, podle významu přechodu (terén v prostoru přechodu, jaké další vlastní jednotky přechodu využijí, možnosti nepříteli na směru činnosti PO atd.). Vzhledem k poměrně slabší hodnotě krycích jednotek nepříteli přímo na státní hranici nebo v její blízkosti, můžeme předpokládat, že do P+3—4 hod. by mohly PO ovládnout celou hloubku hraničních přechodů (okolo 6—8 km).

Tento požadavek musí splnit, protože v uvedené době budou již překračovat státní hranici prapory prvosledových útvarů. Jinak dojde k nežádoucímu nahromadění sil přesunujících se jednotek prvosledového pluku. Jejich situací může vážně zkomplikovat nepřátelské letectvo při malých možnostech rokádního pohybu v přihraničním pásmu.

K vytvoření příznivých podmínek pro rychlou činnost předsunutých odřadů je nutné též vhodným způsobem organizovat **součinnost s jednotkami Pohraniční stráž**. Tyto jednotky by měly sehrát rozhodující úlohu v době od času P do P+1—2 hod. Tato doba bude potřebná k uspořádání bojových sestav PO a k jeho přesunu ke státní hranici. V této době by mohly ovládnout a udržet rozhodující dominanty na přechodech. Z nich pak ovládat palbami a pozorováním prostor činnosti předsunutého odřadu a s jeho příchodem předat velitelům nejnovější

informace o situaci. Podle konkrétních podmínek se jednotky PS mohou připojit k PO (jako průvodci na území nepříteli, podpora palbou z místa, zabezpečení boků PO na nepřátelském území apod.). Jednotky PS, dislokované ve větší hloubce, mohou plnit aktivní úkoly na pomocných směrech (využitím méně kvalitních přechodů), kde nepředpokládáme překročit státní hranice silami prvosledových svazků. Pronikáním do hloubky území nepříteli zabezpečovat boky PO, popřípadě i prvosledových útvarů a vytvářet podmínky k případnému manévru prvosledových svazků.

Konečným úkolem předsunutých odřadů bude ovládnutí takových prostorů na území nepříteli, které zabezpečí nejnужnější volnost manévru při zasazení pluků prvního sledu. Splněním těchto (sice časově a prostorově omezených, ale významných) úkolů umožní jednak plynulé zasazení pluků prvního sledu, jednak vyslání nových silnějších předsunutých odřadů, které budou mít již příznivější terénní podmínky.

Bojovou sestavu bude pohraniční (a také další) prvosledový svazek vytvářet **postupně, za pohybu**. Za předsunutými odřady by měly být vyslány průzkumné orgány útvarů a divize (které by ve stanovených prostorech předsunuté odřady překročily). Za nimi, na každé ose by šly odřady zabezpečení pohybu a pak útvary prvního sledu s plukovním a divizním dělostřelectvem s orgány velení útvarů a svazku. Včasně vysunutí většiny dělostřelectva (i po samostatných osách) umožní zesílení palebné podpory boje PO a zabezpečí zasazení hlavních sil divize. Tankové prapory motostřeleckých útvarů je vhodné přesunovat na čele pochodo- vých sestav, tankové útvary pohraničních svazků pak zpravidla ve druhém sledu divize. Raketový útvar svazku a týly útvarů i svazku vyvádí do plánovaných prostorů. Případné změny v bojové sestavě (oproti plánované) řeší v prostorech shromaždišť (průchodišť), na základě konkrétní situace. K přesunům útvarů a k zaujetí bojové sestavy využijí všech výkonných komunikací s ohledem na požadavky OPŽHN a maskování. Musí volit jednoduchý, přímočarý manévry, na nejkratších směrech s možností objížděk a vyloučit křížení proudů. Komunikace připraví a udržuje již v míru.

Hlavní síly pohraničních svazků mohou tvořit dva až tři motostřelecké pluky v závislosti na počtu a kvalitě přechodů na státní hranici a možnostech přístupu k nim. Pro každý útvar prvního sledu je možné uvažovat s jedním až dvěma pře-

chody [vyjímaje některé případy, kdy terén na státní hranici umožňuje rozvinutí jednoho i více útvarů]. Z toho vyplývá, že útvary prvního sledu svazku překročí státní hranici na široké frontě a v hloubce nepřátelského území budou zpočátku působit na samostatných směrech. Předem odřady budou zpravidla jednotky těchto útvarů, které po splnění úkolů mohou přejít do druhého sledu.

Z hlediska jednotné koncepce pojetí střetného sražení velitelem armády a k vytvoření nezbytných podmínek pro součinnost bude nutné, aby úkoly svazkům i útvarům pro první fázi [přesun ke státní hranici, její překročení a pro činnost bezprostředně za státní hranicí] byly co možná konkrétní co do času a prostoru. Nebude proto účelné předem stanovit čáry [prostory] zasazení [rozvinutí], ani určovat způsob bojové činnosti. To všechno bude závislé na konkrétní situaci a bude nutné, aby tyto podrobnosti upřesnili velitelé svazků a útvarů. Jejich snahou musí být co nejrychleji a co nejdále proniknout na území nepřítelů bez toho, že by se útvary či svazek zavazoval do boje se slabšími krycími silami nepřítelů.

Překročení státní hranice na široké frontě a další pronikání na několika směrech i vcelku příznivější terénní podmínky za státní hranicí umožňují úderu do boků i týlu nepřátelských sil přiváděných z hloubky. Širší použití čelních úderů ve střetných bojích bude převážně omezeno, protože palebnou přípravu a podporu zabezpečí převážně jen organické dělostřelectvo útvarů a svazků, bez možnosti využití účinků jaderných úderů při zahájení střetného boje. Vzhledem k celkově nižší nasycenosti bojiště silami protivníka v prvních 4—5 hodinách lze předpokládat vcelku příznivé podmínky vedení střetného boje a možnost postupného ničení sil nepřítelů přiváděných z hloubky. Ovšem ani na vlastní straně se nevyhneme tomu, abychom některé útvary svazků zasazovali rovněž postupně. V některých případech vzhledem k činnosti na směrech bude možné koordinovat činnost útvarů sousedních svazků a narůstání úderu zabezpečovat zasazením pluků druhého sledu. Střetný boj svazků prvního sledu bude tedy charakterizován oboustranným postupným zasazováním sil přiváděných z hloubky a možností manévru do boků i týlu nepřítelů. Útvary a jednotky budou po určitou dobu odkázány jen na podporu organického dělostřelectva a části letectva. Boj bude veden na široké frontě s mezerami a odkrytými boky a iniciativu získá ten, kdo získá čas a převahu palby i manévru.

Na směrech, kde nepřítel nepřijme střetný boj a přejde spěšně do obrany, bude nutné organizovat **útok z chodu**. Je méně pravděpodobné, že v počáteční fázi boje by nepřítel mohl současně přejít do obrany v celé šíři pásma činnosti divize (20—30 km). Z toho důvodu bude nutné mít včas dostatek zpráv, zvláště o mezerách v nepřátelské sestavě, kterých využijeme k pronikání do hloubky, do boků a týlu těchto jednotek nepřítelů, které přešly na některých směrech do obrany. K útoku z chodu vyčleníme jen nezbytné síly a prostředky.

Zasazení hlavních sil pohraničních svazků a jejich úspěch ve střetném boji s postupně přiváděnými silami nepřítelů v předpokládaném časovém rozpětí by mělo vytvořit příznivé podmínky k vyvedení tankové divize do prvního sledu k narůstání síly úderu. Její úspěšné a včasné vyvedení, překročení státní hranice a zasazení na směru hlavního úderu armády (do mezery), bezpochybně povede k dalšímu zvratu v průběhu první fáze pohraničního sražení. Dále se změní poměr sil v náš prospěch a vytvoří se podmínky ke zrychlení tempa operace.

Musíme však brát v úvahu, že boj pohraničních svazků bude v rozhodující fázi veden bez přímé účasti vlastních oddílů taktických raket těchto svazků. Jadernou podporu úderu vlastními letectvy lze očekávat spíše v omezeném rozsahu. V obdobné situaci však mohou být i svazky nepřítelů. Jejich prostředky jaderného napadení taktického dosahu bude muset nepřítel přisunout z hloubky. Jejich první úderu na naše vojska mohou být vedeny asi za 4 hodiny, nepočítáme-li s jadernými úderu z letounů — nosičů nepřítelů, působících ve druhé vlně (to je asi P+2—3 hodiny).

Z uvedeného vyplývá, že v tomto případě střetného sražení a boje nebude dost dobře možné uplatnit zásadu předejití nepřítelů v jaderných úderech. Nebudeme-li sami včas použít jaderné úderu, pak budeme muset zabránit, anebo snížit na minimum uskutečnění jaderných úderů nepříteli. Toho je možné dosáhnout ničícím (zdržováním) prostředků jaderného napadení taktického a operačního taktického dosahu (HJ, SE) ještě během jejich přesunu vlastním letectvem, včasným průzkumem a zjištěním jejich možných palebných postavení a konečně jejich ničícím hlavním dělostřelectvem, předem stanovenými a speciálními odřady a popřípadě i vzdušnými výsadky. Časové možnosti použití raketových jaderných zbraní taktického a operačního dosahu nemusí tedy znamenat ztrátu počátečního tempa, ani

podstatnou změnu v poměru sil v ostatních prostředcích. V každém případě musíme včas organizovat a realizovat účinná opatření k zabránění použití ZHN nepříteli.

POUŽITÍ VZDUŠNÝCH VÝSADKŮ

O významu vzdušných výsadků v boji dnes málokdo pochybuje. Jsou jedním z „klasických“ prostředků možného řešení současného rozporu mezi možnostmi soudobé palby a pohybu. V souvislosti s řešením tohoto rozporu nabízí věda a technika další možnosti. Stále více (a domnívám se, že oprávněně) se hovoří o využití „třetí dimenze“, a to nejen k přepravě vojsk vzduchem, ale i k velení. Tyto problémy nebudu však podrobněji rozebírat. Poukážu jen stručně na některé aspekty použití výsadků v první fázi střetného sražení zahájeného po nenadálém napadení.

Současné názory na použití vzdušných výsadků, kromě jiných úkolů, vycházejí i z potřeb řešení rozporu mezi palbou a pohybem. Avšak v daném stavu jejich organizace, výzbroje, přepravních možností a zabezpečení mohou se vzdušné výsadky (především taktické) v našich podmínkách na plnění tohoto úkolu podílet jen dílčím způsobem. Že je nutné těmito otázkami se vážně zabývat potvrzuje i způsob použití výsadkového svazku při cvičení VLTAVA. I když se ozvaly po cvičení (a také na stránkách *Vojenské mysli*) některé kritické hlasy, nesouhlasím s nimi v tom, že výsadkový svazek plní úkoly především v operační hloubce. Domnívám se, že výsadkový svazek plní především **operační úkoly**. A operační úkol mohou plnit svazky různých druhů vojsk a určení v kterékoliv fázi a v jakékoliv hloubce operace.

Z hlediska požadavku rychlého přenesení bojové činnosti na území nepřítelů při nenadálém napadení a k vytvoření příznivých podmínek k rozvíjení operace v rychlém tempu by bylo žádoucí v širokém měřítku používat taktických i operačních výsadků. Jejich úkolem by mohlo být například ovládnutí důležitých terénních objektů, ničení a zatarasování na směrech přesunu nepřátelských sil ke státní hranici (a tím omezení jejich možnosti manévru), získávání zpráv o přesunu sil nepřítelů do hloubky, zneškodňování

le a ke snížení jejich účinku. Vlastních prostředků jaderného napadení pak použít hromadně a s překvapením (jakmile dosáhnou pohotovosti k palbě).

jaderných min, ničení prostředků jaderného napadení, ničení míst velení a prostředků navedení v prostorech asi 10–20 km za státní hranici. Vysazení taktického vzdušného výsadku od každého prvosledového svazku v hodnotě zesílené rotý až praporu do této hloubky v době asi P+2–3 hodiny by znamenalo vytvoření zvláštního předsunutého a pohyblivého sledu, který by do značné míry usnadnil plnění úkolů předsunutých odřadů i prvosledových útvarů svazků. Jejich bojová činnost, zahájená zhruba okolo P+3–4 hodiny v uvedené hloubce a zaměřené na ničení prostředků jaderného napadení taktického dosahu, by mohla dále snížit sílu jaderných úderů nepřítelů v době, kdy vlastní taktické prostředky ještě nebudou moci jaderné údery uskutečnit.

V době okolo P+5–6 hodin by mohly být vysazeny novým koloběhem další jednotky motostřeleckých útvarů do hloubky 40–60 km za státní hranici. Toto vysazení by už mohlo být sladěno k využití výsledků vlastních jaderných úderů, ve prospěch zasazení druhých sledů prvosledových svazků (tankových pluků), popřípadě ve prospěch nových předsunutých odřadů.

Takový způsob použití taktických vzdušných výsadků vševojskových svazků vyžaduje zkrátit časové normy. Toho můžeme dosáhnout organickým začleněním silnějších vrtulníkových jednotek vševojskovým svazkům a snad i podřídit vrtulníkový útvar veliteli armády. Vrtulníkové jednotky je vhodné vybavit novými velkokapacitními vrtulníky a část vrtulníků vybavit jako bojové. Tyto vrtulníky by pak mohly kromě jiných prostředků zabezpečit přímou palebnou podporu vysazených motostřeleckých jednotek, působících v poměrně velkých prostorech v hloubce nepřátelské sestavy. Uvedené názory se mohou zdát nereálné, domnívám se však, že radikálnímu řešení těchto problémů se v blízké budoucnosti stejně nevyhneme.

Vrtulníkové výsadky v útočné operaci

Současná koncepce protivníka a použití jaderných min podstatně ztížily řešení úkolů počátečního období války, zvláště v pohraničním střetném sražení. Současné formy bojové činnosti umožňují efektivní využití jaderných zbraní. Stejně tak jaderné zbraně, zvláště jaderné zátarasy, pozemní jaderné údery a výbušné zátarasy velké mohutnosti jsou schopny podstatně omezit a zpomalit tempo útoku pozemních vojsk nebo je usměrnit tam, kde se stanou cílem zničujících úderů protivníka.

I když pozemní vojska mají velkou manévrovací schopnost, hluboké, silně zamořené a zatrasené prostory je této přednosti zbavují, zvláště v horském a zalesněném terénu, jako je naše pohraniční území a některé části Západního Německa.

Takové prostory jsou vojska přepravovaná vzduchem schopna překonávat nejsnáze a bez ztráty tempa a bojeschopnosti.

V tomto směru jsou nejperspektivnější vrtulníkové výsadky všeho druhu, protože mají řadu výhod, ke kterým patří hlavně:

- pohyblivost (průměrná rychlost 150—250 km/h),
- nenáročné požadavky na odletové a přistávací plochy,
- schopnost přepravit najednou velké množství vojáků, ale i lehké OT, dělostřelectvo, větší množství zásob,

- malá zjistitelnost radiolokačními prostředky a tím i malá zranitelnost letectvem, vzhledem k malým výškám tras přeletu a schopnosti využít terénu k vlastní ochraně při přeletu,

- mají schopnost svojí výzbrojí s minimální leteckou ochranou vypořádat se nejen s palbou z pěchotních zbraní, vedlejší na dopravní vrtulníky, ale i účinně ničit obrněné pozemní cíle protivníka,

- mnohé typy mají takovou nosnost, že jsou schopny v krátkém čase a na krátké vzdálenosti přepravit větší množství jednotek a materiálu než automobilní jednotky,

- štáby a útvary předurčené k plnění výsadkových úkolů jako vrtulníkové výsadky nevyžadují tak náročný a nákladný výcvik jako u výsadkového vojska

Taktické vrtulníkové výsadky mohou v boji a operaci plnit tyto úkoly:

a) Zmocňovat se důležitých přechodů přes horský a zalesněný terén s cílem zabezpečit přechod vlastních nepřátelských jednotek a předejít je v obsazování těchto přechodů. V součinnosti s představenými odřady vytvořit podmínky k rozvíjení útočné činnosti.

b) Zmocňovat se důležitých přeprav na vodních tocích, zvláště mostů a brodů a zabránit nepříteli v jejich zničení do příchodu vlastních vojsk v součinnosti s PO.

c) Ovládnout a v součinnosti s PO udržet nepřátelská letiště a tím zabezpečit

letištní manévry nebo vysazení dalších sil vzdušnou cestou. Zmocňovat se letišť vojenského letectva.

d) Ovládnout důležité terénní celky a komunikační uzly s cílem zdržet příslušné nepřátelských záloh a vyvíjet tak podmínky k jejich zničení ZHN, letectvem, dělostřelectvem nebo pozemními vojsky.

e) Vyhledávat a ničit centra k odpalování klasických i jaderných náloží nepříteli, zabránit protivníkovi v jejich odpálení. Tvořit výsadkové odřady k vyhledávání a likvidaci jaderných min nepříteli.

f) V prostoru bojové činnosti ničit ZHN, letouny na letištích, letištní zařízení, navigační systémy, prostředky PVO, VS praporů nebo brigád, mosty, sklady PHM, munice apod.

Většinu úkolů budou plnit taktické vrtulníkové výsadky v úzké součinnosti s PO divizí a v palebné součinnosti s oddíly taktických raket, kanónového dělostřelectva, mnohdy za podpory frontového letectva.

Velmi důležitou úlohu hraje způsob bojové činnosti výsadky, který závisí na úkolu, podmínkách v prostoru bojové činnosti, na terénu, na zabezpečení úkolu výsadku a řadě jiných činitelů. Tento způsob určuje velitel, který rozhoduje o použití výsadku.

Výsadek můžeme vysadit na širokém prostoru a ke konci plnění úkolu může se připravit k soustředěnému úderu, anebo opačně ihned po vysazení může provést úder, např. vyřadit nepřátelské letiště vojenského letectva silou celého praporu a pak rozdělit po rotách nebo skupinách k plnění destruktivních úkolů menšího významu.

Výsadek (i taktický) musí mít aktivní úkol, být v pohybu, nedat možnost nepříteli udeřit a naopak vynutit si možnost volit místo, čas úderu a někdy i cíl úderu. V tom je jeho síla. Pasivní způsob bojové činnosti znamená obvykle předčasné zničení výsadku.

Nyní rozeberu některé příklady možného použití vrtulníkových výsadků.

V těžkém boji o získání iniciativy výhodně dislokovaným předsunutým odřadům pohraničních divizí mohou pomoci taktické vrtulníkové výsadky. Cílem jejich vysazení může být zmocnit se přechodu přes pohraniční hory před příchodem předsunutých odřadů nepříteli a udržet je v součinnosti s rotami PS a PO divizí do příchodu hlavních sil. Chceme-li narušit nebo ztížit zámysl nepříteli,

musíme ho předejít v obsazení přechodů přes pohraniční hory. Takovýto úkol jsou schopny plnit vrtulníkové výsadky v síle roty a praporu, které by ovládly přístupy k pohraničním horám. Bojovou činnost vedou malými skupinami, četami, rotami s maximálním využitím ručních a lehkých protitankových zbraní, min a trhavin. Počítáme-li na divizi 3—4 přechody, bude to vyžadovat u divize 2—3 vrtulníkové výsadky v síle zesílené roty.

Realizovat tato opatření vyžaduje již v míru předurčit tyto jednotky, zaměřit se na jejich konkrétní výcvik, organizovat nezbytnou součinnost s jednotkami PS, vhodně je dislokovat, včetně jednotek vojenského letectva, určených k jejich přepravě, aby byla zaručena výcviková i bojová součinnost. Dosavadní umístění vrtulníkového letectva, jeho složení i počty tuto variantu vylučují a my se tím zbavujeme výhod, plynoucích z vhodnější dislokace pohraničních útvarů a a svazků.

Je možné předpokládat situaci, kdy v důsledku našeho odvetného úderu se nepříteli podaří vyjít jen prvosledovými divizemi na naše území. I v této situaci budou mít vrtulníkové výsadky, vedle operace taktických výsadků velký úkol, zmocnit se pohraničních přechodů, zpomalovat a narušovat nepříteli přísun záloh, ZHN, zásob, odsuny, a to bojem na širokém prostoru ve výhodném terénu. Tento úkol mohou plnit taktické vrtulníkové výsadky i několik dnů malými skupinami i prostředky, neboť k jejich vyhledání a ničení může nepřítel použít jen klasické vojenské prostředky v terénu, který je krajně nevýhodný. Naopak výsadek má v rukou svoji hlavní zbraň, moment překvapení, volbu místa, cíle i času úderu.

Při variantě postupného narůstání mezinárodního napětí lze předpokládat, že vojska obou stran budou uvedena do plné bojové pohotovosti. I tato situace dává řadu možností k využití vrtulníkových taktických výsadků. Při úspěšném provedení našeho hromadného úderu lze předpokládat, že nepřítel ve střetném sražení nedosáhne výrazného úspěchu a použije ke zpomalení našeho útoku pásem jaderných min a zátarasů na komunikačních, v horských soutěskách, na brodech, v osadách apod. Jeden z cílů těchto zátarasů je získat čas k přeskupení sil nebo k přísunu záloh z hloubky. Podaří-li se nepříteli odpálením pásem jaderných min a zátarasů náš postup zastavit, pak plní svůj dočasný zámysl.

Doba potřebná k přechodu odpálených pásem jaderných min i jiných zátarasů

v našich pohraničních horách bude vyžadovat 1 až 3 i více dní činnosti bojujících i speciálních ženijně technických uvolňovacích jednotek. Vzhledem k odpalovacím systémům lze předpokládat, že většina jaderných zátarasů bude odpálena a jen menší část se podaří zneškodnit speciálními odřady k zjišťování a ničení jaderných min.

V podobných situacích budou plnit významné úkoly výsadky průzkumné, taktické i operačně taktické. Úkol taktických a operačně taktických výsadků bude do značné míry obdobný a rozdíl bude hlavně v hloubce prostorů operační činnosti, síle výsadku, době samostatné bojové činnosti.

Cílem taktických výsadků může být bojem na širokém prostoru s využitím výhodného terénu a manévru, narušovat přísun nepřátelských záloh, ničit ZHN. Svoji úlohu sehraje i při zjišťování a ničení center k odpalování jaderných i klasických zátarasů, které nebyly dosud přivedeny k výbuchu. Současně s plněním těchto úkolů výsadky, budou intenzivně pracovat pozemní vojska s maximálním využitím ženijní techniky, aby co nejrychleji proniká zamořeným a zavaleným prostorem.

Úkolem výsadků bude zdržovat nepřítele při přeskupení, zdržet přivedení dalších záloh z hloubky, zpomalovat jejich přísun a vytvořit předpoklady k jejich ničení vlastními jadernými a leteckými údery. Tím získat čas k odstranění zátarasů a zavalů a umožnit vlastním útvarům a svazkům pokračovat v útoku.

Taktické vrtulníkové výsadky k plnění těchto úkolů mohou být v síle roty až praporu. Prostor bojové činnosti pro prapor v horském zalesněném terénu může být 20 x 20 km. Před útočné pásmo divize třeba počítat s vysazením 3—6 rot. Hloubka vysazení se může pohybovat od 20—70 km, podle hloubky pásma jaderných min s předpokládanou dobou bojové činnosti několik dnů. Úkoly výsadkovým jednotkám budou velmi široké, dávají možnost volnosti jednání a nelze je vázat na určitý prostor. Přesto postavené úkoly musí být přesné a konkrétní.

Jejich průzkumná činnost bude dávat vhodné podklady pro vlastní jaderné a letecké údery. Zdůrazňují, že tato bojová činnost vyžaduje pevné řízení co do cílů úderů těchto skupin štábem divize a armády, vzhledem k budoucímu rozvíjení útočné operace. V konečné fázi, při úspěšném vedení bojové činnosti mohou tyto malé skupiny přejít k centralizované bojové činnosti praporu nebo i několika praporů v době, kdy pozemní vojska

budou vycházet ze zamořených prostorů. Tím usnadní vyjití pozemních vojsk ze zamořených prostorů, umožní jim rozvinout síly do útočné sestavy a přejít do útoku. Vytvořit tak jakési „předmostí“ na zamořených a zavalených pásmech. Ke splnění tohoto úkolu mohou být tyto výsadky posíleny dalšími taktickými vrtulníkovými výsadky, hlavně na směru úderu hlavního úderného seskupení armády.

Bez aktivní činnosti výsadků bude se protivník snažit zvětšovat hloubku zátarasů a připravovat aktivní bojová opatření, protizteče, protiúderu právě na směrech, kde se našim svazkům bude dařit úspěšně pronikat zamořeným a zavaleným prostorem.

Přepřevu taktických výsadků nebude obtížné uskutečnit, protože k přeletu je možné využít zamořených pásem neobsazených nepřátelskými jednotkami, nebo jen slabě obsazenými. Malé skupiny vrtulníků mohou přeletět v noci s využitím výhodného terénu nebo přizemním letem ve dne. Vysazení nemusí probíhat najednou, ale podle bojové situace v jednotlivých prostorech operační činnosti výsadkové jednotky bude třeba stále zabezpečovat zprávami, zásobovat municí s trhavinami a organizovat odsun raněných leteckou cestou.

Použití taktických vrtulníkových výsadků má velký význam pro udržení tempa vojsk i v hloubce nepřátelské obrany. Vedle řady jiných úkolů, které by zasluhovaly rozboru, chci se zaměřit na použití taktických vrtulníkových výsadků při ovládnutí přechodů přes vodní tok a při zmocnění se letišť. Tyto úkoly může taktický výsadek těžko plnit, neboť jeho úkol je vázán k určitému místu; vyžadují silnější výsadky, úzkou součinnost s pozemními vojsky, důkladné zabezpečení výsadků a doba samostatné činnosti bude krátká. Přes tyto skutečnosti bude třeba, aby tyto úkoly taktické vrtulníkové výsadky plnily.

Je známo, že divize při překonávání vodních toků z chodu potřebuje alespoň 3—4 přepravy. Z toho 2 mostové přepraviště. Jedno mostové přepraviště je schopna krýt z vlastních nebo přidělených souprav SMS, ale jednoho mostu se musí zmocnit předsunutý odřad, jinak dochází ke zbrzdění tempa postupu. Za obzvlášť výhodných podmínek je schopen tento úkol splnit PO. Vzhledem k tomu, že mosty jsou již v míru vybavovány stálým minovým zařízením, vzniká nebezpečí vyřazení mostů před příchodem předsunutých odřadů. Taktické vrtulníkové výsadky mohou tento úkol splnit v součinnosti s předsunutým odřadem.

Síla výsadku je závislá na velikosti objektu, jeho obraně a konkrétních podmínkách. Ve většině případů výsadek v síle zesíleného motostřeleckého praporu v součinnosti s předsunutým oddílem je schopen úkol splnit. Splnění úkolu spočívá nejen v bezprostřední obraně objektu a likvidaci skupiny určené k odpálení mostu, ale i v širším ovládnutí přístupů k mostu, v zabraňování přísunu záloh a odchodu jednotkám nepříteli prostorem bráněného objektu. Úkol můžeme zabezpečit jedním — dvěma vzlety vrtulníkového pluku (potřeba 50 i více vrtulníků Mi-4), jedním plukovním vzletem sbolp, jedním — dvěma roji bojových vrtulníků, jedním jaderným úderem ovr, jedním kanónovým dělostřeleckým oddílem, jednou — dvěma ženijními četami, dvěma družstvy radiálního a chemického průzkumu apod.

Ještě obtížnější úkol má taktický vrtulníkový výsadek při ovládnutí letiště a jeho udržení do příchodu vlastních vojsk. Letiště jsou bráněna silnou PVO a obsazena asi 1000—1500 muži posádky. Důležité je volit vhodnou dobu k vysazení, kdy síly schopné bránit letiště jsou omezené a část letectva a jednotek leteckého zabezpečení již provedlo letištní manévry.

Přes tyto obtíže bude nutné tento úkol plnit, protože ovládnutí letišť se stává trvalou součástí úkolů prvosledových divízi, aby byla zabezpečena podpora pozemních vojsk vlastním letectvem. Vedle správné volby času k vysazení bude velmi důležité rozhodnout i o formě bojové činnosti. Doba samostatné bojové činnosti bude obvykle krátká. Důležitou variantou podobného úkolu bude i ovládnutí letišť vojskového letectva. Síla vrtulníkového výsadku i jeho zabezpečení bude stejná jako při ovládnutí přeprav přes vodní toky.

Možnost ovlivnit průběh počátečního období války vrtulníkovými výsadykmi zne-

možňuje současné organizační začlenění dopravního vrtulníkového letectva do dopravní letecké divize, která je v rukou velitele fronty. K plánování a použití vrtulníkových výsadků dochází na štábu armády a divize, a proto i podřízenost vrtulníkového letectva by měla přejít na velitele armády a divize. Narůstající požadavky na použití taktických výsadků, kladení vrtulníkových PTZ, chemický a radiální průzkum a podpora boje pozemních vojsk vrtulníky nás nutí, abychom řešili tuto zastaralou organizační strukturu. Vrtulník, který byl převážně spojovacím prostředkem vysokých štábů v posledních letech se stal bojovým nebo dopravním prostředkem bojujících vojsk a jeho původní úkoly, považované za hlavní, se tím staly druhořadými.

Ke krytí soudobých požadavků je potřeba vytvořit u fronty v letecké armádě jeden — dva pluky těžkých vrtulníků, obdobného typu jako Mi-6 k přepravě těžkých nákladů (raket, OT, velkého množství materiálu, osob) k zabezpečení velkých vrtulníkových výsadků.

U armády organizovat vrtulníkový pluk, jehož úkolem bude průzkum, vysazování vrtulníkových výsadků, tvořit vrtulníkové POZy, vrtulníkovou PTZ, plnit spojovací úkoly ve prospěch štábu, zásobování a odsun raněných. Pluk může mít 5 letek (velitelská letka, 3 letky dopravní, 1 bojová letka) s celkovým počtem asi 60 vrtulníků.

U divize organizovat divizní vrtulníkový pluk s obdobnými úkoly jako u armádního vrtulníkového pluku po 4 letkách (velitelská letka, 2 dopravní letky, 1 bojová letka) s celkovým počtem 45 vrtulníků.

Tím dosáhnout toho, aby velitel divize a armády mohl v krátkém čase realizovat rozhodnutí o použití taktických vrtulníkových výsadků v souladu s plánem boje a operace.

Vrtulníkové výsadky jsou perspektivní součástí bojové činnosti pozemních vojsk, jsou prostředkem k udržení tempa útoku i v podmínkách použití jaderných zbraní. Je-li charakteristickým prvkem počátečního období války vysoce manévrová činnost vojsk na bojišti, pak ji spatřují v širokém použití vrtulníkových výsadků v armádní operaci.

JEŠTĚ K PROTIPŘÍPRAVĚ

Ve VM č. 2/1967 jsem rozebral hlavní problémy protipřípravy v obranné operaci vševojskové armády.

Podle mínění některých příslušníků VA AZ má protipříprava končit zahájením boje jednotek v zabezpečovacím pásmu. S tímto názorem nesouhlasím.

Naše řády a předpisy (viz Vševojsk-1-1 čl. 435) hovoří o tom, že zabezpečovací pásmo se může zřizovat jen v případě organizování obrany mimo dotyk s nepřítelem, tedy výjimečně. Může se tedy zdát rozpracování problematiky protipřípravy v souvislosti s bojem v zabezpečovacím pásmu zbytečným.

Tak to však chápat nemůžeme. Jednak proto, že je účelné a nutné všechny teoretické otázky řešit důsledně a beze zbytku a jednak proto, že zřízení zabezpečovacího pásma v soudobých podmínkách nepovažují za výjimku.

Do obrany budou vojska nejčastěji přecházet v průběhu útoku mimo dotyk s hlavními silami nepřítele a také přechod do obrany nebude současný, ale postupný na jednotlivých směrech. To spolu se skutečností, že před hlavními silami divizí v průběhu útoku budou často působit předsunuté odřady, vytváří předpoklady k tomu, abychom před předním okrajem obrany podle situace a potřeby organizovali i zabezpečovací pásmo. Jeho cílem, kromě úkolů stanovených předpisem Vševojsk-1-1, čl. 435, především bude vytvořit předpoklady k organizování a zaujetí obrany hlavními silami za výhodných podmínek. Zabezpečovací pásmo může tudíž být součástí (a to dosti často) soudobé obrany. Proto též považují za účelné vyjasnit

i vztah mezi protipřípravou a organizací boje v zabezpečovacím pásmu.

—☆—

Jak jsem uvedl, protipřípravu nařizuje velitel vševojskové armády. Obdobně je tomu i se zřizováním zabezpečovacího pásma. Jiné to však je, pokud jde o jejich organizaci a uskutečnění.

Protipřípravu organizuje velitel a štáb vševojskové armády svými prostředky.

Velitel vševojskové armády jen nařizuje zřídit zabezpečovací pásmo, určí jeho přední okraj, popřípadě důležité čáry či prostory v něm, a doby, po níž má být boj v zabezpečovacím pásmu (o jednotlivé prostory či čáry) veden. Za organizaci a vedení boje v něm však odpovídá ten velitel divize, jemuž velitel vševojskové armády zřídí zabezpečovací pásmo nařídil.

Z této skutečnosti vyplývá i vztah mezi protipřípravou a bojem v zabezpečovacím pásmu.

Boj v zabezpečovacím pásmu organizuje a řídí velitel příslušné divize vyčleněnými silami a prostředky, tvořícími předsunutý odřad nebo několik odřadů (podle počtu přehrazovaných směrů).

Kromě toho může velitel divize k podpoře boje předsunutých odřadů podle situace předsunout i část dělostřelectva, výjimečně i baterii oddílu taktických raket (je-li plánován skupinový úder před zabezpečovací pásmo). S předsunutím všeho nebo většiny dělostřelectva divize nelze počítat, poněvadž by se mohlo stát, že by neuspělo včas zaujmout palebná

postavení k boji o přední okraj prvního pásma obrany, což je jeho hlavním úkolem.

V případě vyčlenění k boji o zabezpečovací pásmo jen části dělostřelectva svazků, se z hlediska příslušných divizí a tím spíše z hlediska vševojskové armády zúčastní boje o zabezpečovací pásmo jen **malá hodnota palebných prostředků svazků**. Pak se protipříprava v podstatě omezí jen na prostředky armády, popřípadě frontu. Její vyvrcholení (VM č. 2/67), jehož se vedle armádních prostředků (včetně letectva) zúčastní oddíly taktických raket a dělostřelectvo, popřípadě tanky, by prakticky neexistovalo.

Jestliže protipříprava může (viz závěr VM č. 2/67) zmařit nebo alespoň oddálit zahájení nepřátelského útoku, pak v případě ukončení protipřípravy se zahájením boje o zabezpečovací pásmo je tento požadavek problematický.

V souvislosti s ukončením protipřípravy se zahájením boje o zabezpečovací pásmo vystupuje do popředí otázka dalšího **využití hlavní části dělostřelectva**.

Po ukončení protipřípravy se totiž **činnost dělostřelectva decentralizuje**. Od tohoto okamžiku vede dělostřelectvo palbu podle pozorování svých pozorovatelů.

Při soudobé vybavenosti svazků a dělostřeleckých útvarů prostředky dělostřeleckého průzkumu má dělostřelectvo v našem terénu a vcelku za ideálních podmínek viditelnosti možnost řídit palbu na vzdálenost 2–4 km před přední okraj prvního pásma obrany. To ovšem neznamená, že většina dělostřelectva (nebude-li předsunováno) nebude mít postačující podklady k řízení palby od vzdálenosti, kdy nepřítel bude kolem 17–20 km před předním okrajem prvního pásma obrany (tj. 2–5 km před zabezpečovacím pásmem, bude-li hluboké jen 15 km, jak uvádí Vševojsk-1-1. čl. 435; v soudobých podmínkách může často být i hlubší), až po vzdálenost 2–4 km, kdy bude protipříprava končit. Za dané situace povede palby jen **ta část dělostřelectva, která bude určena k podpoře předsunutých odřadů, bojujících o zabezpečovací pásmo**.

Tyto úvahy ukazují, že názor, že na směrech, kde je zřízeno zabezpečovací pásmo, **končí protipříprava zahájením boje o ně, je třeba rozhodně odmítnout**.

Protipříprava bude tedy i v případě zřízení zabezpečovacího pásma **zahajována**

tehdy, jakmile nepřítel zaujme prostor soustředění k útoku z chodu.

Rovněž k jejímu ukončení dojde až tehdy, kdy dělostřelectvo a popřípadě tanky vojsk, rozmístěných v prvním pásmu obrany, budou moci vést na rozvinutí jícího se nepříteli pozorované palby.

Námítky, že vzhledem k existenci zabezpečovacího pásma nebude snad možné zahajovat palbu na rozčleňující se jednotky nepřítelů a jeho dělostřelectva před prvním pásmem obrany, nemůže obstát. Palby budou splánovány obdobně, jako tomu je při obraně bez zabezpečovacího pásma na vojska nepřítelů útočící z chodu. To znamená na předpokládané čáry nepřátelského rozčleňování a pravděpodobné prostory rozvinutí dělostřelectva.

Rozdíl se může projevit v tom, že doba na upřesnění palebných postavení nepřátelského dělostřelectva může být podle konkrétní situace kratší. Bude to způsobeno tím, že se nepříteli nemusí podařit předsunout na všech směrech dělostřelectvo tak, jak tomu normálně před útokem z chodu bývá (asi 2 hodiny před zahájením palebné přípravy).

Je pochopitelné, že **k existenci zabezpečovacího pásma bude velitel a štáb vševojskové armády přihlížet při organizaci a uskutečnění protipřípravy**. Hlavně však je třeba, aby velitel divize, pověřené zřízením zabezpečovacího pásma, **organizoval boj v něm s přihlédnutím k protipřípravě**. To znamená řídit boj v zabezpečovacím pásmu tak, aby manévr palbou i silami, které tento boj povedou, **byl plně sladěs s údery a palbami v protipřípravě**.

Aby tomu tak bylo, je nutné seznámit velitele příslušné divize v potřebném rozsahu (na jeho směr) s jadernými, chemickými, leteckými a dělostřeleckými údery (dělostřelectvo v rámci protipřípravy řídí náčelník a štáb raketového vojska a dělostřelectva armády centralizovaně), které plánuje v rámci protipřípravy štáb armády. Musí to být ovšem sladěno prostorově a časově tak, aby jednotky, bojující v zabezpečovacím pásmu, byly z uvedených prostorů včas staženy.

—☆—

Tyto úvahy dokazují, že ani v případě zřízení zabezpečovacího pásma se na zásadách organizace protipřípravy nic nemění.

СОДЕРЖАНИЕ

Беседа с генерал-лейтенантом Вацлавом Витановский	
Дальнейший путь в развитии управления	3
Генерал-майор Ян Кнотек	
Доктрина и управление	11
Кандидат военных наук, доцент-подполковник Карел Новотный	
Требования, предъявляемые к обороне	21
Подполковник Яромир Ульч, подполковник Ян Петько	
Бой против десантов противника на территории страны	27
Подполковник Властимил Лидицкий	
Противодесантная оборона на территории военного округа	33
Подполковник Йиржи Градил	
Глубинная разведка	39
Подполковник Ладислав Соммер	
Маневр войсками ПВО страны	44
Подполковник Ян Блуменштайн]	
Выведение авиации из под удара в начальном периоде войны	49
Подполковник Владимир Голечек	
Выведение авиации из под удара воздушного противника	53
Подполковник Ян Ролек	
Войсковая авиация	56
Подполковник Богуслав Карпишек, подполковник Йосиф Патра	
Новый мостовой парк	61
Подполковник Станислав Тепинский, подполковник Зденек Йонашек	
Применение единого погонно-мостового парка	64
Подполковник Владимир Пержина	
Тыловое обеспечение ПВО страны во время войны	72
ОПЫТ – ПРАКТИКА	
Полковник Карел Пезл	
К вопросу планирования операций начального периода войны	79
Подполковник Ян Штефка	
Встречное сражение и встречный бой	84
Подполковник Карел Кроупа	
Вертолетные десанты в наступательной операции	90
Кандидат военных наук, доцент-подполковник Карел Новотный	
Добавление к вопросу контрподготовки	94